

JAARSTUKKEN 2017

Inhoudsopgave

JAARVERSLAG 2017

Voorwoord en inleiding	5
Hoofdstukverantwoording	9
Onvoorzien	36
Algemene dekkingsmiddelen	38
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	40
Financiering	47
Lokale heffingen	51
Verbonden partijen	55
Winstnemingen grondexploitaties	65
Grondbeleid	66
Kapitaalgoederen	78
Bedrijfsvoering	85
Interbestuurlijk toezicht	88

JAARREKENING 2017

Grondslagen	95
Balans	99
Hoofdstukrekening	103
Toelichting op de balans	105
Toelichting op de hoofdstukrekening	119
SiSa 2017	139
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	145

Bijlagen

Bijlage 1: Totaaloverzicht kredieten	149
Bijlage 2: Totaaloverzicht reserves en voorzieningen	155
Bijlage 3: Incidentele baten en lasten	167
Bijlage 4: Overzicht van baten en lasten per taakveld	173

Voorwoord en inleiding

Geachte leden van de gemeenteraad,

Voor u liggen de jaarstukken over 2017. In deze jaarstukken geven wij een verantwoording van de resultaten over 2017. Het uitgangspunt daarbij is de begroting 2017, die in het najaar 2016 is vastgesteld door de gemeenteraad. De jaarstukken vormen daarmee het afsluitende document in de Planning & Control cyclus. Naast een verantwoording over het gevoerde beleid en de behaalde resultaten over 2017 bevat de jaarrekening ook leerelementen. Deze leerelementen nemen wij in het komende periode en zullen wij gebruiken bij het opstellen van ons uitvoeringsprogramma voor de komende jaren en de begroting 2019, die wij in het najaar aan u zullen aanbieden.

Bijzonder jaar

Het jaar 2018 is bijzonder te noemen. In maart jl. zijn de gemeenteraadsverkiezingen geweest. Er is een nieuwe coalitie gevormd en wij zijn als college in april begonnen aan onze collegeperiode. De uitvoering van de activiteiten waarover wij in deze jaarstukken verantwoording afleggen, zijn de activiteiten die in de vorige collegeperiode zijn uitgevoerd op basis van de door de gemeenteraad vastgestelde begroting. Uit de jaarstukken blijkt dat veel activiteiten zijn uitgevoerd en dat veel doelen zijn bereikt.

De jaarrekening 2017 laat zien dat veel is bereikt. Dat blijkt onder meer uit de vele 'acties' die wij in de hoofdstukverantwoordingen van het jaarverslag met 'groen' hebben gewaardeerd. Ook zijn besluiten genomen die de voorbereiding vormen voor de activiteiten die wij de komende jaren nog gaan uitvoeren. In 2017

- Hebben we belangrijke stappen gezet als het gaat om het ophalen van initiatieven uit de samenleving;
- Kunnen inwoners steeds meer zaken digitaal met de gemeente regelen, zoals de aangifte van een geboorte of de aanvraag van een huwelijk;
- Hebben we de samenwerking met de politie verbeterd;
- Is het Damoclesbeleid vastgesteld;
- Hebben we het niveau van het wegonderhoud weer op orde gebracht;
- Hebben we middelen beschikbaar gesteld voor de bedrijvenregeling Drenthe, gericht op economische structuurversterking en verbetering van het vestigings- en investeringsklimaat;
- Is het centrumplan Vries uitgevoerd;
- Is het centrumplan Eelde in uitvoering gebracht;
- Hebben we een gedachtenlijn over de toekomst van het centrum van Zuidlaren gepresenteerd;
- Zijn de plannen voor de concentratie van onderwijs en sport in Zuidlaren vastgesteld;
- Waren we culturele gemeente van Drenthe;
- Hebben we het transformatieplan sociaal domein uitgevoerd;
- Hebben we veel rioleringsprojecten kunnen afronden;
- Hebben we het afvalbeleid geactualiseerd;
- Zijn we gestart met de voorbereidingen voor de Omgevingswet en het opstellen van een Omgevingsvisie;
- Hebben we veel kavels verkocht in met name Ter Borch en Grootte Veen.

Positief resultaat uit onze reguliere activiteiten

Het jaar 2017 hebben wij afgesloten met een resultaat uit onze reguliere activiteiten van € 1,2 miljoen. Dit is zoals gebruikelijk een saldo van mee- en tegenvallers. De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting 2017 zijn:

- Een nadeel op het sociaal domein van € 1,6 miljoen. Dit heeft vooral te maken met de taken die de gemeente vanaf 2015 uitvoert in het kader van de Jeugdwet. Het aantal cliënten en daarmee de zorgkosten zijn aanzienlijk toegenomen, terwijl de budgetten die wij hiervoor van het rijk ontvangen zijn afgenomen ten opzichte van 2016. Binnen de Argi was nog een bedrag van € 1 miljoen gereserveerd voor een eventueel tekort op het sociaal domein. Dit hebben wij nu ten laste van de Argi gebracht.

- Een voordeel van € 400.000 op het budget dat beschikbaar is voor het (groot) onderhoud van de wegen. Enerzijds komt dit doordat werkzaamheden aan het eind van het jaar niet konden worden uitgevoerd door weersomstandigheden en anderzijds hebben wij investeringen op een later moment uitgevoerd, waardoor de kapitaallasten pas in een later jaar op de budgetten gaan drukken.
- Een voordeel van € 135.000 op de Algemene Uitkering die wij van het Rijk ontvangen.
- Een voordeel op de bedrijfsvoeringskosten van € 300.000.

Grondexploitaties

In 2017 zijn maar liefst 120 koopovereenkomsten gesloten voor een kavel. Hiervan zijn 99 kavels daadwerkelijk gepasseerd. Hiermee is de prognose van 67 te verkopen kavels ruimschoots gehaald. Oude Tolweg is inmiddels uitverkocht.

De uitgifteplanning voor 2018 is opnieuw beoordeeld en is, met uitzondering van het bedrijventerrein Vriezerbrug, nagenoeg gelijk gebleven. De belangstelling voor het bedrijventerrein is enorm toegenomen. Inmiddels zijn bijna alle gronden verkocht dan wel in optie.

Eenmalig boekhoudkundig resultaat

Wij hanteren al jaren een zelfde systematiek als het gaat om het nemen van winsten uit onze grondexploitaties, waarbij wij rekening houden met het realisatie- en voorzichtigheidsbeginsel. De afgelopen jaren hebben wij in de jaarrekeningen en tussentijdse rapportages winstnemingen uit diverse grondexploitaties verantwoord.

In maart 2018 zijn wij echter geconfronteerd met een verandering van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording). Door uitspraken van de commissie BBV zijn wij met ingang van de jaarrekening 2017 verplicht winsten uit grondexploitaties te verantwoorden op basis van de POC-methode (percentage of completion). Kortgezegd houdt deze nieuwe voorgeschreven methode in, dat winstnemingen uit grondexploitaties moeten worden verantwoord op basis van de voortgang van de grondexploitatie. Het gevolg van deze zeer late uitspraak van de commissie BBV is dat wij nu in de jaarrekening 2017 nog een aanvullende winstneming uit de grondexploitaties hebben moeten verantwoorden van € 9 miljoen, met name voor Ter Borch en Groote Veer.

Bij toepassing van de POC-methode op de juiste manier dient voor de doorrekening van de grondexploitaties, die wij jaarlijks doen, een onderscheid te worden gemaakt tussen projectgebonden risico's en macro-risico's. Het BBV schrijft voor dat projectgebonden risico's in mindering dienen te worden gebracht op de te nemen winst en dat macro-risico's dienen te worden afgedekt binnen het weerstandsvermogen. Voor het in beeld brengen van de risico's bij de grondexploitaties hanteren wij al jaren dezelfde methode waarbij een gecombineerd risico wordt berekend, dus een combinatie van projectgebonden risico's en macro-risico's. Het was voor ons niet meer mogelijk in de korte periode na de uitspraak van de commissie BBV om de berekende risico's van de grondexploitaties op een zorgvuldige manier te splitsen. De nu in de jaarrekening verantwoorde extra winstneming is dus een resultaat, waarbij geen rekening is gehouden met de projectgebonden risico's.

Dit is ook direct de reden dat wij voorstellen om een tijdelijke bestemmingsreserve te vormen van € 9 miljoen. De commissie BBV heeft aangegeven in 2018 te komen met een nieuwe notitie grondexploitaties, waarin de toepassing van de POC-methode nader wordt uitgewerkt. Ook zal meer toelichting komen op het onderscheid tussen projectgebonden risico's en macro-risico's. Wij hebben deze informatie van de commissie BBV nodig om in 2018 te komen tot een nieuwe geactualiseerde notitie grondbeleid en de actualisatie van de grondexploitaties in 2018. Deze grondexploitaties zullen wij dan opstellen op een wijze waarbij de projectgebonden risico's en macro-risico's afzonderlijk in beeld worden gebracht. Dan kunnen wij beoordelen in hoeverre de winst die wij nu verantwoorden daadwerkelijk verantwoord is om te verantwoorden of dat hier wellicht een correctie op moet worden gemaakt. In onze nieuwe nota grondbeleid zullen wij nieuwe 'spelregels' opnemen hoe wij op een verantwoorde wijze om willen gaan met de toepassing van de POC-methode, de risico's en het aanhouden van eventuele reserves ter afdekking van de risico's.

Weerstandsvermogen

Bij het opstellen van de jaarrekening hebben we, evenals andere jaren, een nieuwe inventarisatie gemaakt van de risico's die we lopen bij de uitvoering van onze werkzaamheden en deze afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De risico's zijn met ongeveer € 1 miljoen toegenomen ten opzichte van de begroting 2018. Dit komt vooral door het tekort dat in 2017 op het sociaal domein is ontstaan. Conform de kaders van de gemeenteraad wordt het sociaal domein rijksbudgettair neutraal

in de begroting opgenomen. Door zowel een stijging van het aantal cliënten als de kosten, wordt het risico van een budgetoverschrijding in 2018 hoger ingeschat.

Naast een toename van de risico's zien we een afname van de beschikbare weerstandscapaciteit. In 2017 zijn, naar aanleiding van besluitvorming in de gemeenteraad, de bestemmingsreserves voor het accommodatiebeleid gevormd ten laste van de Argi. Deze is hierdoor afgenomen. Met deze afname hadden wij in de doorrekeningen van de Argi al rekening gehouden.

Het weerstandsvermogen bedraagt per 31 december 2018 187% en is daarmee ruim voldoende.

Wij vertrouwen u met deze jaarstukken goede en volledige informatie te verstrekken.

Met vriendelijke groet

Hoofdstukverantwoording

Hoofdstuk 0 || Bestuur en ondersteuning

1. Hoogtepunten

Vanuit “huis” aanvragen van producten en diensten

Steeds meer producten en diensten kunnen digitaal worden aangevraagd. Via “I-Burgerzaken” kan een geboorte worden aangegeven, een huwelijk of geregistreerd partnerschap aangevraagd worden, of een paspoort of rijbewijs. Ook vergunningen kunnen digitaal worden aangevraagd. Deze manier van dienstverlening zal steeds meer de loketfunctie in het gemeentehuis overnemen. Toch blijven we in gesprek met inwoners en bedrijven, waar dat nodig is. Digitaal werken waar het kan, en in gesprek waar dat nodig is, noemen we de “Tynaarlose maat”.

Van expert naar netwerker

Het lukt steeds beter initiatieven op te halen uit de samenleving. Het “Platform Burgerparticipatie” werkt bijvoorbeeld goed binnen het sociaal domein. Dit is een nieuwe werkwijze, waarin op een natuurlijke wijze wordt overlegd en samengewerkt met belanghebbenden. Hiermee komt “de buitenwereld steeds makkelijker binnen op het gemeentehuis”. We willen graag verder werken aan deze ontwikkeling, omdat we deze werkwijze ook buiten het sociaal domein willen gaan gebruiken.

De basis is op orde!

De afgelopen jaren is hard gewerkt aan het wegwerken van achterstanden. In plaats van het oppakken van nieuwe zaken, is pas op de plaats gemaakt en hebben we opgeruimd. Voorbeelden van het op orde brengen van de basis zijn: De achterstanden bij het archiveren van stukken zijn weggewerkt, van de medewerkers zijn de digitale vaardigheden gemeten (digitale 0-meting) en zijn cursussen aangeboden om deze vaardigheden, waar nodig, te verbeteren, ons maatschappelijk vastgoed is geïnventariseerd en ons financieel beheer is duurzaam op orde.

Financiën duurzaam op orde

In 2014 zijn we gestart met een traject om de begroting duurzaam op orde te krijgen. We hebben het ombuigingspakket van € 4 miljoen nagenoeg gerealiseerd. Daarnaast hebben we de nieuwe verslaggevingsregels uit het Besluit Begroten en Verantwoorden met ingang van 2017 in de begroting verwerkt. Door ons nieuwe beleid rond het activeren en waarderen van activa hebben we nu in de begroting geborgd dat structurele budgetten zijn opgenomen, waardoor we in de toekomst in vervanging van de activa kunnen voorzien. Vanaf 2016 nemen we in de begroting een investeringsplanning op. Hierdoor worden kredieten voorafgaand aan het begrotingsjaar beschikbaar gesteld en kunnen we slagvaardig handelen en bestaat in een eerder stadium inzicht in de (financiële) effecten van de investeringen die we willen plegen.

Het voorspellend vermogen van ons begrotingsproces is de afgelopen jaren sterk verbeterd. Daar waar we in 2015 nog een afwijking van de begroting hadden van 7,5%, is dat in 2017 teruggelopen naar 1,5%. Het streven is om een resultaat te presenteren dat zo dicht mogelijk bij de begroting ligt. Een afwijking van 2% - 3% is een norm die gehanteerd wordt door onze accountant en inherent aan het begrotingsproces.

Integriteitsbeleid

Zoals vastgelegd in het integriteitsbeleid van Tynaarlo vindt verantwoording over het gevoerde integriteitsbeleid plaats via de jaarrekening.

Gemeenteraad

- Aandacht voor handreiking integriteit kandidaten politieke partijen en plaatsing op de raadswebsite
- Voorbereiding introductieprogramma nieuwe raadsleden
- Aandacht voor integriteit bij voorbereiding benoemingen Ombudsvoorziening en Sociaal raadsvrouw.

College

- Voorbereiding screening wethouders gemeenteraadsverkiezingen 2018
- Er is aangifte gedaan van lekken van vertrouwelijke informatie, het onderzoek naar deze zaak loopt nog.

2. Indicatoren

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaarlo
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	6,6
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	6,6
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 564,20
Externe inhuur	Kosten als % van de totale loonsom + totale kosten inhuur externen	13%
Overhead	% van totale lasten	11%

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	De Tynaarlose maat: dichtbij de inwoner <i>Doelstelling: onze inwoners kunnen steeds meer van onze producten en diensten digitaal aanvragen. We hanteren hierbij de menselijke maat: digitaal waar het kan, in gesprek waar dat nodig is. We geloven niet in standaardoplossingen, maar in de Tynaarlose maat. Vanuit het perspectief van onze inwoners en dichtbij onze inwoners.</i>			
	1.1	Digitale vaardigheden medewerkers verder ontwikkelen.	Ja	
	1.2	Dienstverlening voor inwoners zo regelen dat vanaf huis aanvragen worden ingediend.	Ja	
	1.3	Personeel opleiden om "ja, mithouding" op betrouwbare en navolgbare wijze aan te kunnen nemen.	In ontw.	
2.	Transparant, voorspelbaar en betrouwbaar <i>Doelstelling: we willen als gemeente betrouwbaar en voorspelbaar zijn. Dat vraagt om een toegankelijk, dienstbaar, verbindend en controleerbaar bestuur. Daarom werken we aan heldere structuren, en is het duidelijk hoe we in verschillende situaties handelen en onze inwoners benaderen. Het zaakstelsel dat we momenteel invoeren, is daarbij een belangrijk hulpmiddel.</i>			
	2.1	Werkwijze zaakgericht werken uitwerken.	Ja	
	2.2	Plan voor opstellen omgevingsvisie, inclusief participatietraject.	In ontw.	
	2.3	Herdefiniëren participatieladder.	Nee	
3.	Meepraten en zelf doen, of: van expert naar netwerker <i>Doelstelling: op veel terreinen moeten we onze rol als expert afstoten. Daarvoor in de plaats moeten we onze netwerkfunctie uitbreiden: ontwikkelingen en initiatieven ophalen uit de samenleving en samen met inwoners, instellingen en ondernemers uitvoeren.</i>			
	3.1	Netwerkfunctie vertalen naar de structuur van de organisatie.	In ontw.	
	3.2	In het kader van de Omgevingsvisie gaan we voorstellen doen over kaders die ruimte geven en samen met de inwoners beleid maken.	In ontw.	
4.	Maatschappelijk vastgoed <i>Doelstelling: investeren in vastgoed is voor ons geen doel op zich. Het zijn de activiteiten en initiatieven, die we willen ondersteunen.</i>			
	4.1	Voorzien van een energielabel van de gebouwen van de gemeente.	In ontw.	
5.	Een gemeente die in staat is in te spelen op veranderingen <i>Doelstelling: de bedrijfsvoering is helder, lenig en slagvaardig. We hebben de basis op orde en kunnen flexibel inspelen op veranderingen. Samenwerkingsverbanden gaan we alleen aan als er duidelijk een meerwaarde is aangetoond.</i>			
	5.1	Personeel flexibeler inzetten, met meer aandacht voor juist de niet-routinematige klussen.	In ontw.	
6.	Ombuigingen liggen op koers, maar we zijn er nog niet <i>Doelstelling: van het totaalpakket van € 4,1 miljoen bezuinigen in de periode 2014-2018 hebben we inmiddels € 3,1 miljoen gerealiseerd. Er wacht ons nog de</i>			

	<i>uitdaging om het restant van € 1 miljoen te realiseren.</i>		
6.1	€ 1 miljoen bezuinigen.	Ja	
7.	Wijzigingen in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) <i>Doelstelling: de belangrijkste redenen voor de wijzigingen van het BBV zijn het realiseren van meer transparantie in de financiële documenten en een betere vergelijkbaarheid tussen gemeenten. Wij hebben de wijzigingen van het BBV doorgevoerd in de begroting 2017. In 2017 zullen wij de BBV-inrichting verder optimaliseren waar nodig.</i>		
7.1	Digitalisering van de P&C-cyclus.	Nee	
7.2	Financiële verordening actualiseren.	Nee	
8.	Inwoners betrekken bij de begroting 2017 <i>Doelstelling: via de begrotingswijzer konden inwoners laten weten waar mee of minder geld door de gemeente aan zou moeten worden uitgegeven. De resultaten zijn aangeboden.</i>		
8.1	Begrotingswijzer aanbieden aan inwoners	Ja	
9.	Uitbreiding lokaal belastinggebied <i>Doelstelling: een eigen belastinggebied voor gemeenten is van belang voor het kunnen waarmaken van de taken van de gemeente. Ook biedt het betere mogelijkheden om keuzes te maken en verantwoording aan de kiezers af te leggen.</i>		
9.1	Invoering groter belastinggebied voor gemeenten.	Nee	

4. Toelichting op afwijkingen

Ten aanzien van 1.3, “ja-mitshouding” geldt dat het volledig implementeren van deze manier van werken tijd kost. We hebben belangrijke stappen gezet, zoals het aanstellen van netwerkpersoneel, die in de buitenwereld actief zijn. We werken niet meer vanuit standaarden en normen, maar beoordelen iedere situatie op zich. Dit vraagt een andere manier van het benaderen van vraagstukken. Hier zijn we als organisatie zelf nog lerende. Hoe hier mee om te gaan is nog niet volledig uitgekristalliseerd. De zoektocht naar de juiste werkwijze vormt een uitdaging voor de organisatie.

Ten aanzien van 2.2, “plan voor omgevingsvisie” geldt dat het startdocument en het participatieplan door het college van B&W zijn vastgesteld en aangeboden aan de raads werkgroep. Na de gemeenteraadsverkiezingen gaat de gemeenteraad verder met de besluitvorming over de stukken.

Ten aanzien van 2.3, “participatieladder” geldt dat deze niet is gedefinieerd. De manier waarop we de verantwoordelijkheden verdelen tussen inwoners, organisatie en het bestuur moet nog neergezet worden.

Ten aanzien van 4.1 geldt dat er opdracht is gegeven tot vernieuwen van het energielabel voor de gemeentelijke gebouwen. Tevens de opdracht voor maatwerk advies om te komen tot duurzaam vastgoed. Dit wordt in 2018 uitgevoerd.

Ten aanzien van 7.1 en 7.2 geldt dat in 2017 de P&C-cyclus niet is gedigitaliseerd en ook de financiële verordening nog niet is geactualiseerd. We hebben ons in 2017 geconcentreerd op de invoering van het nieuwe BBV. Intern zijn de voorbereidingen getroffen om in 2018, met het nieuwe college en de nieuwe raad, te komen tot een geactualiseerde financiële verordening.

Ten aanzien van 9.1 geldt dat in het huidige regeerakkoord geen voorstellen zijn opgenomen voor de verruiming van het gemeentelijk belastinggebied.

Hoofdstuk 1 || Veiligheid

1. Hoogtepunten

Samenwerking met de politie verbeterd

De inzet van de handhavers van de gemeente is afgestemd met de inzet door de politie. Hierdoor is de 'pakkans' toegenomen. We merken dat de politie graag met ons samenwerkt en op ons kan steunen. Dit bevordert de veiligheid in de gemeente en verbetert het gevoel van veiligheid van de inwoners verder. Hier zijn we trots op!

Integraal veiligheidsbeleid en uitvoeringsprogramma

Samen met de inwoners hebben we de afgelopen vier jaar nieuw veiligheidsbeleid vastgesteld en concreet gemaakt in een uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma bevat een concrete uitwerking van de prioriteiten uit het Integraal Veiligheidsbeleid 2017-2021. Voor het opstellen van het uitvoeringsprogramma zijn inloopavonden georganiseerd en is een enquête uitgezet.

Op orde crisisorganisatie

De interne crisisorganisatie is op volle sterkte en getraind. Taken zijn belegd en betrokkenen weten waar ze voor opgeroepen kunnen worden. Bestuurders zijn getraind in het omgaan met crisissituaties ten aanzien van veiligheid.

Damoclesbeleid vastgesteld (artikel 13b van de Opiumwet)

Voor het tegengaan van druggerelateerde overlast is beleid vastgesteld. In voorkomende gevallen kan op basis van het beleid snel en adequaat worden opgetreden door de burgemeester.

Veiligheid rond evenementen beter georganiseerd

Door incidenten in andere gemeenten in Nederland is de afgelopen periode geïnvesteerd in de veiligheid rond de evenementen, die in de gemeente worden georganiseerd. Voorafgaand aan het evenement hebben medewerkers van de gemeente en de Veiligheidsregio controles gedaan en adviezen gegeven aan de organisatoren. Ook de veiligheid ten aanzien van de Zuidlaardermarkt heeft aandacht gekregen. Aan de veiligheid voor de bezoekers is gewerkt, maar ook het welzijn van de dieren die tijdens de markt verhandeld worden, heeft de nodige aandacht gekregen.

Schade door overlast bij jaarwisseling neemt af

De maatregelen die we nemen bij de voorbereidingen van oudejaarsdag werpen hun vruchten af. De schade, die wordt veroorzaakt door de feestvierders, neemt af!

Verrommeling door reclame-uitingen aangepakt

Door middel van het aanpassen van de regelgeving en de aanpak ten aanzien van het plaatsen van reclame-uitingen langs de wegen in de gemeente is de verrommeling aangepakt. Er wordt nu alleen op plekken geadverteerd, waar dat niet tot overlast leidt.

Incident- en rampbestrijdingsplan Groningen Airport Eelde geactualiseerd

Het incident- en rampbestrijdingsplan voor Groningen Airport Eelde is geactualiseerd. In juni 2017 is voor de veiligheid rond de luchthaven nog een grote oefening gehouden, die succesvol was.

2. Indicatoren

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaarlo	Drenthe
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 inwoners van 12-17 jaar (2017)	42	82
Hardekern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners van 12-14 jaar (2014)	2,3	1,1
Misdrijven: Winkeldiefstallen >	Aantal per 1.000 inwoners (2017)	0,8	1,5
Geweldsmisdrijven >		3,0	4,4
Diefstal uit woning >		2,0	2,5

Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte >			4,1	4,1
--	--	--	-----	-----

Wij hebben geen duidelijke analyse en verklaring voor de gegevens uit 2014 (hardkern jongeren). Wij wachten de actuele cijfers af, die vanuit landelijke metingen (waarstaatjegemeente.nl) gemeten en gerapporteerd worden.

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	De misdaad is georganiseerd, nu de overheid nog...			
	<i>Doelstelling: betere afstemming tussen de taakvelden van de politie en de BOA. En het terugdringen van overlast door jeugd in de openbare ruimte.</i>			
	1.1	Een handhavingsarrangement vaststellen om de werkgebieden van BOA's en politie duidelijker te maken.	Ja	
	1.2	Het jongerenwerk in Zuidlaren volgens het model Eelde organiseren.	Ja	
	1.3	Herziening APV, inclusief reclameborden.	Ja	
2.	Dichtbij de inwoner			
	<i>Doelstelling: burgers betrekken bij veiligheidsvraagstukken.</i>			
	2.1	Het uitvoeringsprogramma vaststellen, in samenspraak met partners en inwoners.	Ja	
3.	Maatschappelijke impact in crisissituaties			
	<i>Doelstelling: de maatschappelijke impact bij crisissituaties zo klein mogelijk houden. En voorbereid zijn op een crisissituatie op Groningen Airport Eelde.</i>			
	3.1	Zoeken naar manieren om in crisissituaties de maatschappelijke impact zo klein mogelijk te houden en het rampenplan daarop aanscherpen.	Ja	
	3.2	Actualiseren incident- en rampbestrijdingsplan GAE.	Ja	

4. Toelichting op afwijkingen

Ten aanzien van 1.2, "jongerenwerk in Zuidlaren" geldt dat het op papier geregeld is. De effecten van de gemaakte afspraken, moeten in 2018 naar voren komen.

Hoofdstuk 2 || Verkeer, vervoer en waterstaat

1. Hoogtepunten

Niveau wegen is de laatste jaren weer op basisniveau gebracht

Bij de aanvang van deze bestuursperiode stond de kwaliteit van het wegonderhoud onder druk en er was een trend van een dalende kwaliteit. Met ingang van de begroting 2017 zijn de budgetten voor het onderhoud op peil gebracht en is sprake van een stijgende lijn in de kwaliteit van het wegonderhoud. We voldoen aan de door de raad gestelde kaders voor wat betreft het BOR-niveau.

Onderhoud en participatie met inwoners.

Bij ons onderhoud en het maken van plannen (vaak samen met rioolvervangingen) informeren en betrekken we de inwoners op een andere manier. We gaan in een vroegtijdig stadium 'open' het gesprek aan met onze inwoners. Op deze manier benutten we het moment om wensen die er zijn, zo mogelijk, direct mee te nemen. Onlangs hebben we de duikerbrug in Zeegse aanbesteed en deze wordt vervangen. Ook wordt de Hoofdweg (afhankelijk van budget, dit moet nog beschikbaar komen) heringericht.

Veel infrastructurele verbeteringen (wegen, straatbeeld, riolering) in Vries en Eelde en hoofdweg Paterswolde

In zowel het centrum van Eelde en Vries zijn na veel voorbereidingen en gesprekken resultaten geboekt. De centra kregen een impuls, zowel onder de grond als boven de grind: een nieuwe klinkerbestrating en de herinrichting van de wegen, straatmeubilair en voetpaden. Ook de hoofdweg Paterswolde weg is bovengronds heringericht. Hierbij heeft er een uitgebreide communicatie plaats gevonden met de ondernemers en inwoners

Bruggen

De brug in Taarlo bleek bij de jaarlijkse inspectie slechter dan gepland en omdat er door Staatsbosbeheer met zwaar materieel van deze brug gemaakt, diende de brug vervangen te worden. De brug is zomer 2017 feestelijk geopend, waarbij de stijl van de brug overeenkomstig alle bruggen Drentsche Aa is uitgevoerd.

Veiligheid

Alle scholen hebben het duurzaamheids-veilig-label gehaald. Daarmee is Tynaarlo de eerste gemeente in Drenthe die dit heeft.

De afgelopen vier jaar hebben we gewerkt met een gladheidsmeldsysteem met sensoren in het wegdek in Zeijen, Zeegse en Eelde (de koudste plekken). Na wat opstartperikelen draait het systeem nu prima, met grote voordelen voor een goed, efficiënt en preventief strooibeleid.

Tijdelijke opslag – locatie -

De Top- locatie op de gemeentewerf is bedoeld als een tijdelijke opslag plaats voor grond, puin zand, blad en takken. Dit om de vraag en het aanbod op elkaar af te stemmen. Voor het ontvangen van grond is er in 2016 een Certificaat BRL gehaald. We voldoen hiermee aan de landelijke beoordelingsrichtlijn voor grond.

Succesvolle aanbesteding onderhoud lichtmasten

In 2017 hebben we een aanbesteding gehouden met 34 gemeenten en twee provincies voor het onderhoud van onze lichtmasten. Het contract start op 1 februari 2018. Daarmee geven we een belangrijke zet om op een bedrijfsmatige manier de lichtmasten te vervangen.

2. Indicatoren

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaarlo	Drenthe
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	% (2015)	5	6
Overige verkeersongevallen met een gewonde fietser	% (2015)	16	9

Wij hebben geen duidelijke analyse en verklaring voor deze gegevens uit 2015. Er wordt veel gefietst en we willen met een goed onderhoudsprogramma ook zorgen voor veilige fietspaden. Wij wachten de

actuele cijfers af , die vanuit landelijke metingen (waarstaatjegemeente.nl) gemeten en gerapporteerd worden.

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	Behoud en doorontwikkeling vervoersnetwerk <i>Doelstelling: we zetten in op voldoende onderhoud van wegen en fietspaden. Zo zorgen we ervoor dat de vervoerders, automobilisten, en fietsers op een goede, comfortabele en vooral veilige manier hun plek van bestemming kunnen bereiken.</i>			
	1.1	BOR schouw / wegininspectie	Ja	
	1.2	Bruggen en kunstwerken (wat hebben we, hoe staan ze er technisch en rekenkundig voor?)	Nee	
	1.3	Werkzaamheden tbv de begaanbaarheid van straten, paden en trottoirs.	Ja	
2.	Comfortabele fietspaden <i>Doelstelling: voor het vergroten van het comfort willen we alle doorgaande fietspaden uitvoeren in beton. Hiervoor zoeken we naar subsidiemogelijkheden.</i>			
	2.1	Fietspaden uitvoeren in beton, en hiervoor subsidie aanvragen.	Ja	
3.	(Omgeving) Groningen Airport Eelde <i>Doelstelling: samen met marktpartijen, de provincie Drenthe, Groningen Airport Eelde en de Hanzehogeschool Groningen ondersteunen we initiatieven in het gebied rond de luchthaven. Een van de initiatieven is een onderzoek naar de mogelijkheden om het terrein van Flora Holland te ontwikkelen tot een logistiek knooppunt.</i>			
	3.1	Onderzoek logistiek knooppunt Flora Holland.	Nee	
	3.2	Actualiseren bestemmingsplan voorterrein luchthaven.	In ontw.	
4.	Transferium <i>Doelstelling: het Transferium draagt bij aan de verkeersveiligheid, de verkeersdoorstroming en het openbaar vervoer.</i>			
	4.1	Schetsontwerp.	Ja	
5.	Samenwerking binnen de regio <i>Doelstelling: binnen de Regio Groningen-Assen werken we samen met het projectbureau en de deelnemende gemeenten en provincies aan het verbeteren van de bereikbaarheid van- en binnen de regio.</i>			
	5.1	Verbeteren van de bereikbaarheid.	Ja	
6.	Aanleg glasvezelnetwerk <i>Doelstelling: we volgen de beweging die gaande is in het verglazen van het buitengebied en maken gebruik van de kansen die ontstaan.</i>			
	6.1	Waar mogelijk lokale initiatieven ondersteunen.	Ja	

4.Toelichting op afwijkingen

Ten aanzien van 1.2 Het investeringsplan bruggenonderhoud is nog niet afgerond. We hebben de laatste jaren het werk in de uitvoering voor te laten gaan, waardoor onderzoek en beleid minder prioriteit hebben gekregen. Wat betreft bruggenonderhoud zijn de inspecties van de bruggen wel uitgevoerd.

Ten aanzien van 2.1 Fietsen heeft de toekomst. Zowel recreatief als woon-werkverkeer. De komende tien jaar zou het afhankelijk van subsidies mogelijk moeten zijn om een aantal doorgaande fietspaden van beton te voorzien. Vanuit de “verkiezing” het slechtste fietspad zijn twee fietspaden met voorrang op de planning gekomen. Dat zijn Hoofdweg Eelde en de Hunebedstraat in Tynaarlo. Op de Hoofdweg zijn we gestart met een interactief traject met de aanwonenden en de provincie is daarbij betrokken. We werken aan mogelijkheden van co financiering. Voor het fietspad Hunebedstraat zijn we onder andere in gesprek met nutsbedrijven, omdat een mogelijke aanleg van glasvezel of een vervanging van de waterleiding een goed moment is om ook het fietspad te verbeteren van klinkers naar beton. Technisch gezien ligt het fietspad er nog goed bij.

Ten aanzien van 3.1 geldt dat het onderzoek naar het logistiek knooppunt Flora Holland in 2018 wordt uitgevoerd.

Hoofdstuk 3 || Economie

1. Hoogtepunten

In ons manifest hebben wij het belang benadrukt van ondernemerschap en ondernemers. Een gezonde economie vormt de basis voor het in stand houden van voorzieningen. Ondernemers zijn onmisbaar voor een gezonde economische toekomst.

Economie algemeen

De ingeslagen weg van meer als een verbindende speler in een netwerk te opereren hebben we in 2017 voortgezet. We hebben de contacten met ondernemers verder uitgebouwd en geïntensiveerd waardoor we beter in staat zijn met ze mee te denken en een adviserende rol te vervullen.

Naast informele contacten en het bijwonen van bijeenkomsten met ondernemers hebben we in 2017 ca 18 bedrijfsbezoeken afgelegd en over de afgelopen collegeperiode waren dit samen ca. 45 bedrijfsbezoeken.

We zijn actief lid van de regiovisie Groningen-Assen waarbinnen wij regionale afstemming hebben om daarmee goed aansluiting te zoeken bij de vraag naar bedrijvenvestigingslocaties. Dit heeft onder andere geleid tot de ontwikkeling van de (boven)regionale vestigingslocatie Businesspark Ter Borch. Met de uitgifte daarvan zijn wij in 2017 gestart.

De vraag naar vestigingsmogelijkheden is na jaren van crisis enorm toegenomen. Dit heeft er in geresulteerd dat op ons bedrijventerrein Vriezerbrug alle kavels zijn verkocht, dan wel in optie zijn genomen.

Wij hebben een start gemaakt met de (na de vestiging van Van Der Valk en start realisatie van het crematorium) verdere ontwikkeling en uitgifte van het (boven) regionale bedrijventerrein Businesspark Ter Borch.

Bedrijvenregeling Drenthe

De bedrijvenregeling Drenthe 2017-2019 is een subsidieregeling gericht op economische structuurversterking en verbetering van het vestigings- en investeringsklimaat. De regeling is een gezamenlijk initiatief van de provincie Drenthe en zeven Drentse gemeenten. Wij nemen deel aan deze regeling via co-financiering voor € 200.000,-. Hierdoor is een totaalbudget van € 400.000,- ontstaan voor de eigen ondernemers, maar ook voor nieuw vestigers op Vriezerbrug, voorterrein GAE en op Businesspark Ter Borch.

Resultaten in en met het netwerk:

- Netwerklunch voor de ondernemers op en rondom het bedrijventerrein De Punt: georganiseerd bij Royal Flora Holland. Doel hiervan was de ondernemers met elkaar te laten kennismaken, hen informeren over de gebiedsontwikkelingen GAE, transferium en ophalen wat er speelt bij ondernemers.
- Ondernemersontbijt voor ZZP'ers; doel was om in gesprek te gaan met deze belangrijke groep ondernemers. Dit, omdat men niet is georganiseerd en derhalve niet wordt vertegenwoordigd bij het ondernemersoverleg. Bovendien is de respons op het onderzoek MKB vriendelijkste gemeente met name uit deze groep veruit het hoogst.
- DroneHub GAE: dit unieke, nationaal erkende kenniscentrum gericht op drones en drone-technologie draagt bij aan het versterken van de economie in Tynaarlo en in Noord-Nederland. Met een bijdrage van € 25.000,- ondersteunen we de opzet van het kenniscentrum en stimuleren we de economie in Tynaarlo.

Vrijtijdseconomie

Meer structuur in toeristische informatievoorziening en regiomarketing

De vrijetijdsector is één van de belangrijkste sectoren voor Drenthe. Ook voor de gemeente Tynaarlo.

Als gemeente proberen wij ons steentje bij te dragen door het realiseren en onderhouden van een goed netwerk; qua infrastructuur maar ook wat betreft samenwerking. We zijn ons ervan bewust dat we als gemeente onderdeel zijn van een toeristisch en recreatief netwerk dat verder gaat dan de gemeentegrenzen. In 2017 zijn wij aangesloten bij de regio- en promotieorganisatie De Hondsrug. Dat betekent dat we gebruik kunnen maken van de inzet van de toeristisch regisseur José Reinholdt van de gemeente Aa en Hunze, voor het versterken van de promotie en marketing van het Hondsrugsdeel van onze gemeente. In 2018 gaat deze samenwerking verder. De vijf Drentse Hondsruggemeenten hebben het voornemen om de samenwerking op de Hondsrug verder vorm te

geven zodat versnipperde informatie en regiomarketing wordt voorkomen. Door samen te werken met ondernemers en het bundelen van financiële middelen kan er slag meer bereikt worden.

De samenwerking betreft een pilot waarover de raad medio 2018 nader wordt geïnformeerd. Een resultaat van deze pilot kan zijn dat wij ook een dergelijke samenwerking zoeken voor het niet-Hondsrugdeel van onze gemeente.

Voor de lokale toeristische informatievoorziening van Zuidlaren is in 2017, op initiatief van lokale ondernemers, ingezet op het ontwikkelen van een drieluik infofolder/plattegrond in print/ App/ Website voor de juiste mix van on- en offline informatievoorziening. Nieuw is ook het folderpunt, met alle voor toeristen relevante informatie, in het Brinkhotel in Zuidlaren.

De lokale toeristische informatievoorziening in Eelde en Vries is in 2017 niet gewijzigd. Hier zijn Toerist Info Punten (TIP's) gevestigd.

Op het gebied van recreatie & toerisme hebben wij aan verschillende projecten actief samengewerkt met ondernemers, gemeenschappelijke regelingen Meerschop Paterswolde en Recreatieschap Drenthe, terrein behorende organisaties, provincie Drenthe en Groningen en Waterschap.

Vitale vakantieparken

Om inzicht te krijgen in de huidige vitaliteit van de verblijfsrecreatie-locaties hebben provincie Drenthe, Recreatieschap Drenthe, Recron en de Drentse gemeenten een onderzoek uitgevoerd naar de vitaliteit van de huidige verblijfsrecreatielocaties. Het onderzoek geeft inzicht in de recreatieve kwaliteit en het recreatief perspectief van de verblijfsrecreatielocaties. Het onderzoek is in 2017 afgerond en toont de opgaven en de richting. Op 7 december 2017 is er een convenant ondertekend door de samenwerkende partijen waarin de intentie wordt uitgesproken om een actieve rol te vervullen en met de opgaven aan de slag te gaan. Binnen de opgave pakt elke betrokken partij- ondernemers, gemeenten, provincie – vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheid - de handschoen op.

Mooie en actieve kernen

Het *centrumplan Vries*, waarin verbeteren van de openbare ruimte het speerpunt was, is succesvol uitgevoerd in 2017.

Het *centrumplan Eelde* is, qua verbetering van de openbare ruimte, in uitvoering gebracht. In samenspraak met de eigenaren hebben wij ook het particuliere parkeerterrein in deze opwaardering kunnen betrekken. Op de locatie van vm. garagebedrijf Koops is inmiddels de uitbreiding van de supermarkt gerealiseerd. Planuitvoering met een woningbouwplan op het overige deel van deze locatie is in voorbereiding gebracht. Deze ontwikkeling zal ook leiden tot een verdere opwaardering van het centrumgebied.

Met het beschikbaar stellen van incidentele middelen door uw raad zal in 2018 een verdere opwaardering van de openbare ruimte in de centra van onze drie hoofdkernen vorm kunnen krijgen. De eerste gesprekken hierover met (o.a.) onze ondernemers in de centra zijn eind 2017 gestart. De verdere planvorming en realisatie zal in 2018 e.v. zijn beslag krijgen.

Centrumplan Zuidlaren

De gedachtenlijn van het college over de toekomst van het centrum van Zuidlaren is aan de gemeenteraad gepresenteerd. De uitkomsten van het draagvlakonderzoek worden afgewacht alvorens verdere planuitwerking plaatsvindt.

Een belangrijk succes is dat de gemeente de PBH locatie heeft kunnen kopen van de projectontwikkelaar. Hierdoor hoeft een plan niet langer ook te passen binnen het economisch verdienmodel van de ontwikkelaar.

2. Indicatoren

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaarlo	Drenthe
Funciemenging	% (2017)	45,1	49,6
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar (2017)	144,1	130,8

De funciemengingsindex weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Onze gemeente telt een hoger aantal ZZP'ers dan gemiddeld derhalve valt de index lager, en het aantal bedrijfsvestigingen hoger, uit.

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	Aansluiten bij bestaande structuren <i>Doelstelling: wij participeren binnen bestaande structuren van ondernemers en leveren een bijdrage aan een collectieve aanpak.</i>			
	1.1 1.2	Bedrijveninvesteringszone. Werk maken van contacten met ondernemers (aanschuiven bij ledenvergaderingen).	Nee Ja	
2.	Plaatselijke economie wordt in grote mate in de regio bepaald <i>Doelstelling: Tynaarlo is sterk afhankelijk van het economisch klimaat in de regio Groningen-Assen. Daarom zoeken we aansluiting bij bovenlokale overlegorganen, zoals de Regiovisie en het Recreatieschap waar we onze belangen binnen de regio behartigen.</i>			
	2.1	We stimuleren regionale initiatieven en samenwerking.	Ja	
3.	Dienstverlening aan ondernemers verbeteren <i>Doelstelling: samen met de andere Drentse gemeenten hebben we in VDG-verband afgesproken dat we de dienstverlening aan ondernemers zodanig willen verbeteren dat we in de nationale top 20 komen.</i>			
	3.1	Plan met ondersteuning van de Vereniging Nederlands Gemeenten.	Nee	
4.	Mooie en actieve kernen <i>Doelstelling: we werken aan verbetering van de dorpscentra van Eelde-Paterswolde, Vries en Zuidlaren.</i>			
	4.1	Opknappen parkeerterrein centrum van Eelde.	Ja	
	4.2	"Up-to-date" maken van het centrum van Vries.	Ja	
	4.3	In gesprek met de raad over toekomst Zuidlaren.	Ja	
5.	Vrijtijdseconomie <i>Doelstelling: De vrijetijdseconomie is een belangrijke economische pijler. Het doel is om recreanten te verleiden hun vakantie in Drenthe door te brengen. Het gastheerschap en de informatievoorziening moeten passen bij de boodschap van de marketing van Drenthe. Verdergaande samenwerking met ondernemers en de regio zorgt voor bundeling van krachten en financiële middelen waardoor meer bereikt kan worden..</i>			
	5.1	Structuren gaan veranderen waardoor toeristische informatievoorziening verbetert.	Ja	
	5.2	Bundeling van financiële middelen.	Ja	
	5.3	3 extra investering digitale database	Ja	
6.	Culturele gemeente <i>Doelstelling: in 2017 is de gemeente de Culturele gemeente van Drenthe. Een kans waar de ondernemers uit onze gemeente op in kunnen spelen.</i>			
	6.1	Ondernemers informeren over, en in verbinding brengen met, de cultuursector.	Ja	
7.	Pilot stadsdistributie <i>Doelstelling van dit particuliere initiatief is: goederen aanleveren aan de locatie Flora Holland en deze gecombineerd en geclusterd naar Groningen vervoeren voor het toekomstbestendig leveren aan de (binnen)stad Groningen.</i>			
	7.1	Verruimen van inritten / verbeteren infrastructuur.	Ja	

4. Toelichting op afwijkingen

Ten aanzien van Bedrijveninvesteringszone. Op verzoek van de ondernemersvereniging in Zuidlaren zijn alle stappen doorlopen om tot de oprichting van een bedrijveninvesteringszone (BIZ) te komen. Uit de formele draagvlakmeting gehouden onder de stemgerechtigden in het centrum van Zuidlaren bleek echter dat er onvoldoende draagvlak was om een BIZ op te richten.

Ten aanzien van 3.1 Dienstverlening aan ondernemers. In 2016 is in VDG verband de ambitie uitgesproken om als 12 Drentse gemeenten in de nationale top 20 te komen wat betreft MKB

vriendelijkste gemeente. Daartoe is samen met VNG en onderzoeksburo KING een provinciebrede ondernemerspeiling uitgevoerd, een onderzoek dat dieper gaat dan het onderzoek MKB vriendelijkste gemeenten. In plaats van de uitkomsten als gemeenten gezamenlijk op te pakken, is in VDG verband er voor gekozen niet langer de focus te leggen op een gezamenlijke aanpak, maar om op lokaal niveau verder te gaan met eigen speerpunten. Uiteraard kijken we wel naar elkaars ervaringen en best practices op het gebied van dienstverlening aan onze ondernemers.

Ten aanzien van 7.1 Pilot Stadsdistributie. Wij hebben in samenspraak met de provincie planuitwerking gestart voor de aanpassing van de toegang van het bedrijventerrein. Ook de aanpassing van de infrastructuur in de nabijheid, vanwege het transferium De Punt zal de bereikbaarheid van het bedrijventerrein verbeteren.

Hoofdstuk 4 || Onderwijs

1. Hoogtepunten

Stabiele schoolbesturen

Wij onderhouden goede contacten met de schoolbesturen en bezoeken de scholen. De contacten zijn goed.

Bijdrage aan impulsen voor ICT en groene speelpleinen

Wij zijn er trots op dat samen met de schoolbesturen en de gemeenteraad gelden beschikbaar zijn gekomen die goed besteed worden voor ICT en groene schoolpleinen.

Accommodatiebeleid voor elkaar!

We zijn trots op de manier waarop en dat we samen met alle schoolbesturen haalbare plannen hebben ontwikkeld voor de (ver)nieuwbouw van de schoolgebouwen in de gehele gemeente.

2. Indicatoren

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaarlo	Drenthe
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen (2017)	0,19	0,61
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen (2017)	14,78	20,16
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het voortgezet en mbo onderwijs (2016)	0,9	1,4

Het verzuim in de gemeente Tynaarlo volgen we nauwgezet. We hebben regelmatige overleggen en samen met het Centrum Jeugd en Gezin hebben we blijvend aandacht voor het signaleren en voorkomen van verzuim.

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	Schoolbesturen verantwoordelijk voor hun eigen gebouwen <i>Doelstelling: de komende jaren worden alle scholen gehuisvest in moderne schoolgebouwen. De schoolbesturen zorgen als bouwheer voor de uitvoering. Naast de bouw ligt ook de verantwoordelijkheid voor het onderhoud en de aanpassing van de schoolgebouwen bij de schoolbesturen.</i>			
	1.1	Actualisatie verordening huisvesting onderwijs gemeente Tynaarlo.	Ja	
	1.2	Uitvoeren huisvestingsplan Eelde, Vries en Tynaarlo.	Ja	
2.	Visie op onderwijs- en sportaccommodaties Zuidlaren <i>Doelstelling: we ontwikkelen samen met de onderwijs- en sportverenigingen een visie op de accommodaties in Zuidlaren, zoals dat ook in Vries, Eelde en Tynaarlo gebeurd is.</i>			
	2.1	Opstarten uitvoeringsplan Zuidlaren.	Ja	
3.	Laag schoolverzuim <i>Doelstelling: we streven ernaar dat elke leerling de school verlaat met een startkwalificatie.</i>			
	3.1	Zo snel mogelijk oppakken van meldingen van verzuim.	Ja	
	3.2	Vroegtijdig in beeld krijgen van thuiszitters.	Ja	
4.	Goede relatie met scholen <i>Doelstelling: we onderhouden goede contacten met de scholen door middel van werkbezoeken. Alle scholen doen in 2017 mee aan Tynaarlo Culturele Gemeente.</i>			
	4.1	Werkbezoeken aan scholen.	Ja	
	4.2	Alle scholen doen mee aan Tynaarlo Culturele Gemeente.	Ja	
5.	Passende zorgstructuur op scholen <i>Doelstelling: de scholen, jeugd-/jongerenwerkers, leerplichtambtenaren en</i>			

	<i>medewerkers Centrum voor Jeugd en Gezin werken nauw samen met en binnen de sociale teams.</i>			
5.1	Voeren van preventieve gesprekken in het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs.	Ja		
5.2	Intensiveren van de samenwerking met het CJG en de samenwerkingsverbanden in het kader van Passend Onderwijs.	Ja		
6.	Leerlingenvervoer maakt onderdeel uit van de brede intake <i>Doelstelling: ons doel is om het leerlingenvervoer bij de sociale teams onder te brengen. De aanbesteding van het leerlingenvervoer maakt onderdeel uit van de grote regionale aanbesteding publiek vervoer, die in 2018 zijn beslag moet krijgen.</i>			
6.1	Actualisatie verordening leerlingenvervoer.	Ja		
6.2	Vorbereiding aanbesteding leerlingenvervoer, binnen regionale aanbesteding publiek vervoer.	Ja		

4. Toelichting op afwijkingen en voortgang

Ten aanzien van 4.2 Het project en de activiteiten van de Culturele gemeente Tynaarlo zijn opgenomen in het jaarprogramma van het ICO. Ook worden in overleg met alle schoolbesturen de activiteiten onder de aandacht gebracht en door de samenwerking van de Interne Cultuur Coördinator en ICO is ook hier een nauwe verbindingen. We vinden het belangrijk dat scholen, net als veel partners in het culturele veld op deze manier met elkaar verbonden zijn. In hoofdstuk 5 wordt Tynaarlo Culturele Gemeente behandeld.

Hoofdstuk 5 || Sport, cultuur en recreatie

1. Hoogtepunten

Sport, Cultuur, Recreatie, Openbaar groen en Natuur en Landschap behelst een hoofdstuk dat erg divers is. De samenbindende doelstelling is dat voorzieningen en buitenruimte bijdragen voor inwoners en bezoekers, om te ontmoeten, te ontwikkelen en om te ontspannen. De onderwerpen lopen uiteen van kunst en cultuur tot aan natuur en landschap, van sport tot en groenonderhoud en van recreatie tot een speelruimtes. De afgelopen jaren zijn er veel hoogtepunten en successen te benoemen:

FesTYvals: Culturele gemeente Tynaarlo

De activiteiten in het kader van de Culturele gemeente Tynaarlo zijn divers en leiden tot veel aandacht en bezoekers. Door de activiteiten zijn scholen, verenigingen, kunstenaars, kerken en instellingen met elkaar in contact gekomen en dat heeft op een aantal gebieden al geleid tot toekomstplannen om samen te blijven werken en te zoeken naar leuke voorstellingen en initiatieven.

Ook zijn de activiteiten een impuls voor professionele invulling, met landelijke nominaties voor verenigingen. Wij zijn er trots op dat er zo veel activiteiten plaats vinden en dat de waardering door het culturele veld en de bezoekers hoog is.

Sociaal vitaal werpt zijn vruchten af

De afgelopen jaren is flink ingezet in de sterke verbinding met het sociale domein. Door de verenigingen en met combinatiefunctionarissen zijn veel successen behaald in "sociale vitaliteit" van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, jongeren en senioren. Binnen alle doelgroepen is er voldoende deelname en zijn de resultaten positief. Zo hebben van een groep van 25 deelnemers die geen werk hadden inmiddels 14 weer een baan gevonden.

Positief Opvoeden Drenthe (POD) krijgt een vaste plek

Met veel (voetbal) verenigingen zijn afspraken om POD een plek te geven in de trainingen en wordt dit bij trainingen als uitgangspunt gesteld. Sportcoaches en buurtwerkers ondersteunen de verenigingen daarbij. Ook zijn informatie en protocollen mbt vroeg signaleringen van (vermoedens) van kindermishandeling opgesteld. Die worden met verenigingen besproken

Sportvoorzieningen op orde

Samen met de verenigingen zijn renovaties van velden, kantines en kleedkamers doorgevoerd of in de steigers gezet. Van de tennisbanen in alle dorpen, de hockeyvelden in Eelde tot aan de voetbalaccommodaties in Yde, Vries, Eelde zijn soms langdurende trajecten afgerond en gerealiseerd. Tegelijkertijd zijn een aantal accommodaties geprivatiseerd. Hiermee zijn de sportaccommodaties in onze gemeente weer op een goed niveau en kunnen we de komende jaren weer vooruit.

Nieuwe plannen voor Zuidlaren

In het kader van het accommodatieplan Zuidlaren zijn overleggen geweest met alle binnen- en buitensportclubs. De sportverenigingen zijn enthousiast over het idee van concentratie van de sport op locatie de Wenackers. Ook het idee van de bouw van traditionele sporthal in combinatie met een zogenoemde metahal (voor m.n. de buitensporten) werd door de sportverenigingen enthousiast ontvangen. De plannen voor de concentratie van onderwijs en sport in Zuidlaren zijn inmiddels door de gemeenteraad vastgesteld.

Accommodaties verduurzamen

Sportverenigingen hebben de mogelijkheid gekregen om laagrentende leningen af te sluiten via Drents Energie-orgaan (DEO) voor duurzaamheidsmaatregelen. Ook is een duurzaamheidslening voor de zwembaden verstrekt, zodat maatregelen tot een forse energiebesparing worden gerealiseerd.

Onderhoud openbaar groen, bomenonderhoud op orde

- We hebben in de afgelopen vier jaar driemaal een BOR-schouw uitgevoerd. Dit om te checken of we de buitenruimte onderhouden op het afgesproken BOR-niveau
- Het bomenbeleid is vastgesteld en ook in een handige publieksversie samengevat. Alle monumentale bomen zijn aangewezen, waarbij we met particulieren ook een afspraak hebben gemaakt over het onderhoud. Toch blijven bomen een gevoelig onderwerp met twee kanten. Men

is of blij met bomen of men wil ze het liefst weghebben. Dat vraagt steeds om een duidelijke communicatie wat mogelijk is en wat een inwoner kan verwachten

- De laatste vier jaar werken 8 man van Alescon bij ons in de participatie. De ontwikkeling is dat in april 2018 het grondonderhoud van Alescon onder aansturing van de gemeente komt te vallen.

Speelruimtes met en voor inwoners

Een uitermate succesvol speelruimtebeleid waarbij plannen tot stand komen in nauwe samenspraak met initiatiefnemers, burgers, wijkverenigingen, belangenverenigingen, participanten, buurtbewoners en belanghebbenden. Daarbij wordt ook een beroep gedaan op deze partijen om een financiële bijdrage te leveren (eigen middelen / fondsenwerving, geldinzamelingsacties, sponsorloop etc.) wat succesvol opgepakt is

Vitaal Platteland / Natuur en Landschap

Door co-financiering zijn samen met externe partijen meerdere projecten in 2017 gereedgekomen en gestart waaronder:

- Herstel Landgoederen Eelde-Paterswolde fase 2; Op verschillende landgoederen is de natuurlijke beleving en recreatieve aantrekkelijkheid verbeterd door o.a. herstel van lanen en verschillende tuinstijlen, alsook vervanging en herstel van (wandel)bruggen muur en aanplant van Stinseflora. Alle deelnemende particuliere landgoederen zijn inmiddels gereed. De Landgoederen van Natuurmonumenten (de Braak – Vennebroek en de Duinen) in de loop van 2018.
- Kijkboerderij 't Hoogevelde met de inrichting van een informatieruimte over het aangrenzende natuurgebied De Onlanden met voorzieningen is de toegankelijkheid voor mindervaliden is de Kijkboerderij nu een ideale toegangspoort voor een bezoek aan de Onlanden
- Omgevingsplan IV Zeijen fase 2 Met als centraal uitgangspunt het verbeteren en in goede staat houden van de woon- werk en leefomgeving zijn door de vrijwilligers van Stichting Zeijerwiek, in samenwerking met Dorpsbelangen en Boermarke Zeijen, diverse projecten op het gebied van landschap, natuur, cultuurhistorie, recreatie en landbouw gerealiseerd.
- Tussenwater Het gebied ten zuiden van de Groeve wordt op dit moment ingericht voor waterberging en natuurontwikkeling waarbij de drinkwaterfunctie duurzaam is ingepast. Aanleg van een fiets-wandelvoorziening in de Dijk maakt hier deel van uit. Verwachte oplevering: 2018

Bibliotheek werkt aan een transformatie

De bibliotheek heeft in 2017 een uitvoeringsplan ontwikkeld voor de periode 2017 – 2020. Een voorbeeld is dat de Bibliotheek Op School (BOS) permanent is ingevoerd. De bibliotheek moet verdere maatregelen nemen voor een verdere transformatie, om met minder gemeentelijke subsidie klaar te zijn voor de toekomst.

2. Indicatoren

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaarlo	Drenthe
Niet sporters	% (2016)	48,1%	55,1%

Het aantal deelnemers in sportverbanden ligt in Tynaarlo hoger dan gemiddeld in Drenthe. Door blijvende aandacht voor goede voorzieningen en aandacht voor de doelgroepen in Sociaal vitaal hebben we aandacht voor het aantal niet sporters in de gemeente.

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	Bereikbare en betaalbare sportvoorzieningen			
	<i>Doelstelling: we zetten in Tynaarlo in op breedtesport en leggen een sterke verbinding met het sociale domein.</i>			
	1.1	In samenwerking met inwoners en verenigingen zijn sportaccommodaties vernieuwd.	Ja	
	1.2	Werven van vrijwilligers in samenwerking met SportDrenthe.	Ja	
	1.3	Plan binnensportvoorzieningen Zuidlaren gereed.	Ja	
	1.4	Onderzoek naar integraliteit beheer en onderhoud buitensportaccommodaties.	Ja	
	1.5	Door het jeugd sportfonds zorgen we ervoor dat alle kinderen mee kunnen doen.	Ja	

	1.6	De regelingen die ervoor zorgen dat een ieder kan sporten die dat wil, worden nadrukkelijker onder de aandacht gebracht.	Ja	
2.	Ontwikkeling subsidies welzijn, sport en cultuur <i>Doelstelling: we werken niet meer met exploitatiesubsidies, maar met een projectsubsidie die bijdraagt aan het doel van een activiteit en gericht is op een zo breed mogelijke participatie.</i>			
	2.1	Plan voor de toekomst van de bibliotheken.	Ja	
3.	Transformatieplan kunst en cultuur <i>Doelstelling: belangrijk speerpunt blijft cultuureducatie. Doel is scholen meer keuzevrijheid te bieden en meer plaats voor lokale kunstenaars/musea etc. binnen het programma.</i>			
	3.1	Netwerkbijeenkomsten georganiseerd door het culturele veld, waarbij de gemeente faciliteert.	Ja	
4.	Culturele gemeente <i>Doelstelling: een divers programma zowel voor eigen inwoners, als voor bezoekers van buiten de regio. We merken dat er verschillende nieuwe samenwerkingsvormen ontstaan en dat het onderwerp op een positieve manier leeft binnen de gemeente.</i>			
	4.1	Kick-off van het Culturele jaar in Tynaarlo.	Ja	
	4.2	Samen met inwoners concretisering van de plannen. Twee grote locatietheatervoorstellingen.	Ja	
5.	Borgen niveau groenonderhoud <i>Doelstelling: we stellen het onderhoudsniveau van het openbaar groen vast op BOR-niveau 6; sober, maar degelijk. Binnen onze aanpak werken we aan het vergroten van de biodiversiteit. We kijken naar een optimale mechanisatie en minimale inzet van menskracht.</i>			
	5.1	Schouw door een externe partij, die gedeeld is met de gemeenteraad.	Ja	
6.	Onderzoek naar groenonderhoud door inwoners <i>Doelstelling: we zoeken aansluiting bij de kracht van de samenleving. Initiatieven van inwoners die zich richten op onderhoud van de openbare ruimte faciliteren we.</i>			
	6.1	Onderzoeken of en hoe we afspraken kunnen maken met inwoners en belanghebbenden over het onderhoud in de buitenruimte.	Ja	
	6.2	Kostenbesparing onderzoeken door middel van pilotprojecten.	Ja	
8.	Programma Natuurlijk Platteland <i>Doelstelling: voor het Drentsche Aa gebied zijn prioriteiten benoemd, waarbij veel maatregelen gericht zijn op het (hydrologisch) herstel van het Drentsche Aa systeem.</i>			
	8.1	Herstel Drentsche Aa systeem.	Ja	
9.	(Openlucht) recreatie <i>Doelstelling: ten oosten van Zuidlaren willen we in het waterbergings-, waterwinning- en natuurontwikkelingsgebied Tusschenwater een wandel-fietsverbinding realiseren.</i>			

4 Toelichting op afwijkingen

Ten aanzien van 8. Onder de noemer van Provinciale Programma Natuurlijk Platteland 2017 – 2027 gaat het herstel nog steeds plaatsvinden. Het programma heeft een doorlooptijd van 10 jaar t/m 2027. De vertaling van prioriteiten naar concrete uitvoeringsprojecten kent echter een langere voorbereidingstijd dan voorzien. Uitvoering van de eerste projecten start naar verwachting dit jaar (2018).

Hoofdstuk 6 || Sociaal domein

1. Hoogtepunten

Decentralisaties vormgegeven zonder grote kleerscheuren

We zijn er trots op dat we met externe partijen en zorgaanbieders, en met veel inzet van de organisatie een grote decentralisatie hebben vormgegeven. De dienstverlening is op orde en wordt goed gewaardeerd. De ontwikkeling naar een resultaatgerichte inkoop en een integrale benadering van WMO en Jeugdzorg heeft vorm gekregen. Er zijn nog voldoende aandachtspunten om verder uit te werken, maar we zijn tevreden met de manier waarop we het werk uitvoeren.

Dichter bij de inwoner, aandacht voor transformatie

Als lokale overheid hebben wij een lokale bekendheid en betrokkenheid en zicht op nodige zorg en ondersteuning. Wij zien ook dat wij door onze lokale aanwezigheid meer inwoners kunnen ondersteunen en zorg bieden waar dat nodig is. Onze aanpak is pro actief en professioneel en dichtbij. We plaatsen de oplossing voor een protocol en voeren op die manier regie op zorg.

Lokale zorgaanbieders

De transformatie is op gang gekomen door ondermeer pilots met specifieke doelgroepen. De kwaliteit van de pilots en de deelname vinden wij goed. Wij zijn er ook tevreden over dat lokale en kleinere zorgaanbieders op een professionele manier hun werk kunnen uitvoeren voor onze inwoners.

Activeren van het voorliggend veld

We zetten in op het voorliggend veld, waarmee we op een laagdrempelige manier doelgroepen activeren. De eerder genoemde pilots hebben daarin ook een belangrijke rol. Wij zijn ook trots op de resultaten die in 2017 zijn gerealiseerd met betrekking tot:

- Het fysiek en sociaal activeren van kwetsbaren senioren via het programma 'Sociaal Vitaal' uitgevoerd door team sport/de sociale teams
- Het stimuleren van een positief verenigingsklimaat bij sportverenigingen via het programma POD Sport, uitgevoerd door de buurtsportcoaches/jongerenwerker. Het programma is gericht op kwetsbare jeugd.
- Het verhogen van de participatie van mensen in een uitkeringssituatie middels het programma 'Sport Maakt Actief' uitgevoerd door de buurtsportcoaches in samenwerking met sportaanbieder en WPDA.
- Het signaleren en doorverwijzen van kwetsbare jeugd (motorisch/armoede/sociaal) middels MRT-screening en het programma 'Sport jij ook?' uitgevoerd door de buurtsportcoaches in samenwerking met de basisscholen.

We doen het samen! VN panel, burgerpanel, sociale raadvrouw

Binnen het sociaal domein werken we samen, stellen we ideeën met het VN panel en het burgerpanel op, krijgen we terugkoppeling van cliëntenraden en is een sociale raadvrouw benoemd ten behoeve van vragen en zorgen van inwoners. Wij zijn tevreden met goede basis van vertrouwen in de samenwerkingen, waarbij we met ieders inbreng de resultaten bereiken. Op die manier werken we eraan dat inwoners mét en zonder een beperking dezelfde kansen en mogelijkheden hebben in de samenleving.

2. Indicatoren

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaarlo	Drenthe
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar (2017)	586,5	706,4
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen (2015)	0,86	1,29
Kinderen in armoede	% (2015)	3,05	5,73
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking (2017)	67,2	65,2
Jeugdwerkloosheid	% (2015)	1,30	1,80
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 1.000 inwoners, 18 jaar e.o. (2017)	25,1	38,7
Lopende re-integratie-	Aantal per 10.000 inwoners	18,7	41,2

voorzieningen	van 15 – 64 jaar (2017)		
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar (2017)	8,3	10,2
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar (2017)	0,6	0,9
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar (2017)	0,2	0,4
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 1.000 inwoners (2017)	34	64

Het aantal banen in de gemeente is lager dan gemiddeld, hetgeen duidt op het zijn van een woongemeente, waar veel inwoners hun werk buiten de eigen gemeente hebben. De indicatoren geven over het algemeen aan dat in de gemeente Tynaarlo de percentages lager liggen dan gemiddeld in Drenthe. Dit komt overeen met het beeld dat de gemeente een goed opgeleide en actieve inwoners kent. De sociale structuur is voor een deel een gegeven, en het feit dat in totalen de percentages lager liggen betekent niet dat er geen aandachtsgebieden zijn. Binnen het sociaal team zetten we in op persoonlijke benadering en vroeg tijdige signaleringen. Met het transformatieplan zetten we in op preventieve maatregelen. Daarmee spannen we ons in om deze indicatoren positief te blijven beïnvloeden.

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	Transformatieplan en Monitor Sociaal Domein			
	<i>Doelstelling: we zetten in op perspectief bieden aan risico-jongeren, nieuwe vormen van zorg, participeren, verminderen van armoede, ondersteunen van mantelzorgers, voorkomen dat er problemen ontstaan door vechtscheidingen, langer zelfstandig thuis worden en elkaar op een laagdrempelig manier ontmoeten.</i>			
	1.1	Samenwerking met de huisartsen versterken.	Ja	
	1.2	Evaluatie en herziening beleid schuldhulpverlening.	Ja	
	1.3	Nieuwe vormen van participatie ontwikkelen voor mensen met een uitkering.	Ja	
	1.4	Aanpak bij (v)echtscheidingen ontwikkelen.	Nee	
	1.5	Inzetten op deelname aan maatschappij en lichte zorg, in plaats van vereenzaming en plotseling noodzakelijke zware zorg.	Ja	
	1.6	Preventieve zorg voor statushouders: proactief beleid op het gebied van zorg, ondersteuning en vrijwilligerswerk.	Ja	
2.	Dienstverlening Wmo en Jeugd			
	<i>Doelstelling: de sociale teams en het Toegangsteam Jeugd zijn er voor alle vragen van onze inwoners en vinden samen met de inwoner een passende oplossing.</i>			
	2.1	We werken outreachend, wat inhoudt dat we in het veld contact leggen met de doelgroep, de eventuele problematiek of hulpvraag onderzoeken en waar nodig doorverwijzen naar vormen van hulpverlening.	Ja	
	2.2	We meten de resultaten en effecten van onze inzet op het gebied van zorg.	Ja	
	2.3	Actief benaderen van kwetsbaren met focus op jeugdigen en jongeren, senioren en langdurig werklozen.	Ja	
3.	Nieuwe kadernota jeugd			
	<i>Doelstelling: middels een nieuwe kadernota Jeugd willen we, vanuit de bestaande visie, samenhang aanbrengen tussen de verschillende activiteiten waar we ons, samen met onze partners, voor inzetten.</i>			
	3.1	Integrale aanpak Jeugd.	Ja	
	3.2	Goede aansluiting tussen school en werk.	Ja	
	3.3	We willen jeugdigen die opgroeien in armoede de mogelijkheid bieden mee te doen aan activiteiten, zoals cultuur en sport.	Ja	

4.	Veiligheid rond jeugd <i>Doelstelling: we investeren in een sluitende keten van veiligheid rond jeugd. We doen wat binnen ons vermogen ligt om in 2017 een goed draaiende organisatie te hebben en een goede samenwerking tussen Toegangsteam Jeugd en Veilig Thuis Drenthe vorm te geven. Belangrijk vinden we het dat meldingen snel en adequaat worden opgepakt.</i>	
4.1	Goed draaiende organisatie.	Ja
5.	Stimulering via programma verbinding sport-buurt-zorg <i>Doelstelling: we leggen met onze sociale teams de verbinding met sportverenigingen en coaches en richten ons hierbij op activiteiten voor jeugd en kwetsbare doelgroepen.</i>	
5.1	We organiseren sportieve activiteiten voor mensen met een uitkering, die op activatie zijn gericht.	Ja
6.	Minder mensen in armoede <i>Doelstelling: we zetten in op actieve armoedebestrijding.</i>	
6.1	Versterken relevante netwerken en deze laten aansluiten op de sociale teams.	Ja
6.2	De voorzieningen en regelingen voor de doelgroep actiever onder de aandacht brengen.	Ja
6.3	We houden preventieactiviteiten over schulden en geldzaken. Dichtbij en maatwerk.	In ontw.
7.	Uitvoeringsorganisatie Werkplein Drentsche Aa <i>Doelstelling: we werken toe naar één uitvoeringsorganisatie Participatiewet.</i>	
7.1	Eén organisatie die uitvoering geeft aan de Participatiewet.	Nee
7.2	Onderzoek Werkgroep Groen anders positioneren groenpersoneel Alescon.	Ja
7.3	Invullen taakstelling afspraakbanen.	Ja
7.4	Met betrekking tot de arbeidsmarktbenadering leggen we contact met werkgevers in de regio Groningen en we kijken naar de eigen rol als werkgever.	Ja

4. Toelichting op afwijkingen

Ten aanzien van 1.2 De evaluatie en herziening beleid schuldhelpverlening is nog niet vastgesteld, maar ligt gereed voor vaststelling na de verkiezingen.

Ten aanzien van 1.4. Er is geen vaste aanpak vastgesteld, maar in de dagelijkse praktijk is er wel aandacht voor deze problematiek. Ervaringen worden gebundeld om een effectieve aanpak op te stellen.

Ten aanzien van 2.2 We meten de resultaten van de zorg en dit is ook een verder te ontwikkelen punt. Met de manier van resultaatgericht inkopen en met het bevragen van de cliënten op de geleverde zorg zijn stappen gezet. Ook werken we aan een de data base om, op basis van signalen en vroegtijdig waarschuwen, problemen voor te zijn.

Ten aanzien van 3. Kadernota jeugd en WMO. De doelstelling is om vanuit de bestaande visie een samenhang aan te brengen tussen de verschillende activiteiten waar we ons, samen met onze partners,

voor inzetten. We doen dit wel en hebben veel aandacht voor de integrale aanpak van jeugd (met sport, scholen, huisartsen, zorginstellingen), goede aansluitingen tussen school en werk en we bieden jeugdigen de mogelijkheid om met cultuur en sport mee te doen. Dat doen we voortvarend. Maar een nieuw kadernota Jeugd is niet opgesteld in 2017. Wij werken aan een Nota sociaal domein waar WMO en Jeugd samen in worden opgenomen. Deze beleidskaders ontwikkelen we samen met het veld.

Ten aanzien van 7. We werken toe naar de organisatie. De besluitvorming over de opsplitsing van Alescon in 2 delen is in 2018 genomen en nu werken we in SDA verband en met WPDA toe naar de invlechting en naar een uitvoeringsorganisatie.

Hoofdstuk 7 || Volksgezondheid en milieu

1. Hoogtepunten

Actueel afvalbeleid

In 2017 is het afvalbeleid geactualiseerd en vastgesteld. Hierbij gaan we over op een derde container voor plastic en gaan we ook een frequentie tarief invoeren. Het groen op de milieustraat en in de containers wat betreft kilo's wordt gratis

We scoren goed op het al bereikte afval scheidingspercentage en ook de tarieven zijn vergeleken met omliggende gemeenten laag. Door verder na te denken over tarifiering (vast recht , kosten per lediging en kosten op basis van gewicht) streven we naar een nog hoger scheidingspercentage.

Veel rioleringsprojecten zijn gereed

In de afgelopen jaren zijn heel veel werkzaamheden uitgevoerd aan riolering en daarbij direct aan de bestratingen. Een greep uit de vele werkzaamheden:

- De riolering aan de Bovendiepen Borgwallinge Zuidlaren is vervangen en de buitenruimte is heringericht. Het regenwater is afgekoppeld naar een nieuw gelegd regenwater riool
- Riolering in de centra van Eelde en Vries zijn (deels) vervangen. Hierbij is op beide plekken ook een regenwater riool gelegd waarop het regenwater is afgekoppeld.
- De riolering in de Hoofdweg Paterswolde is vervangen en klaar gemaakt voor de toekomst, met ondermeer een groot waterriool.
- De riolering die nog bestond uit een oude asbest leiding, onder de de Lageweg in Zuidlaren is vervangen.
- De riolering incl. het afkoppelen van de Schipborgerweg in Zuidlaren is gereed. Dit vooruitlopend op de hele rioolvervanging van Westlaren
- In Midlaren is het riool in de Tolhuisweg ook vervangen. Hierbij is ook een regenwaterriool aangelegd en is de openbare ruimte heringericht.
- De oude Riool water zuiverings installatie in Paterswolde is opgeknapt. Dit is een industrieel monument.

Duurzaamheid

- In 2017 werd de campagne Tynaarlose Voetafdruk met succes afgerond. Inwoners werden aangezet om hun ecologische voetafdruk te verkleinen. De "Tynaarlose voetafdruk" blijft beschikbaar voor onze inwoners.
- Met de Drentse Energie Organisatie hebben we afspraken gemaakt om de zonneleningen voor Tynaarlose sportverenigingen en scholen uit te voeren.
- De bewoners in Zeijen realiseerden een lokaal zonnepark op de voormalige stortplaats Ubbena samen met de onderneming 'Vrij Op Naam'.
- We konden bewoners in Tynaarlo helpen om hun moestuininitiatief aan de Arlo te realiseren.
- De raad heeft haar bereidheid uitgesproken om de twee lokale glasvezelinitiatieven te ondersteunen met leningen voor de zogenaamde 'grijze' gebieden.
- In Eelde organiseerden we een goede bezochte informatieavond als onderdeel van de campagne 'Zon zoekt Drent'.
- In Ter Borch werd met succes het met prijs bekroonde project 'Neem de mooie Route' uitgevoerd.
- Er zijn inmiddels vier energiebuurtteams in de gemeente actief. EC Drentse Aa en Buurkracht spelen bij deze initiatieven een belangrijke rol.

Begraven

Het beleid ten aanzien van begraven is voorbereid en wordt in 2018 aan de gemeenteraad aangeboden.

2. Indicatoren

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaarlo	Drenthe
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner (2016)	126	200
Hernieuwbare elektriciteit*	% (2016)	18,6	-

Restafval is niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval. Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.

We scoren goed op het al bereikte afval scheidingspercentage en ook de tarieven zijn vergeleken met omliggende gemeenten laag. Door verder na te denken over tarifiering (vast recht , kosten per lediging en kosten op basis van gewicht) streven we naar een nog hoger scheidingspercentage. Dit vertaalt zich in een laag tarief.

Het afgelopen jaar zijn er verschillende verzoeken geweest voor grootschalige energie in de vorm van grondgebonden zonneparken.

Deze passen niet binnen de huidige bestemmingsplannen. Voor nieuwe initiatieven willen we eerst een ruimtelijk beleidskader hebben voor grootschalige zonneparken en andere vormen van duurzame energie. Dit beleidskader wordt onderdeel van de nog op te stellen omgevingsvisie. Na afronding van de planologische procedure en de toekenning van de SDE-subsidie is de weg vrij voor realisatie van de eerste fase van het zonnepark op de luchthaven.

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	Volksgezondheid	<i>Doelstelling: In het leven is gezondheid een belangrijke waarde. De beweging die de overheid maakt, is gericht op de inzet van de eigen kracht van inwoners. Er is meer aandacht en inzet voor preventie. We streven naar een samenleving waarin een gezonde leefstijl de normaalste zaak van de wereld is.</i>		
	1.1	Richten op inzet eigen kracht inwoners.	Ja	
2.	Afval is grondstof	<i>Doelstelling: we willen voldoen aan de landelijke doelstelling afvalscheiding. De milieustraat moet aansluiten bij de maatschappelijke ontwikkeling dat inwoners steeds bewuster omgaan met afval. Aan nieuwe recyclemethoden doen we mee indien daarmee voordelen te behalen zijn.</i>		
	2.1	Nota afval en reiniging.	Ja	
3.	Duurzaamheid	<i>Doelstelling: we stimuleren en faciliteren activiteiten en initiatieven van dorpen of verenigingen op het gebied van duurzaamheid. We geven het goede voorbeeld, o.a door op onze eigen gebouwen zonnepanelen te plaatsen.</i>		
	3.1	Zonnetour en warmtetour.	Ja	
	3.2	Actie voetafdruk van Tynaarlo.	Ja	
	3.3	Mogelijk nieuwe zonnelening voor particulieren.	Ja	
4.	Riolering	<i>Doelstelling: we voeren een doelmatig en sober beheer, tegen zo laag mogelijke kosten. Hiermee houden we de rioolheffing voor onze inwoners op een laag niveau. Water overlast is nooit helemaal te voorkomen. Ook niet als het hele rioolstelsel is gemoderniseerd. 'Water op straat mag, water in de woning niet'.</i>		
	4.1	Het water bovengrond dusdanig begeleiden dat ernstige overlast wordt voorkomen.	Ja	
	4.2	Opstarten GRP 2019-2023	Ja	
5.	Kostendekkend begraven	<i>Doelstelling: op vijf plaatsen in de gemeente bieden we de mogelijkheid om te begraven. Conform vastgesteld beleid, hanteren we tarieven voor begraven, die zo kostendekkend mogelijk zijn.</i>		
	5.1	Nota begraven.	In ontw.	

4.Toelichting op afwijkingen

Vanwege de gemaakte keuze omtrent vermindering van de inzet duurzaamheid concentreert de inzet zich nu op drie van de vier pijlers binnen de vastgestelde duurzaamheidsvisie. Dat betreft "afval is grondstof en circulaire economie", "mobiliteit en bereikbaarheid" en "toekomstbestendig wonen en ondernemen". De vierde pijler betreft "energie en duurzame energieprojecten", dit zijn in onze gemeente veelal initiatieven voor zonneparken c.a..

Hoofdstuk 8 || Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

1. Hoogtepunten

Omgevingswet en Omgevingsvisie

We zijn projectmatig gestart met de voorbereidingen op de inwerkingtreding van de Omgevingswet en het opstellen van een Omgevingsvisie. Dit laatste zal plaatsvinden via een breed ingestoken participatieproces.

Er is inmiddels door uw raad krediet beschikbaar gesteld.

De projectgroep Omgevingsvisie is ingesteld evenals een raads werkgroep.

Het startdocument en participatieplan voor de Omgevingsvisie is opgeleverd. Besluitvorming hierover vindt plaats in 2018.

Woningbouw

De woningmarkt is aangetrokken. Dit heeft er op de gemeentelijke ontwikkellocaties voor woningbouw veel meer particuliere en projectmatige kavels zijn verkocht of in optie genomen dan verwacht.

In totaal zijn er bijna 100 kavels gekocht. Begin 2018 hadden wij van alle uitgeefbare kavels nog slechts twee beschikbaar.

Bestemmingsplannen / beheersverordeningen

In 2017 hebben wij succesvol de inhaalslag van actualisatie van onze bestemmingsplannen afgerond. Over de laatste actualisatie (beheersverordening kern Eelde/Paterswolde) wordt begin 2018 besloten.

(Centrum)ontwikkelingen

Voor de centrumontwikkelingen verwijzen wij naar de toelichting bij hoofdstuk 3.

Qua grondverwerving hebben wij succesvol de strategische grondaankopen PBH-locatie en in het gebied Vries zuid kunnen doen. Dit bevordert de kansen om in beide locaties bouwplannen te kunnen realiseren.

Notitie Sociale Volkshuisvesting Tynaarlo 2017 afgerond

De notitie Sociale Volkshuisvesting Tynaarlo 2017 is begin 2018 door de gemeenteraad definitief vastgesteld. Hierin worden de uitgangspunten en ambities van Tynaarlo beschreven voor de sociale volkshuisvesting in onze gemeente. Deze notitie vormt hiermee de basis voor de strategische afwegingen die de gemeente maakt op het gebied van de sociale woningbouw. Daarnaast is het de inzet bij het maken van prestatieafspraken met corporaties en huurdersorganisaties.

Prestatieafspraken met woning coöperaties.

Conform de herziening van de woningwet is afgelopen jaren het driepartijen overleg met corporaties en huurdersorganisaties opgestart. Meer dan in het verleden zijn partijen hierbij inhoudelijk met elkaar in gesprek over stand van zaken en opgaven voor de sociale volkshuisvesting. In eerste instantie zijn hieruit prestatieafspraken gemaakt met de afzonderlijke corporaties en hun huurdersorganisaties. In 2017 is dit traject voor het eerst gemeentebreed opgepakt. Dit heeft geresulteerd in de prestatieafspraken Tynaarlo 2018.

Onderzoek in regioverband Groningen-Assen naar de kwalitatieve woonbehoefte

In de Regio Groningen-Assen heeft in 2017 een verdieping van het eerdere woningmarktonderzoek uit 2015 plaatsgevonden. In plaats van voornamelijk te focussen op woningbouwaantallen is nu vooral de kwalitatieve opgave in de regio Groningen-Assen in beeld gebracht.

Van aanbod naar vraag gestuurde woningbouwprogrammering

De afgelopen jaren hebben wij in de gemeente Tynaarlo een slag gemaakt van een aanbod naar vraag gestuurde woningbouwprogrammering. Hierbij worden woningbouwplannen en initiatieven van derden meer dan in het verleden benaderd en beoordeeld vanuit de actuele vraag en behoefte vanuit de markt. E.e.a. draagt bij aan het vergroten van het realiteitsgehalte en uitvoerbaarheid van de woningbouwprogrammering. Momenteel is er een gemeentelijk woningmarktonderzoek in uitvoering, waarvan de resultaten in het voorjaar 2018 worden verwacht. De doelstelling is om op basis van bestaande demografische prognoses en de actuele woningmarktsituatie inzicht te krijgen in doelgroepen, benodigde en kansrijke woningtypologieën en prijscategorieën in de kernen Zuidlaren, Eelde/Paterswolde en Vries.

2. Indicatoren

Verplichte indicatoren	Norm	Tynaarlo	Drenthe
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro (2017)	244	185
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen (2015)	7,3	3,4
Demografische druk*	% (2018)	88,9	80,0
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's (2018)	592	658
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's (2018)	644	706

*De som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar.

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	De omgevingswet zorgt voor versimpeling van regelgeving en integrale benadering			
	<i>Doelstelling: het doel is versimpeling qua regelgeving. Er zijn minder vergunningen nodig en procedures worden eenvoudiger en korter.</i>			
	1.1	Actualisatie bestemmingsplannen.	Ja	
	1.2	Voldoen aan kwaliteitscriteria in verordening VTH.	Ja	
	1.3	Beheers verordening Zuidoevers Zuidlaardermeer.	Ja	
	1.4	Beheers verordening Westlaren.	Ja	
	1.5	Beheers verordening Sportcomplex De Marsch.	Ja	
	1.6	Beheers verordening Eelde kom.	Ja	
	1.7	Beheers verordening Zandwinning Tynaarlo.	Ja	
	1.8	Beheers verordening Vries Kern.	Ja	
	1.9	Beheers verordening Eelde-Paterswolde Kern.	In afronding	
	1.10	Beheers verordening Kazerneterrein en Zuides.	Ja	
	1.11	Projectenrapportage Grondbedrijf.	Ja	
	1.12	Vaststellen geactualiseerde grondexploitaties.	In afronding	
2.	Omgevingsvisie			
	<i>Doelstelling: de visie helpt om duidelijke en voorspelbare keuzes te maken over waar welke ontwikkelingen plaats kunnen vinden. De Omgevingsvisie vervangt het Structuurplan gemeente Tynaarlo, zij het dat de Omgevingsvisie een meer integrale benadering kent waarin ook de sociaal maatschappelijke opgave wordt meegenomen.</i>			
	2.1	We stellen een omgevingsvisie op, via een interactief proces.	Concepten	
	2.2	Evaluatie starters- en blijvers leningen.	Ja	
3.	Huisvesting voor nieuwkomers			
	<i>Doelstelling: de taakstellingen die het ministerie oplegt voor de huisvesting van vergunninghouders gaan we realiseren. Dit doen we aan de hand van onze visie:</i>			

	<i>“samenleven in één wijk of buurt”. We bevorderen participatie en integratie van (tijdelijke) inwoners zo goed mogelijk.</i>		
3.1	We gaan extra woningen bouwen voor de huisvesting van statushouders.	Nee	
3.2	Pilot tussenvoorziening in Eelde.	Ja	
4.	Centrum Zuidlaren <i>Doelstelling: in Zuidlaren spelen meerdere ontwikkelingen en initiatieven. Over de betekenis van de ontwikkelingen en hoe we daar op in willen spelen gaan we met de gemeenteraad in gesprek.</i>		
4.1	Gesprek met de gemeenteraad.	Ja	
4.2	Afhandelen van bouwplan-initiatieven detailhandels-bedrijven Zuidlaren.	Nee	
5.	Innovatieve woonvormen <i>Doelstelling: we staan open voor innovatieve woonvormen die vraaggericht ontwikkeld worden en die een bijdrage leveren aan diversiteit.</i>		
5.1	Initiatieven in behandeling genomen.	Ja	
6.	Structuurvisie Wonen <i>Doelstelling: we zijn voornemens in 2017 een aanvang te maken met een herziening van ons woonbeleid.</i>		
6.1	Afronden oplegnotitie structuurvisie Tynaarlo, betreffende de sociale volkshuisvesting.	Ja	
6.2	Onderzoek in regioverband Groningen-Assen naar de kwalitatieve woonbehoefte.	Ja	
6.3	Prestatieafspraken met woning coöperaties.	Ja	

4. Toelichting op afwijkingen

Ten aanzien van 1.9, beheersverordening Eelde-Paterswolde Kern geldt, dat deze in december 2017 door het college van B&W ter vaststelling is aangeboden aan de gemeenteraad, maar dat dit nog niet is gebeurd.

Ten aanzien van 1.12, vaststellen geactualiseerde grondexploitaties geldt dat deze uiterlijk maart zal plaatsvinden

De evaluatie van de starters / blijversleningen is nagenoeg afgerond. In de eerste helft van 2018 zal hierover een voorstel aan uw raad worden aangeboden.

Ten aanzien van 3.1, huisvesting van statushouders geldt, dat deze kan plaatsvinden via de reguliere afspraken die we daar over hebben met de woningbouwcorporaties.

Ten aanzien 4.2 geldt dat voor wat betreft de initiatieven Zuidlaren (AH en Jumbo) gewacht wordt op nadere besluitvorming over de centrumontwikkeling van Zuidlaren.

5. Innovatieve woonvormen.

Er hebben zich diverse partijen gemeld met ideeën voor bijzondere woonvormen. Zo waren er ideeën voor een noaberef, bijzondere woonzorg-concepten, off-gridwonen, een plukbos, collectief particulier opdrachtgeverschap. Het aantal ideeën neemt toe. Niet alle initiatieven leiden tot realiseerbare plannen. Met enkele initiatiefnemers zijn we nog in gesprek.

Onvoorzien

Onvoorzien

In het overzicht van onvoorzien wordt een verantwoording gegeven op het gebruik van het geraamde bedrag voor onvoorzien. De post onvoorzien is als een post in de begroting opgenomen en dient als dekking voor incidentele lasten en structurele lasten voortvloeiend uit nieuw beleid. Onvoorzien wordt verantwoord onder taakveld 0.8: Financiering.

Bestaand beleid is, dat een bedrag van € 32.500 voor incidenteel onvoorzien wordt begroot.

Gedurende het boekjaar worden de stand en het verloop van deze onvoorzien posten iedere twee weken aan de gemeenteraad gerapporteerd, als daar door begrotingswijzigingen aanleiding toe is.

Onvoorzien incidenteel algemeen	€
<i>(kostenplaats 4008300 / 4380100)</i>	
Beschikbaar geraamd 2017	32.500
Tijdelijke oplossing beheer Yders Hoes	-30.000
Nog beschikbaar	2.500

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen

In het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen wordt een verantwoording aangegeven op de volgende onderdelen

- Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is
- Algemene uitkeringen
- Dividend
- Saldo van de financieringsfunctie

In totaliteit zien de financiële uitkomsten er uit als volgt:

(x 1.000)

Algemene dekkingsmiddelen	Raming begrotingsjaar Voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	5.533	5.586	5.550
Algemene uitkeringen	37.415	35.769	36.176
Dividend	275	268	274
Saldo van de financieringsfunctie*	-1.477	-1.277	-1.269
Totaal	41.746	40.346	40.731

* Het saldo van de financieringsfunctie is het saldo van (a) de betaalde rente (last) over de aangegane leningen en over de aangetrokken middelen in rekening courant en (b) de ontvangen rente (baat) over de uitzettingen.

Het werkelijke saldo van de algemene dekkingsmiddelen is € 40,7 miljoen, terwijl de actuele ramingen uitgaan van € 40,3 miljoen. Dit voordelige verschil van € 0,4 miljoen wordt als volgt verklaard:

Algemene uitkeringen

Het voordeel op de algemene uitkering ad € 407.000 bestaat uit de volgende afwijkingen

Algemene uitkering

Op de algemene uitkering is een voordeel ontstaan van € 136.000. Dit komt onder andere door een aantal nabetalings eind 2017 voor de jaren 2015 en 2016 voor in totaal € 45.000. Daarnaast worden er over 2017 steeds meer maatstaven en landelijke aantallen bekend. Hierdoor hebben eind 2017 en begin 2018 nog bijstellingen plaatsgevonden in de algemene uitkering van 2017.

Integratie-uitkering statushouders 2017

Bij de najaarsbrief is aangegeven dat wij voor statushouders uit de tussenvoorziening die gehershuisvest zijn in de gekoppelde gemeente, weer gekort worden op de integratie-uitkering. Die bedragen worden overgeheveld naar de algemene uitkering van de aan de tussenvoorziening deelnemende gemeentes. Wij gaan ervan uit dat wij die bedragen weer terugkrijgen van de betreffende gemeentes. Inmiddels zijn de bedragen door de desbetreffende gemeentes teruggestort. Echter heeft de verwachte correctie op de integratie-uitkering nog niet plaatsgevonden. Dit levert een voordeel op ad € 372.000 wat is teruggestort in de reserve participatie. Voor 2017 werd een integratie-uitkering verwacht van € 146.500. Tot op heden is ontvangen € 49.000. Wat zorgt voor een nadeel van € 97.000. Per saldo zorgt dit voor een voordeel van € 280.000 op de integratie-uitkering statushouders. Omdat er nog geen duidelijkheid is met betrekking tot de afrekening van bovenstaande is dit voordeel toegevoegd aan de reserve participatie.

Paragrafen

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Bij het opstellen van de begroting en jaarrekening dienen de voorzienbare en kwantificeerbare risico's zo goed mogelijk in beeld te worden gebracht.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing dient ten minste te worden opgenomen:

- inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- inventarisatie van de risico's;
- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
- een kengetal voor de: netto schuldquote, netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit;
- een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Beleid over weerstandsvermogen: weerstandscapaciteit en de risico's

De raad heeft op 28 oktober 2014 de geactualiseerde nota weerstandsvermogen en risicomangement vastgesteld. De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing bij deze begroting is een actualisatie van het inzicht dat in de jaarrekening 2015 is opgenomen.

De uitkomst van de actualisatie geeft een verhouding tussen de geïnventariseerde risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit is gebaseerd op basis van de inzichten die bij het opstellen van de jaarrekening beschikbaar zijn. Beleid is dat als deze verhouding, uitgedrukt in een ratio lager dan 0,8 en daarmee "onvoldoende" is, er voorstellen voor herstel worden aangeboden.

Conform advies van de accountant richten we ons in de paragraaf weerstandsvermogen op de risico's na correctie met een omvang groter dan € 250.000. De kleinere risico's tellen wel mee voor de totale risico-omvang, maar zijn niet meer toegelicht. Hiermee komt de focus meer te liggen op de risico's die grote gevolgen kunnen hebben voor onze gemeente. De kleinere risico's zijn benoemd en worden intern beoordeeld en besproken.

Voor veel voorzienbare risico's worden beheersmaatregelen getroffen om het effect van het optreden van een risico zo klein of voorspelbaar mogelijk te maken. De bruto risico's worden door het treffen van maatregelen daarom kleinere, zogenaamde "netto risico's". Deze "netto risico's" dienen door het weerstandsvermogen volgens de eerder genoemde verhouding opgevangen te kunnen worden.

Weerstandscapaciteit (jaarrekening 2017)

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten te dekken.

Deze weerstandscapaciteit bestaat uit een tweetal elementen:

- 1) Weerstandscapaciteit in de exploitatiesfeer
 - onvoorzien incidenteel en structureel;
 - onbenutte belastingcapaciteit.
- 2) Weerstandscapaciteit in de vermogenssfeer
 - algemene reserve calamiteiten;
 - algemene reserve grote investeringen;
 - reserve inkomensfunctie.

Tabel Weerstandscapaciteit Tynaarlo (bedragen in duizenden euro's)
(standen op basis van inzichten 31.12.2017)

Weerstandscapaciteit exploitatie (x € 1.000)

Onvoorzien		
Onvoorzien incidenteel		3
Onbenutte belastingcapaciteit *1		
OZB tot normtarief (artikel 12)m	3.152	
Totaal weerstandscapaciteit exploitatie		3.155

Weerstandscapaciteit vermogen (31-12-2017)

Algemene Reserve Calamiteiten *2	10.570	
Algemene Reserve Grote investeringen	2.827	
Totaal weerstandscapaciteit vermogen		13.397
Totale weerstandscapaciteit		16.552

*1 Het bedrag aan onbenutte belastingcapaciteit is berekend op basis van de tarieven OZB 2017 en de laatst bekende WOZ-waarde afgezet tegen het zogenaamde artikel-12-tarief.

*2 Het betreft hier de stand van de algemene reserve calamiteiten exclusief de geormerkte gelden die in deze reserve zitten.

Beoordeling omvang van de risico's

Hoe komen we tot de benodigde weerstandscapaciteit?

Bij iedere begroting en jaarrekening actualiseren wij de risico's. We gaan na of er nieuwe risico's zijn bijgekomen en/of risico's vervallen. Van de risico's die we lopen vindt een inschatting plaats van de omvang en van de kans dat het risico zich voordoet. Bij het bepalen van de omvang is ook van belang of het om een structureel risico gaat of een incidenteel risico. Afhankelijk van de mogelijkheden om de risico's te beheersen vindt vervolgens een correctie naar beneden plaats. Alle risico's na correctie tellen wij op. Dat totaal is de benodigde weerstandscapaciteit.

De risicobeoordeling is gebaseerd op de inzichten die t/m het opstellen van de jaarrekening 2017 beschikbaar zijn. Ontwikkelingen en wijzigingen in wet of regelgeving geven geen aanleiding de risico's te herijken. Wel wordt bij de najaarsbrief een winstneming binnen een grondexploitatie genomen. Dit kan voor de uitkomsten van de risico's die niet binnen een grondexploitatie zelf worden opgevangen effecten hebben. Voor de grondexploitaties maken we jaarlijks een actuele exploitatie opzet, die wordt voorzien van een risicoanalyse, conform de nota grondbeleid. De informatie die uit deze risicoanalyse per grondexploitatie komt, bevat specifieke informatie per complex en past daardoor minder in de standaardmethode.

Toelichting op risico's (na demping door beheersmaatregelen) groter dan € 250.000

Grondexploitaties € 3.358.000
(risico inschatting verlaagd tov begroting 2018, september 2017; was 4.600.000)

Wij hanteren een methode van risicobeoordeling binnen grondexploitaties. Met de grote grondexploitaties Groote Veen en Ter Borch komen we de komende jaren in fasen van (tussentijdse) winstnemingen. Wij gaan onderzoeken op welke manier dat invloed kan hebben op een goede manier van risico beoordeling. Daarvoor zullen we ook advies van de accountant vragen. De berekening per 31 december 2017 is gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties. Dat gebeurt eens per jaar. Doordat de verkopen van kavels erg voorspoedig gaat is het risicoprofiel aangepast en zijn ook de effecten lager.

Aanvullende bijdrage aan GR-en en samenwerkingsverbanden € 630.000 en pm
(risico inschatting verhoogd tov begroting 2018, september 2017; was 315.000)

Het is voorstelbaar en waarschijnlijk dat wij aanvullende bijdragen aan GR-en en samenwerkingsverbanden moeten voldoen. Het monitoren van GR-en en samenwerkingsverbanden is een belangrijk instrument om tijdig afwijkingen te signaleren en waar mogelijk bij te sturen. Het risico na correctie op aanvullende bijdragen aan GR-en en samenwerkingsverbanden is gewijzigd tov eerdere inzichten. Uit de kaderbrieven van de GR-en komen een aantal signalen naar voren dat er aanvullende bijdragen van de gemeente worden gevraagd, die nog niet in de begroting structureel zijn opgenomen. Daarom is het bedrag van de risico omvang verhoogd. Daarnaast zijn er bij Alescon verwachte kostenstijgingen door cao aanpassingen en zal de ontvlechting van Alescon ook leiden tot extra kosten die nu nog niet geraamd zijn. Daarom wordt hiervoor een pm post opgenomen in deze risicoparagraaf.

*Decentralisaties sociale domein € 1.890.000
(risico inschatting verhoogd tov begroting 2018, september 2017; was 500.000)*

Er kunnen verschillen ontstaan als gevolg "open einde regelingen", waardoor een toename van het aantal inwoners of de noodzaak voor duurdere zorg leidt tot hogere uitgaven. In 2017 is het uitgangspunt van solidariteit rondom de jeugdzorg losgelaten. Er was indicatief een risico ingeschat van 500.000.

Ondanks dat we meer inzicht hebben gekregen zijn de kosten van met name de jeugdzorg in het laatste kwartaal van 2017 veel nadeliger dan gedacht. Waar bij de NJ nota nog niet werd gerekend op de stijging van 15% in klanten en 15% in kosten, is dat bij het opstellen van de jaarrekening aan het einde van het jaar wel in beeld. De omvang van de risico's zijn niet direct en volledig te beïnvloeden, omdat veel indicaties en verwijzingen via huisartsen gaan. Ook zit er een structureel effect in deze kosten. Al met al moet daarom in de jaarrekening rekening worden gehouden met een sterk gestegen risico-omvang dat nu gebaseerd is op de inzichten die bij het opstellen van de jaarrekening beschikbaar zijn.

*Gevolgen van een lokale ramp € 250.000
(risico inschatting ongewijzigd tov begroting 2018, september 2017)*

De kans op een lokale ramp is klein, maar kan wel grote gevolgen hebben. Het risico na correctie is niet gewijzigd en blijft € 250.000. Overigens is dit een zo specifiek en vaak uniek risico dat de daadwerkelijke omvang veel groter kan zijn en dat in die situaties bezien moet en kan worden of ook op landelijke fondsen of steun gerekend kan worden.

*Accommodatiebeleid € 180.000
(risico ingeschat in deze jaarrekening, was pm)*

Op 8 december 2015 is het accommodatiebeleid vastgesteld met daarbij een sluitend dekkingsplan. Bij de uitvoering van het accommodatiebeleid behoren vanzelfsprekend de risico's die te maken hebben met de bouw van scholen en sportaccommodaties. Omdat de scholen onder de verantwoordelijkheid van schoolbesturen worden gebouwd, door afspraken over de normbedragen en doordat in het dekkingsplan een buffer is opgenomen om risico's op te vangen is het risico als laag beoordeeld.

In 2016 is samen met de schoolbesturen een planning opgesteld van het tempo en de fasering van de (ver)nieuwbouw. Dat leidt ertoe dat het risico van tijdelijke huisvesting niet meer aanwezig is en dat de verwachte kosten allemaal in de projectbegrotingen zijn opgenomen. Ook voor het te ontwikkelen plan Zuidlaren is de verwachting dat dit risico ondervangen kan worden.

Bij het accommodatiebeleid gaat het echter om grote bedragen en is niet uit te sluiten dat zich vroeg of laat nieuwe risico's voordoen, zeker omdat aanbestedingen nog niet hebben plaatsgevonden.

*Risico's door rentewijzigingen : € 300.000
(risico inschatting ongewijzigd tov begroting 2018, september 2017)*

De rente is momenteel erg laag en de mogelijkheid om aan het grondbedrijf het risico van stijgende rentes af te dekken door een opslag op de betaalde rente te berekenen zijn door de BBV eisen die in

2016 zijn aangepast verminderd. Daarom is voor de Algemene dienst het risico toegenomen dat een rentestijging leidt tot extra (niet door te berekenen) kosten. Met de huidige omvang van de boekwaarde van het grondbedrijf van ca € 30 miljoen is het effect van een rentestijging van 1% al ca 300.000. Overigens geldt dit risico voor maximaal 1 jaar, omdat bij het opstellen van de jaarlijkse grondexploitatie steeds met de dan actuele werkelijke rente kan worden gerekend.

*Schade ten gevolgen datalekken en cyber risico's € 350.000 (was pm)
(risico ingeschat in deze jaarrekening)*

Datalekken

Een nieuw risico is de aansprakelijkheid die gemeenten hebben als het gaat om het beheer van (persoons) gegevens. De wet Datalekken (AVG) is per 1 januari 2016 ingegaan, vanaf 25 mei 2018 wordt er daadwerkelijk op gehandhaafd. Vanuit de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) kunnen door de Autoriteit persoonsgegevens boetes worden opgelegd als persoonsgegevens "op straat komen te liggen". Om dat te beheersen worden intern de standaarden van de BIG, de Baseline Informatiebeveiliging Gegevens, gehanteerd. Het risico van datalekken kan leiden tot omvangrijke boetes. De accountant vraagt in de managementletter hier ook aandacht voor. In de risicoparagraaf hebben wij dit risico opgenomen.

Cyber risico's

Het kan gaan om schades door operationele systeemstoringen, maar ook om verlies van data, aansprakelijkheid en cybercrime door hacking, systeeminbraak, gegevensdiefstal en DDoS-aanvallen. Financiële gevolgen daarvan kunnen bijvoorbeeld extra kosten voor herstel, aansprakelijkheid en boete's zijn.

Samen met de aangestelde functionarissen voor Informatiebeveiliging en Privacy worden de risico's en de beheersmaatregelen die genomen kunnen worden georganiseerd. Daarnaast is er ook een beheersmaatregel om een verzekering af te sluiten. Traditionele verzekeringen bieden geen of onvoldoende dekking, maar inmiddels zijn er speciale 'cyberverzekeringen' waarmee de risico's als systeemuitval en de kosten in geval van aansprakelijkheid of dataverlies kunt verzekeren.

Wij stellen de financiële omvang van deze bruto risico's op meer dan 1 miljoen, maar door het afsluiten van een verzekering kan het financiële effect worden verminderd. Het netto risico dat we opnemen stellen we op 350.000. Inzicht en ervaringen, ook met andere gemeenten, zullen meer inzicht geven in deze risicobeoordeling.

Omvang weerstandsvermogen

De omvang van het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio. Ratio's kunnen beschouwd worden als indicatie.

De ratio voor het weerstandsvermogen wordt aldus berekend:

		Beschikbare weerstandscapaciteit	16.552
Ratio van het weerstandsvermogen	=	—————	oftewel: —————
		Benodigde weerstandscapaciteit	8.832

De ratio van het weerstandsvermogen is 187%. (De ratio moet minimaal 100% zijn).

Het verloop van het weerstandsvermogen ziet er als volgt uit:

Verloop weerstandsvermogen Bedragen in € 1.000	B 2016	JR 2016	B 2017	JR 2017	B 2018
Stand Argi op 31-12	1.095	8.671	5.448	2.827	6.580
Stand Armi op 31-12	6.745	0	0	0	0
Stand Arca op 31-12	4.958	10.570	10.573	10.570	10.570
Onvoorzien incidenteel	33	3	33	3	33
Onbenutte belastingcapaciteit	2.850	3.152	3.152	3.152	3.152
Weerstandscapaciteit	15.681	22.396	19.206	16.552	20.335
Benodigde capaciteit	10.040	7.812	8.097	8.832	7.812
Ratio	156%	287%	237%	187%	260%

Het weerstandsvermogen in deze jaarrekening heeft een ratio van 187% en bedraagt in geld uitgedrukt afgerond € 16.552.000. Dit is een verslechtering t.o.v. de begroting 2018 (vastgesteld in november 2017). Daar zaten we op een ratio van 260%. Deze verslechtering is het gevolg van hogere risico's en een lagere beschikbare weerstandscapaciteit. De lagere beschikbare weerstandscapaciteit ontstaat doordat het vormen van de bestemmingsreserves van het accommodatiebeleid ten laste van de Argi in 2017 heeft plaatsgevonden.

Kengetallen

We zijn verplicht tot het opnemen van een zestal kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen en deze kengetallen te beoordelen. In onderstaande tabel staan de kengetallen:

Kengetallen	B 2016	JR 2016	B 2017	JR 2017	B 2018
Netto schuldquote	91%	62%	88%	48%	83%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	93%	64%	89%	38%	84%
Solvabiliteitsratio	27%	39%	32%	45%	36%
Structurele exploitatieruimte	2%	2%	1%	1%	2%
Grondexploitaties	54%	36%	51%	32%	30%
Belastingcapaciteit	92%	91%	92%	88%	90%

Netto schuldquote

Een goed kengetal om de hoogte van de schuld te beoordelen is de netto schuld als aandeel van de baten; de netto schuldquote. Om goed inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote weergegeven zonder en met correctie voor verstrekte leningen. In de VNG-handreiking "Houdbare Gemeentefinanciën" is aangegeven dat wanneer de schuld lager is dan het begrotingstotaal (<100%) dit als voldoende kan worden bestempeld en boven de 130% als onvoldoende. Onze netto schuldquote valt in de categorie voldoende.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio wordt berekend door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee het bezit gefinancierd is met eigen vermogen. In de VNG-handreiking "Houdbare Gemeentefinanciën" is aangegeven dat wanneer een solvabiliteitsratio hoger is dan 30% dit als voldoende kan worden bestempeld en lager dan 20% als onvoldoende. Onze solvabiliteit is ten opzichte van de jaarrekening 2017 gestegen. De oorzaak van de stijging is gelegen in een toename van het eigen vermogen en een grote afname van de boekwaarde van de grondexploitaties.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte is een maatstaf voor het verschil tussen structurele baten en lasten met in achtneming van beperkingen en verruimingen van de exploitatie door dotatie en onttrekking aan reserves. De maatstaf geeft aan welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Er is geen VNG norm voor het niveau van dit kengetal. Een positief getal geeft aan dat er meer structurele baten dan lasten zijn. Dat duidt op houdbare financiën. We dienen natuurlijk wel nog een paar taakstellingen te realiseren. In de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit nemen we het risico op het niet halen van de taakstellingen mee.

Grondexploitaties

Dit percentage geeft informatie over de boekwaarde van niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) en bouwgronden in exploitatie (BIE) in verhouding tot de totale gemeentelijke baten. Er is geen VNG norm voor de hoogte van deze ratio. Hoe lager de ratio hoe minder de relevantie van negatieve waardeontwikkeling van NIEGG en BIE voor de begroting en daarmee een lager risico voor de gemeente. Wij hebben aanzienlijke grondposities. Dat komt terug in dit percentage. Ten opzichte van de jaarrekening van 2016 en de begroting van 2017 zien we een daling. De oorzaak hiervan is met name gelegen in de afnemende boekwaarde van de grondexploitaties als gevolg van kavel verkopen.

Belastingcapaciteit

Dit percentage geeft de hoogte van de gemiddelde lasten per meerpersoonshuishouden in 2017 uit hoofde van OZB, rioolheffing en reinigingsheffing weer ten opzichte van het landelijk gemiddelde. We zitten onder het landelijke gemiddelde (100%).

Samenhang kengetallen

De relatief grote grondpositie zien we in terugkomen in de verschillende kengetallen. We hebben relatief veel vreemd vermogen (leningen) om deze gronden te financieren. Een grote grondpositie maakt ons kwetsbaar voor negatieve waardeontwikkelingen en rente stijgingen. Om nadelige schommelingen op gronden op te vangen, nemen we dan ook een bedrag mee van € 3,3 mln in de benodigde weerstandscapaciteit. Daarnaast hebben we intern aandacht voor de renterisico's en proberen we die zo veel mogelijk te beheersen.

Risico's gerangschikt naar invalshoek		Kans	Risico-kans in %	Risico-omvang	Som	Beheersingsmaatregel	Correctie factor	Risico na correctie
Grondexploitatie. Voor een toelichting op deze risico's wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid.						Zie tekstuele toelichting. Risico afwijkend bepaald.		3.385.000
Aanvullende bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen en samenwerkingsverbanden*	*	Voorstelbaar en waarschijnlijk dat dit voorkomt	70%	500.000	1.050.000	Begrotingen van gemeenschappelijke regelingen worden na vaststelling door de raad in de begroting opgenomen. Tussentijds wordt de ontwikkeling van de resultaten van gemeenschappelijke regelingen gemonitord. Bij VJB en NJB worden aanpassingen, indien noodzakelijk, opgevoerd.	40%	630.000
Decentralisaties in het sociale domein met onvoldoende middelen voor uitvoering van de taken	*		70%	1.500.000	3.150.000	Keuzes zijn te maken in gehele begroting, maar sommige verplichtingen leiden niet direct tot een besparing in verband met bestaande afspraken	40%	1.890.000
De gevolgen van een lokale ramp		Ongewoon en komt zelden voor	10%	2.500.000	250.000		0%	250.000
Accommodatiebeleid; Toename in bouwkosten			30%	1.000.000	300.000	Keuzes te maken en in contracten uitgaan van aanneemsommen. Risico kan verkleind worden, maar voor Zuidlaren is de fase van bestekken aanbesteden nog niet gerealiseerd. Daar zit nog het risico	40%	180.000
Cyber risico's		Voorstelbaar dat dit voorkomt	70%	2.500.000	1.750.000	Systemen zijn ingericht volgens uitgangspunten Baseline, aandacht voor procesbewaking vanuit ICT en applicatiebeheerders en aanvullend is verzekering afgesloten om financiële effecten op te kunnen vangen.	80%	350.000
Rentewijzigingen		Voorstelbaar dat dit voorkomt	70%	500.000	350.000	Door zicht op financieringsbehoefte en treasury, langlopende leningen, interne rekenrentes en maatregel om bij iedere actualisatie grondexploitatie de daadwerkelijke rente weer te hanteren wordt risico voor langjarig effect gedempt. Effect vooral voor 1e jaar aanwezig		300.000
Overige risico's na correctie met een omvang kleiner dan € 250.000								1.847.100
TOTAAL=benodigde weerstandscapaciteit								8.832.100
* De risico's gemerkt met een "*" hebben een structureel karakter. Hierbij is het uitgangspunt, dat deze risico's maximaal drie jaar gedekt worden uit het weerstandsvermogen. De berekende risicosom is daarom vermenigvuldigd met de factor 3 (Risicokans*Risico-omvang)								

Financiering

Inleiding

Deze paragraaf behandelt onderwerpen die behoren tot het treasurybeleid van onze gemeente. Treasury kan worden omschreven als het inzichtelijk hebben van de in- en uitgaande geldstromen en de beheersing van de hieraan verbonden risico's en het rapporteren hierover. De uitvoering van de treasuryfunctie dient op een prudente wijze de publieke taak en vindt plaats binnen de wettelijke kaders, zoals die in de wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) zijn vastgelegd. In deze wet staan transparantie en risicobeheersing centraal.

Algemene ontwikkelingen

Liquiditeitenplanning

De huidige liquiditeitsplanning is verouderd. De komende periode zal gewerkt worden aan een nieuwe liquiditeitsplanning. Zodat er een duidelijke prognose is van de geldstromen voor de komende maanden. Dit inzicht is nodig om de financieringsbehoefte zo goed mogelijk te kunnen bepalen. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van een langlopende liquiditeitsplanning, waarin de investeringen uit vastgestelde besluiten en plannen zijn opgenomen.

Renteverwachtingen

Op grond van eigen waarneming en informatie vanuit de bankwereld wordt getracht om de renteverwachting te bepalen. Dit blijft moeilijk te voorspellen door economische en internationale ontwikkelingen. Het vertrouwen in de economie van zowel producenten als consumenten is herstellende. Bij het opstellen van de begroting 2017 is rekening gehouden met een kort geld rente van 1% en van 2% voor lang geld rente. In 2017 zijn er geen langlopende lening afgesloten. In de begroting van 2018 wordt rekening gehouden met een kort geld rente van 1% en van 2% voor lang geld rente.

Treasurybeheer

Renterisicobeheer

In de wet Fido is een kasgeldlimiet en een renterisiconorm gegeven om de invloed van (externe) rentewijzigingen op de financiële resultaten van de gemeente te beperken.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is opgenomen om een grens te stellen aan de korte financiering. Dit is financiering met een looptijd van één jaar en korter. De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage (8,5%) van het totaal van de jaarbegroting van de gemeente bij aanvang van het jaar. Voor 2017 zijn de jaarlasten, voor mutaties met reserves, begroot op 73,5 miljoen. De rentepercentages van korte financieringsmiddelen zijn doorgaans lager dan de rentepercentages van lange financieringsmiddelen. Om optimaal van de ruimte onder de kasgeldlimiet te kunnen profiteren is een adequate liquiditeitsprognose van de geldstromen van groot belang.

Berekening kasgeldlimiet jaarrekening 2017

	Bedragen X 1.000	1e kw 2017	2e kw 2017	3e kw 2017	4e kw 2017
1	saldo vlottende passiva	9.400	2.500	2.700	6.300
2	saldo vlottende activa	18.600	16.500	19.100	22.100
3	Verschil (2-1)	9.200	14.000	16.400	15.800
4	Toegestane kasgeldlimiet	6.248	6.248	6.248	6.248
	ruimte (4+3)	15.448	20.248	22.648	22.048

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de ruimte in de kasgeldlimiet gedurende 2017 niet is overschreden. Er is in 2017 geen kasgeld aangetrokken.

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft tot doel het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld (schuld met een rentetypische looptijd van één jaar of langer) door o.a. het aanbrengen van spreiding in de looptijden in de leningenportefeuille. De gemeente loopt risico als er nieuwe leningen worden aangetrokken, of als er een renteherziening van toepassing is. De norm wordt berekend door een in de Uitvoeringsregeling Fido vastgesteld rentepercentage van 20% te vermenigvuldigen met het begrotingstotaal.

In de volgende tabel wordt het renterisico van 2017 weergegeven op basis van de jaarrekening en het renterisico van 2018 t/m 2020 op basis van de begroting van 2018.

Renterisico	2017	2018	2019	2020
Renteherziening	0	0	0	0
Betaalde aflossingen	700.000	15.200.000	720.000	6.720.000
Renterisico	700.000	15.200.000	720.000	6.720.000
Renterisiconorm:				
Begrotingstotaal per 1-1	73.500.000			
Door ministerie vastgesteld percentage	20%			
Renterisiconorm	14.700.000			
Onderschrijding	14.000.000			

Uit bovenstaande tabel blijkt dat onze gemeente ruimschoots binnen de risiconorm blijft met uitzondering van het jaar 2018. Gezien het feit dat er in 2019 maar weinig wordt afgelost, de rente momenteel laag is en er beging 2018 een lening is afgelost die niet geherfinancierd is worden hier omtrent geen problemen voorzien.

Kredietrisicobeheer

De kredietrisico's doen zich voor bij de verstrekte geldleningen.

In onderstaande tabel is aangegeven aan welke risicogroep leningen zijn verstrekt en welke zekerheden zijn overeengekomen.

Risicogroep	Met/zonder hypothecaire zekerheid	Restantschuld X € 1.000,--	%
Stichting Eelder Woningbouw	Zonder	7.225	97,8
Sportverenigingen	Zonder	163	2,2
Jeugdverenigingen	Zonder	1	0,0
Totaal		7.389	100,0

Gemeentefinanciering

Schatkistbankieren

In februari 2013 heeft het kabinet het voorstel 'Wijziging van de wet financiering decentrale overheden (Fido) in verband met het rentedragend aanhouden van liquide middelen in 's Rijks schatkist' bij de tweede kamer ingediend. Het wetsvoorstel verplicht alle decentrale overheden om hun overtollige liquide middelen aan te houden in de schatkist. Het woord 'overtollig' verwijst naar alle middelen die decentrale overheden niet onmiddellijk nodig hebben voor de publieke taak. Geld en vermogen mogen niet langer bij bijvoorbeeld banken buiten de schatkist worden aangehouden. Dagelijks wordt het saldo op de bankrekeningen boven de € 500.000 afgestort naar de schatkist. Daardoor blijft de Gemeente Tynaarlo altijd onder het drempelbedrag.

De hoogte van het drempelbedrag is afhankelijk van de financiële omvang van een decentrale overheid, afgemeten aan de omvang van de begroting (dezelfde maatstaf die ook wordt gebruikt voor de berekening van de kasgeldlimiet). De drempel is nu gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal. Voor de Gemeente Tynaarlo geldt voor 2017 een drempel van € 551.000. Ultimo 2017 zat er in de schatkist een bedrag van 16,8 miljoen. Dit bedrag is voor € 6 miljoen gebruikt om een lening die begin 2018 is afgelost op te vangen. Het gemiddelde van de liquide middelen per kwartaal ziet er voor 2017 als volgt uit:

1 ^e kwartaal 2017	€ - 1.651.543
2 ^e kwartaal 2017	€ - 421.193
3 ^e kwartaal 2017	€ - 612.154
4 ^e kwartaal 2017	€ - 878.145

Financiering

De financiering van gemeentelijke activiteiten is gebaseerd op integrale financiering. De totale financieringsbehoefte van de gemeente is de graadmeter. Bij de thans geldende renteontwikkeling wordt eerst de ruimte die de kasgeldlimiet geeft optimaal benut om kort geld aan te trekken voor o.a. voorfinanciering van investeringen. Het moment van consolidatie van kort geld naar lang geld hangt onder meer af van de renteontwikkelingen op de korte en lange termijn en de ruimte binnen de kasgeldlimiet. De looptijd van de geldlening wordt bepaald door de aard van de te financieren investeringen, de resterende looptijd van de bestaande leningen en de te betalen rentepercentages bij de verschillende termijnen van de leningen. Voor de financiering van grondaankopen worden veelal fixe-leningen afgesloten. Bij het aantrekken van geldleningen wordt bij tenminste 2 financiële instellingen offerte gevraagd.

Relatiebeheer

Het totale betalingsverkeer vindt plaats via een viertal banken, zijnde Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), ING, Rabobank en ABN AMRO Bank. De rekeningen bij de ING, Rabobank en ABN AMRO Bank worden met name gebruikt als service naar de klanten voor het doen van betalingen aan de gemeente. De saldi op deze rekeningen worden minimaal gehouden. Het betalingsverkeer tussen het rijk en de gemeente en de betalingen aan derden vindt geheel plaats via de BNG.

Toerekening van rente

Onderstaande overzicht geeft aan hoe het saldo van betaalde rente over externe financiering en ontvangen rente over extreme financiering wordt toegerekend aan de grondexploitaties en de taakvelden.

Geen rente over het eigen vermogen			Begroot	werkelijk
Renteschema (x 1.000)				
Externe rentelasten over korte en lange financiering			€ 1.937.645	€ 1.719.536
Externe rentebaten			€ -460.676	€ -450.775
Totaal door te rekenen externe rente			€ 1.476.969	€ 1.268.761
Rente die aan grondexploitaties moet worden doorberekend	€ -636.171		€ -567.966	
			€ -636.171	€ -567.966
Saldo door te rekenen externe rente			€ 840.798	€ 700.795
Rente over eigen vermogen	€ -		€ -	
Rente over voorzieningen	€ -		€ -	
			€ -	€ -
De aan taakvelden toe te rekenen rente			€ 840.798	€ 700.795
De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente			€ 1.530.785	€ 1.384.534
Rente resultaat op taakveld treasury			€ -689.987	€ -683.739

Bestaande opgenomen geldleningen

Hieronder is een overzicht opgenomen van de leningen ultimo 2017. Begin 2018 is er een lening afgelost van € 6 miljoen.

Staat van opgenomen geldleningen per 31 december 2017										
Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Datum raadsbesluit	Lening nummer	O S R	Jaar van laatste aflossing	Rente percentage	Restantbedrag van de geldlening per 1/1/2017	Opgenomen geldleningen 2017	Rente 2017	Aflossing 2017	Restantbedrag van de geldlening per 31/12/2017
FINANCIERING ALGEMEEN										
794.115	27-07-93	BNG 80897	s	2033	2.620	517.228		13.285	24.541	492.687
15.000.000	B&W25-02-03	BNG 96734	s	2053	4.860	13.816.742		665.727	132.450	13.684.292
4.000.000	B&W29-11-05	BNG101002	s	2030	3.820	2.240.000		84.664	160.000	2.080.000
19.794.115	Totaal					16.573.970		763.676	316.991	16.256.979
FINANCIERING WONINGBOUW										
11.560.187	B&W25-07-06	BNG 102047	s	2036	5.110	7.610.456		381.511	385.340	7.225.116
11.560.187	Totaal					7.610.456	0	381.511	385.340	7.225.116
FINANCIERING GRONDEXPLOITATIE										
8.500.000		bng 40108510		2018	1.590	8.500.000		135.150	0	8.500.000
6.000.000		bng 40108818		2024	2.750	6.000.000		165.000	0	6.000.000
6.000.000		bng 40108817		2020	2.050	6.000.000		123.000	0	6.000.000
6.000.000		bng 40108816		2018	1.230	6.000.000		73.800	0	6.000.000
6.000.000		bng.40109497		2024	1.290	6.000.000		77.400	0	6.000.000
32.500.000	Totaal					32.500.000	0	574.350	0	32.500.000
63.854.303	AL GEHEEL TOTAAL					56.684.426	0	1.719.537	702.331	55.982.096

Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf heeft betrekking op de gemeentelijke belastingen, rechten en het kwijtscheldingsbeleid. Het besluit begroting en verantwoording (BBV) stelt eisen aan de verslaggeving rond de lokale heffingen. Hetgeen is opgenomen in de paragraaf lokale heffingen in de begroting 2017 moet worden verantwoord. In het BBV is opgenomen dat wordt ingegaan op:

- a. de inkomsten uit de lokale heffingen;
- b. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- c. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd;
- d. een aanduiding van de lokale lastendruk;
- e. een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

Met de informatie in deze paragraaf wordt voldaan aan de eisen in het BBV.

Inkomsten

Omschrijving	Inkomsten
OZB woningen	€ 3.956.203
OZB niet-woning	€ 1.201.755
Afvalstoffenheffing	€ 2.590.392
Rioolheffing	€ 2.625.942
Forensenbelasting	€ 62.175
Toeristenbelasting	€ 366.978
Begraafrechten (lijkbezorgingsrechten)	€ 424.461
Bouwleges	€1.205.778

Beleidsuitgangspunten

In het collegemanifest "samenwerken in vertrouwen" zijn de hoofdlijnen van het beleid voor 2014 tot en met 2018 uitgezet. Uitgangspunt in dit manifest is dat de onroerendezaakbelasting in deze periode alleen trendmatig stijgt. Voor het overige wordt uitgegaan van kostendekkendheid.

Het algemene uitgangspunt kan als volgt worden vertaald:

- zo laag mogelijke financiële lasten voor de burgers;
- heffingen en tarieven op een kostendekkend niveau houden of brengen.

In de begroting zijn de uitgangspunten voor de belastingen en heffingen in 2017 bepaald. Het vastgestelde beleid is opgenomen in onderstaande tabel.

Omschrijving	Uitgangspunten 2017
OZB tarief woningen	2% meeropbrengsten
OZB tarief eigenaar niet-woning	2% meeropbrengsten
OZB tarief gebruiker niet-woning	2% meeropbrengsten
Toeristenbelasting	Volgens advies Recreatieschap, 2017 € 1,10 en de jaren erna tot en met 2019 verhogen met € 0,05 per jaar
Forensenbelasting	2% meeropbrengsten
Afvalstoffenheffing	Kostendekkend, met eventueel inzet voorziening
Rioolheffing	Kostendekkend, met eventueel inzet voorziening
Begraafrechten (lijkbezorgingsrechten)	Kostendekkend
Leges	Kostendekkend

Bron: Perspectievennota gemeente Tynaarlo

Baten en lasten per 'belastingsoort'

Leges

Totale legesverordening								
	Totale lasten	Overhead	BCF BTW	Eind totaal lasten	Overige opbrengsten	Leges opbrengsten	Kosten dekking	
Totalen	1.719.038	1.032.521	-	2.751.559		1.904.206	69%	

Titel 1

TITEL 1 ALGEMENE DIENSTVERLENING								
	Totale lasten	Overhead	BCF BTW	Eind totaal lasten	Overige opbrengsten	Leges opbrengsten	Kosten dekking	
Hoofdstuk 1 Burgerlijke stand	45.075	13.958		59.034		56.357	95%	
Hoofdstuk 2 Reisdocumenten	478.760	190.312		669.072		425.332	64%	
Hoofdstuk 3 Rijbewijzen	177.951	86.505		264.456		141.083	53%	
Hoofdstuk 4 Verstrekingen BRP	35.035	17.739		52.775		7.838	15%	
Hoofdstuk 6 Verstrekingen Wbp	-	-		-			-	
Hoofdstuk 9 Overige publiekszak	83.563	21.008		104.571		28.272	27%	
Hoofdstuk 10 Gemeentearchief	7.754	3.707		11.461		560	5%	
Hoofdstuk 12 Winkeltijdenwet	-	-		-			-	
Hoofdstuk 14 Verkeer en vervoer	56.248	25.372		81.619		7.054	9%	
Hoofdstuk 15 Diversen	17.227	11.182		28.409		358	0%	
Hoofdstuk 16 Telecommunicatie	17.614	7.544		25.158		-	0%	
Totaal Titel 1	919.227	377.328	-	1.296.554		666.855	51%	

Titel 2

TITEL 2 DIENSTVERLENING FYSIEKE LEEFOMGEVING								
	Totale lasten	Overhead	BCF BTW	Eind totaal lasten	Overige opbrengsten	Leges opbrengsten	kosten dekking	
Hoofdstuk 2 Omgevingsvergunning	675.845	553.672		1.229.517		1.205.778	98%	
Hoofdstuk 6 Bestemmingswijziging	359	-		359		359	100%	
Totaal Titel 2	676.204	553.672	-	1.229.876		1.206.137	98%	

Titel 3

TITEL 3 DIENSTVERLENING EDR								
	Totale lasten	Overhead	BCF BTW	Eind totaal lasten	Overige opbrengsten	Leges opbrengsten	kosten dekking	
Hoofdstuk 1 Horeca	24.651	9.763		34.414		4.091	12%	
Hoofdstuk 2 Organiseren evenementen	57.335	57.911		115.246		10.739	9%	
Hoofdstuk 3 Prostitutiebedrijven	-	-	-	-			-	
Hoofdstuk 4 Kinderopvang	25.517	21.818		47.336		15.770	33%	
Hoofdstuk 5 Kansspelen	16.104	12.030		28.133		614	2%	
Totaal Titel 3	123.607	101.521	-	225.128		31.213	14%	

Afvalstoffenheffing

AFVALSTOFFENHEFFING							
	Totale lasten	overhead	BCF BTW	Eind totaal lasten	Overige opbrengsten	Opbrengsten heffing	kosten dekking
Afvalstoffenheffing	2.385.824	421.720	361.860	3.169.404	579.012	2.590.392	100%

Rioolheffing

RIOOLHEFFING							
	Totale lasten	overhead	BCF BTW	Eind totaal lasten	Overige opbrengsten	Opbrengsten heffing	kosten dekking
Rioolheffing	2.103.567	348.315	231.819	2.683.701	57.759	2.625.942	100%

Begraafrechten (lijkbezorgingsrechten)

BEGRAAFRECHTEN							
	Totale lasten	overhead	BCF BTW	Eind totaal lasten	Overige opbrengsten	Opbrengsten rechten	kosten dekking
Begraafrechten	364.963	166.990		531.953	0	424.461	80%

Lokale lastendruk afgezet tegen de anderen gemeenten in Drenthe

Onroerend zaakbelasting

Gemeente	Gemiddelde WOZ waarde woningen	OZB tarief woningen	OZB tarief eigenaren niet-woningen	OZB tarief gebruiker niet-woningen
Aa en Hunze	223.000	0,1257%	0,1983%	0,1079%
Assen	165.000	0,1790%	0,3709%	0,2995%
Borger-Odoorn	175.000	0,2220%	0,2220%	0,1987%
Coevorden	188.000	0,1902%	0,1902%	0,1586%
Emmen	147.000	0,2093%	0,3052%	0,2565%
Hoogeveen	163.000	0,1620%	0,2651%	0,1961%
Meppel	186.000	0,1320%	0,3000%	0,2340%
Midden-Drenthe	196.000	0,1169%	0,2028%	0,1626%
Noordenveld	215.000	0,1205%	0,1205%	0,1312%
Tynaarlo	244.000	0,1156%	0,1432%	0,0947%
Westerveld	245.000	0,1104%	0,1532%	0,1053%
De Wolden	252.000	0,1172%	0,1678%	0,1482%
Gemiddeld in Drenthe	185.000	0,1635%	0,2504%	0,1987%

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Heffingen en woonlasten meerpersoonshuishoudens 2017

Gemeente	Afvalstoffenheffing	Rioolheffing	Woonlasten
Aa en Hunze	203	180	664
Assen	214	190	700
Borger-Odoorn	163	235	785
Coevorden	272	199	827
Emmen	276	169	759
Hoogeveen	248	147	659
Meppel	181	171	597
Midden-Drenthe	205	239	672
Noordenveld	202	256	718
Tynaarlo	189	166	636
Westerveld	173	233	678
De Wolden	184	231	711
Gemiddeld in Drenthe	224	191	708

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Heffingen en woonlasten éénpersoonshuishoudens

Gemeente	Afvalstoffenheffing	Rioolheffing	Woonlasten
Aa en Hunze	153	180	613
Assen	142	190	629
Borger-Odoorn	108	235	729
Coevorden	226	199	781
Emmen	242	169	725
Hoogeveen	176	147	588
Meppel	181	171	597
Midden-Drenthe	160	239	627
Noordenveld	161	256	677
Tynaarlo	122	166	569
Westerveld	98	233	603
De Wolden	145	207	648
<i>Gemiddeld in Drenthe</i>	<i>175</i>	<i>190</i>	<i>658</i>

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Kwijtschelding van belastingen, heffingen en rechten

Wanneer iemand een laag inkomen heeft kan in bepaalde gevallen kwijtschelding worden verkregen van gemeentelijke belastingen of heffingen. Van rechten wordt geen kwijtschelding verleend, met uitzondering van de leges voor een ID-kaart.

Kwijtschelding kan worden verleend wanneer niet aan de betalingsverplichting kan worden voldaan, ook niet door middel van een betalingsregeling. Of iemand in aanmerking komt voor gehele of gedeeltelijke kwijtschelding hangt af van de persoonlijke financiële situatie.

In 2017 is een bedrag van € 102.907 kwijtgescholden.

Verbonden partijen

Inleiding

De gemeente Tynaarlo participeert in diverse verbonden partijen voor het realiseren van haar maatschappelijke opgaven en ambities. Verbonden partijen zijn partijen waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft.

Een financieel belang bestaat uit het door ons ter beschikking gestelde bedrag, dat we niet kunnen verhalen bij faillissement van de verbonden partij, of waarvoor we aansprakelijk zijn indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Een bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht.

Deze bestuurlijke en financiële zeggenschap brengt verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid met zich mee. Door te participeren in een vennootschap, stichting of openbaar lichaam – hoe licht of zwaar ook – verbindt de gemeente zich aan de andere organisatie. Soms is de gemeente mede-eigenaar of werkt de gemeente met organisaties samen om maatschappelijke belangen en doelen te realiseren.

Ontwikkelingen gemeenschappelijke regelingen

Ter versterking van de rol van de gemeenteraden is de Wet gemeenschappelijke regelingen gewijzigd. Op een vroegtijdig moment informeert een gemeenschappelijke regeling (GR) de deelnemende raden door middel van een kaderbrief over de financiële en beleidsmatige kaders van de GR. Aan de hand van regionale bijeenkomsten, waarin directeuren van de GR-en hun toekomstplannen presenteren, krijgen de raadsleden vroegtijdig inzicht in de activiteiten van de GR. Door afstemming met andere vertegenwoordigende organen (raadsleden van andere deelnemende gemeenten) ontstaat politieke druk voor het (algemeen) bestuur om daadwerkelijk iets met een zienswijze te doen.

Wettelijk kader en beleid

Artikel 186 Gemeentewet en het daarop gebaseerde Besluit Begroting en verantwoording (BBV) – met name artikel 15 – regelt de wijze waarop verbonden partijen worden gemonitord. Het BBV is vernieuwd. Het is van belang dat de informatie over verbonden partijen aansluit op de informatie over de gemeentelijke posities, activiteiten en risico's.

Het BBV schrijft verder voor dat de informatie over de verbonden partijen opgenomen wordt in de taakvelden waarop de samenwerking met de verbonden partij betrekking heeft. Dit bevordert dat de financiële bijdragen aan verbonden partijen, en de daaraan verbonden risico's, in de beschouwingen over de gemeentebegroting worden meegenomen.

De nieuwe eisen uit het BBV zijn sinds 2018 voor de GR-en van kracht. Dit betekent bijvoorbeeld dat de GR-en inzicht moeten verschaffen in de kosten van hun overhead.

Nota Verbonden Partijen

Onze Nota Verbonden Partijen bevat de kaders voor beleid en werkwijze rondom verbonden partijen en dateert uit 2013. De bedoeling is dat deze in 2018, in lijn met het BBV, opnieuw wordt vastgesteld.

Informatie verbonden partijen

In onderstaand overzicht wordt per verbonden partij: de vestigingsplaats, een samenvatting van doel, bestuurlijke belang en betrokkenen, financieel belang, ontwikkelingen en de risico's weergegeven.

	Hoofdstuk	Naam en vestigingsplaats	Doel / openbaar belang	Bestuurlijk belang, wijze van deelneming en betrokkenen	Financiën 2017	Stand eigen en vreemd vermogen 2017	Ontwikkelingen	Risico's
1	Veiligheid (hoofdstuk 1)	GR Veiligheidsregio Drenthe, gevestigd in Assen VRD	<p>Samenwerkingsverband tussen de colleges van de twaalf Drentse gemeenten. De Veiligheidsregio behartigt de belangen van de aan deze regeling deelnemende gemeenten op de volgende terreinen:</p> <p>a. brandweezorg; b. rampenbestrijding en crisisbeheersing; c. geneeskundige hulpverlening.</p> <p>Daarnaast heeft de Veiligheidsregio de zorg voor:</p> <p>a. adequate samenwerking met de politie en de meldkamer ambulancezorg ten aanzien van onder meer de gemeenschappelijke meldkamer; b. gecoördineerde en multidisciplinaire voorbereiding op de rampenbestrijding en crisisbeheersing.</p>	Alle 12 Drentse colleges zijn door hun burgemeester in het algemeen bestuur vertegenwoordigd. Een gewone meerderheid van stemmen is nodig voor het nemen van besluiten.	<p>Het financiële resultaat van de organisatie voor 2017 is € 87.568 negatief. Dit bedrag is onttrokken aan de algemene reserve.</p> <p>Tynaarlo heeft in 2017 € 1.326.385 bijgedragen aan de VRD.</p>	<p>Omvang eigen vermogen 31.12.2016: € 2.598.020 31.12.2017: € 1.827.894</p> <p>Omvang vreemd vermogen: 31.12.2016: € 19.878.568 31.12.2017: € 25.250.338</p>	<p><i>Risicobeheersing</i> Het verder vergroten van de rookmelderdichtheid, voorlichting geven over brandveiligheid op basisscholen in Drenthe, ontwikkelen van de specialisatie natuurbrandbeheersing, verdere ontwikkeling van evenementenadvisering en team brandonderzoek.</p> <p><i>Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR)</i> Versterken van het Drentse netwerk van de GHOR, inzetten op de rol van adviseur van de GHOR bij haar externe partners, de belangen van Drenthe landelijk vertegenwoordigen, adviseren over de geneeskundige aspecten bij evenementen.</p> <p><i>Crisisorganisatie</i> De komende jaren wil de VRD inzetten op het verbeteren van de crisisorganisatie. In de kaderbrief 2019 wordt hiervoor een extra bijdrage gevraagd aan de gemeenten.</p>	In de nota reserves (2013) staan de beleidsuitgangspunten voor het weerstandsvermogen. Het maximaal weerstandsvermogen bedraagt 5% van de begrote uitgaven. De jaarrekening sluit met een negatief resultaat van € 87.500,-. Dit is voornamelijk toe te wijzen aan de autonome stijging in de personeelskosten. In de vergadering van 20 december 2017 heeft het algemeen bestuur besloten een eventueel nadelig jaarresultaat te onttrekken aan de algemene reserve. Na effectuering van dit besluit bedraagt de algemene reserve € 490.417,- en komt daarmee op 1,68% van de begrote kosten voor 2018. De komende jaren gaat de VRD meer geld vragen van de gemeenten. De financiële rek is er binnen hun eigen budget uit. Deze extra kosten komen voort uit CAO-stijgingen en investeringen om de toekomst van de brandweer en VRD te borgen en te verbeteren.

	Hoofdstuk	Naam en vestigingsplaats	Doel / openbaar belang	Bestuurlijk belang, wijze van deelneming en betrokkenen	Financiën 2017	Stand eigen en vreemd vermogen 2017	Ontwikkelingen	Risico's
2	Economie	Groningen Airport Eelde N.V., statutair gevestigd in Groningen.	De uitoefening van het luchthaven-bedrijf, waaronder de aanleg, het onderhoud, de ontwikkeling en de exploitatie van het als zodanig aangewezen luchtvaartterrein.	<p>De gemeente bezit 4% van de aandelen en heeft zitting in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders, samen met de provincies Groningen en Drenthe en de gemeenten Groningen en Assen. Bestuurlijk belang /bevoegdheid.</p> <p>De wethouder heeft namens het college van B&W zitting in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.</p> <p>Elk aandeel geeft recht op één stem (artikel 19 van de statuten van de NV).</p>	<p>Het begrote resultaat voor 2017 is € 3.996.000 negatief. Het bedrijfsresultaat van de vennootschap is over 2016 uitgekomen op een tekort van € 2.364.547.</p> <p>Wij hebben een bestemmingsreserve van € 1.840.000 voor de jaren 2017-2026 gevormd voor het kunnen leveren van onze bijdrage aan de luchthaven. Daarnaast is € 40.000 gereserveerd voor de omzetting van de governance structuur. Deze is uiteindelijk niet in 2017 gerealiseerd, de verwachting is dat dit in 2018 alsnog gebeurt.</p>	<p>Omvang eigen vermogen 31.12.2016: € 10.821.040 31.12.2017: nog niet bekend</p> <p>Omvang vreemd vermogen: 31.12.2016: € 3.928.669 31.12.2017: nog niet bekend</p>	<p>Aan de hand van diverse onderzoeken is het toekomstperspectief van de luchthaven in beeld gebracht. Dit heeft geleid tot een keuze voor investeren in de luchthaven.</p>	<p>Voor de aandeelhouders vormt de instandhoudingsverplichting van een luchthaven in het gebied een risico. De risico's blijven in principe beperkt tot de omvang van de kapitaalbreng in geval van een faillissement en de jaarlijkse bij te dragen investeringsbijdrage. Er is een verplichting vanuit het DBFM contract van de start- en landingsbaan, vanuit de NV GAE jegens Pase. In geval van het beëindigen van de vennootschap komt dit mogelijk voor rekening van de aandeelhouders. Indien bij beëindiging van de vennootschap naar rato van aandelenbezit verplichtingen worden afgekocht dan zou het mogelijk gaan om een claim van 4% daarvan. Hiermee is binnen het huidige risicoprofiel geen rekening gehouden, omdat bij de bepaling daarvan vastgehouden is aan het bestaande en ingezette beleid. Met het financiële risico is daarom ook geen rekening gehouden in de risico-inventarisatie voor de paragraaf Weerstandsvermogen.</p>

	Hoofdstuk	Naam en vestigingsplaats	Doel / openbaar belang	Bestuurlijk belang, wijze van deelneming en betrokkenen	Financiën 2017	Stand eigen en vreemd vermogen 2017	Ontwikkelingen	Risico's
3	Volksgezondheid en milieu (hoofdstuk 7)	GR Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe (GGD), gevestigd in Assen.	Samenwerkingsverband tussen de colleges van de twaalf Drentse gemeenten om de gezondheid van de inwoners van de twaalf Drentse gemeenten te bewaken, beschermen en te bevorderen.	Elk college van de deelnemende gemeenten vaardigt een lid af in het algemeen bestuur en heeft één stem. Besluitvorming vindt plaats bij gewone meerderheid van stemmen. De raad is bevoegd een zienswijze te geven op de ontwerpbegroting van de GR.	Het boekjaar 2017 is afgesloten met een positief resultaat na bestemming/reserveringen van € 118.000. Het resultaat is toegevoegd aan de algemene reserve, waarmee het niveau op 3,6% van de kostenomgang van de basistaken komt. De afgesproken norm hiervoor ligt op 5%. Voor de jeugdgezondheidszorg hebben we in 2017 € 313.964 bijgedragen aan de GGD en aan het algemene deel € 271.568. Aan Veilig Thuis Drenthe is € 189.281 bijgedragen.	Omvang eigen vermogen: 31.12.2016: € 2.255.000 31.12.2017: € 2.267.000 Omvang vreemd vermogen: 31.12.2016: € 3.139.000 31.12.2017: € 1.889.000	Vanuit gemeenten blijft meer sturing op de beleidsmatige en financiële ontwikkelingen bij de GGD een actueel thema. De Drentse gemeenten willen de taak voorlichting en training gericht op de meldcode handhaven. Over de vorm en de plaats van deze voorlichting (wel of niet binnen VTD/GGD) vindt nog nadere besluitvorming plaats. Dit wordt gekoppeld aan de actualisatie van de regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling in 2018. De verantwoordelijkheid voor het vaccinatieprogramma verschuift per 1-1-2019 van het Rijk naar Gemeentes. GGD stelt zich actief op bij de ontwikkelingen rondom de Omgevingsvisie.	De financiering van de (integrale) jeugdzorg in Drenthe wordt herverdeeld met naar verwachting een nadelig resultaat voor de gemeente Tynaarlo. De ontwikkelingen rondom Veilig Thuis Drenthe blijven financiële risico's met zich mee dragen. We houden vinger aan de pols maar de invloed van een individuele gemeente blijft beperkt. De kaderbrief 2019 van de GGD geeft aan dat de gemeentelijke bijdragen moeten stijgen, met name vanwege Cao- en prijsontwikkelingen.

	Hoofdstuk	Naam en vestigingsplaats	Doel / openbaar belang	Bestuurlijk belang, wijze van deelneming en betrokkenen	Financiën 2017	Stand eigen en vreemd vermogen 2017	Ontwikkelingen	Risico's
4	Sociaal domein (hoofdstuk 6)	GR Werkplein Drentsche Aa, gevestigd in Assen.	Samenwerkingsverband tussen de colleges van Assen, Aa en Hunze en Tynaarlo. Doel is het behartigen en uitvoeren van de taken van de gemeenten op het terrein van werk en inkomen. Hierdoor is het mogelijk de inwoners die geen werk en/of inkomen hebben zo goed en snel mogelijk te helpen.	Het college neemt met twee leden deel in het algemeen bestuur en met één lid in het dagelijks bestuur Elk lid heeft een stem. Het algemeen bestuur beslist met unanimitieit van stemmen.	Het resultaat van de organisatie voor 2017 bedraagt € 0. De gemeente Tynaarlo heeft in 2017 € 2.038.000 uit eigen middelen bijgedragen aan de WPDA. Van het rijk ontving Tynaarlo € 7.468.000 voor de uitvoering van de taken op het gebied van werk en inkomen.	Omvang eigen vermogen 31.12.2016: € 0 31.12.2017: € 0 Omvang vreemd vermogen: 31.12.2016: € 6.869.000 31.12.2017: € 6.644.000	Sinds 1 juli 2016 is het niet meer Werkplein Baanzicht, maar spreken we over Werkplein Drentsche Aa (WPDA). De zes colleges van de GR hebben het besluit genomen om Alescon op te heffen in een noordelijk deel en een zuidelijk deel. Het noordelijk deel gaat naar de WPDA.	Grootste risico bij de WPDA is een toename van het aantal bijstandsgerechtigden in combinatie met achterblijvende Rijksmiddelen. Daar komt bij dat de groep inwoners die in de bijstand zitten of komen te zitten een grote afstand hebben tot de arbeidsmarkt en het steeds moeilijker wordt om hiervoor werk te vinden. Daarnaast voert de WPDA een aantal opheffingsregelingen uit. De specifieke groepen die in de bijstand komen, zorgen er ook voor dat er een groter beroep wordt gedaan op de Bijzondere Bijstand en de Meedoenregelingen. Als er een groter beroep dan geraamd op deze regelingen wordt gedaan merken we dat meteen in onze cijfers. De vervlechting van de werkzaamheden van Alescon naar binnen de WPDA kan onvoorziene kosten met zich meebrengen.

	Hoofdstuk	Naam en vestigingsplaats	Doel / openbaar belang	Bestuurlijk belang, wijze van deelneming en betrokkenen	Financiën 2017	Stand eigen en vreemd vermogen 2017	Ontwikkelingen	Risico's
5	Sociaal domein (hoofdstuk 6)	GR Werkvoorzieningschap Alescon, gevestigd in Hoozevee.	Samenwerkingsverband tussen de gemeenten Aa&Hunze, Assen, De Wolden, Hoozevee, Midden-Drenthe en Tynaarlo. Doel is het bevorderen en uitvoeren van activiteiten, welke gericht zijn op het creëren of in stand houden van werkgelegenheid voor natuurlijke personen, die een afstand hebben tot de reguliere arbeidsmarkt.	Deelnemende colleges vaardigen elk twee leden af in het Algemeen Bestuur. Besluitvorming vindt plaats bij gewone meerderheid van stemmen. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit zes leden.	Het going-concern resultaat over 2017 bedraagt € 3.926.000 negatief. Het resultaat over 2017 is in rekening gebracht aan de deelnemende gemeenten. Hiermee komt het resultaat uit op € 0. Het deel voor Tynaarlo bedroeg € 143.543.	Omvang eigen vermogen 31.12.2016: € 2.270.000 31.12.2017: € 2.270.000 Omvang vreemd vermogen: 31.12.2016: € 15.144.000 31.12.2017: € 17.841.000	Op basis van de uitvoeringsovereenkomst richt Alescon zich in de uitvoering primair op de krimpende WSW-doelgroep. Medio 2015 is de opdracht van de gemeenten om voorsnog nieuw beschut te gaan uitvoeren daaraan toegevoegd. Dit is geformaliseerd in de raamovereenkomst 2018-2020. De zes colleges van de GR hebben het besluit genomen om Alescon op te heffen in een noordelijk deel en een zuidelijk deel. Het noordelijk deel gaat naar de WPDA.	Het aantal WSW-ers neemt af omdat er geen nieuwe instroom meer is. Alescon zal zich derhalve steeds moeten aanpassen op basis van de dalende aantallen. De Rijksbijdrage daalt als gevolg van die lagere aantallen, maar ook als gevolg van een daling van het bedrag per Aja. Dit kan olopemde tekorten geven. Financiële uitgangspunten moeten in voor de ontvlechting moeten door de zes gemeenten gedragen worden.
6	Sport, cultuur en recreatie (hoofdstuk 5)	GR Meerschop Paterswolde, gevestigd in Haren.	Samenwerkingsverband tussen de gemeenten Groningen, Haren en Tynaarlo. Het Meerschop heeft binnen de grenzen van het gebied tot doel het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers op het terrein van de openluchtrecreatie, zulks met de bescherming van de natuur en het landschap.	Het algemeen bestuur bestaat uit 10 leden: a. één lid uit elk van de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Groningen, Haren en Tynaarlo; b. twee leden uit de raad van de gemeente Haren; c. drie leden uit de raad van de gemeente Groningen; d. twee leden uit de raad van de gemeente Tynaarlo; 2. De in het eerste lid bedoelde leden worden benoemd door de raden van de deelnemers.	Het resultaat van het Meerschop in 2017 is € 0. Er is € 47.000 aan de onderhoudsvoorziening gedoteerd. De gemeente Tynaarlo heeft in 2017 € 89.103 bijgedragen aan het Meerschop.	Omvang eigen vermogen 31.12.2016: € 728.000 31.12.2017: € 694.000 Omvang vreemd vermogen: 31.12.2016: € 1.467.000 31.12.2017: € 1.501.000	De ontwikkelingen m.b.t. de herindelingen in de provincie Groningen kan gevolgen hebben voor de structuur van het Meerschop.	Het weerstandsvermogen van het Meerschop Paterswolde is voldoende, met uitzondering van de voorziening groot onderhoud. Dit heeft te maken met objecten die veel onderhoud vragen. (molen, vuurtoren, kunstwerken.)

	Hoofdstuk	Naam en vestigingsplaats	Doel / openbaar belang	Bestuurlijk belang, wijze van deelneming en betrokkenen	Financiën 2017	Stand eigen en vreemd vermogen 2017	Ontwikkelingen	Risico's
7	Economie (hoofdstuk 3)	Recreatieschap Drenthe, gevestigd in Assen.	Samenwerkingsverband tussen colleges en raden van de gemeenten in de provincie Drenthe en van de gemeente Ooststellingwerf in Friesland. Het doel van de gemeenschappelijke regeling is om de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen op het gebied van recreatie en toerisme.	Colleges en raden vaardigen een lid en een plaatsvervangend lid af in het algemeen bestuur. Elk lid heeft één stem. Besluitvorming binnen het bestuur vindt plaats bij meerderheid van stemmen.	Het resultaat na bestemming van het Recreatieschap in 2017 is € 9.595 positief. Tynaarlo heeft in 2017 € 34.767 bijgedragen in de exploitatie en € 14.717 in het fonds recreatie en toerisme van het Recreatieschap Drenthe.	Omvang eigen vermogen: 31.12.2016: € 675.358 01.12.2017: € 670.225 Omvang vreemd vermogen: 31.12.2016: € 681.597 31.12.2017: € 684.622	Opdracht RD kent de volgende pijlers: beleidsontwikkeling en ondersteuning deelnemende gemeenten, projectontwikkeling en projectenfonds deelnemende gemeenten, routebureau (ontwikkeling en onderhoud). In 2017 is gestart met het maken van een verdiepingsslag in de opgelegde taken door investeren in kwaliteit, onderhoud en beleid. In 2018 wordt daar een vervolg aangegeven.	Het Recreatieschap loopt geen risico's die van grote materiele betekenis zijn voor de continuïteit van de organisatie.
8	Volksgezondheid en milieu (hoofdstuk 7)	GR Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD), gevestigd in Assen.	Samenwerkingsverband tussen gemeenten en de provincie Drenthe ingesteld ter behartiging van de belangen van de deelnemers op het gebied van de uitvoering van taken van toezicht op en handhaving van de milieuvoorschriften krachtens de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en van de milieuwet.	De colleges en van de gemeenten en de provincie vaardigen een lid af in het algemeen bestuur. Besluitvorming vindt plaats bij meerderheid van stemmen, bij majeure financiële of beleidsmatige belangen kan worden besloten tot een andere stemverhouding.	Het resultaat in 2017 is € 117.481 positief. Tynaarlo heeft in 2017 € 414.022 bijgedragen aan de RUD.	Omvang eigen vermogen: 31.12.2016: € 699.199 31.12.2017: € 816.680 Omvang vreemd vermogen: 31.12.2016: € 3.793.247 31.12.2017: € 4.687.464 De VNG geeft aan dat bij een solvabiliteitsratio lager dan 20% de organisatie zich op glad ijs bevindt, de norm voor de RUD Drenthe is daarom minimaal 20%. De solvabiliteitsratio van de RUD Drenthe is 14,8%, waardoor de solvabiliteit van de RUD Drenthe onder de norm ligt.	Het onderzoek naar de begroting van de RUD is afgerond. Het bureau Seinstra-Van de Laar heeft haar rapport afgegeven. Betrokkenen bereiden een voorstel voor aanpassing van de begroting van 2018 voor. Er komt een ontwikkelagenda. Daarvoor zijn ook extra middelen nodig. De afgelopen periode hebben opdrachtgevers en RUD gesproken over de jaarprogramma's. De RUD geeft aan dat er een tekort aan beschikbare uren is. De omvang van het tekort	Met een positief rekeningresultaat van € 117.481 is er ogenschijnlijk sprake van een gezonde financiële situatie. De werkelijkheid is echter anders. De financiële ontwikkelingen bij de RUD Drenthe hebben in 2017 voor veel bestuurlijke en politieke onrust gezorgd. Naar aanleiding van een geprognostiseerd begrotingstekort bij voorjaarsrapportage is een integrale doorlichting van de organisatie en financiën van de RUD Drenthe uitgevoerd, gecombineerd met een audit op het zaakstelsel LOS. Vanuit beide

	Hoofdstuk	Naam en vestigingsplaats	Doel / openbaar belang	Bestuurlijk belang, wijze van deelneming en betrokkenen	Financiën 2017	Stand eigen en vreemd vermogen 2017	Ontwikkelingen	Risico's
							<p>is de afgelopen periode vaak van omvang gewisseld. Zorgen hierover zijn geuit in de ambtelijke overleggen en in de overleggen van de Raad van Opdrachtgevers.</p> <p>De RUD werkt ook aan het verbeteren van haar zaakstelsel. Dit is één van de oorzaken van het urentekort. Daarin zoekt zij ook de samenwerking met de opdrachtgevers.</p>	<p>onderzoeken zijn indringende conclusies en aanbevelingen gekomen. Daarbij valt op dat zowel oorzaken als oplossingen bij alle betrokken partijen (RUD, opdrachtgevers, bestuur) te vinden zijn. Dat betekent dat nauwe samenwerking tussen alle betrokkenen noodzakelijk is om de knelpunten met succes op te lossen.</p>
9	Bestuur en ondersteuning, Treasury (hoofdstuk 0)	Enexis Holding NV, gevestigd in 's-Hertogenbosch	<p>Altijd en overal in het voorzienings-gebied van Enexis te kunnen beschikken over stroom en gas, tegen aanvaardbare aansluit- en transporttarieven.</p> <p>De netbeheerders-taak is een publiek belang, wettelijk geregeld met toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt.</p>	Belang van de gemeente Tynaarlo wordt vertegenwoordigd door de Vegann (Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders binnen Noord Nederland).	Het resultaat na belasting in 2017 is € 207.000.000.	<p>Omvang eigen vermogen: 31.12.2016: € 3.704.000.000 31.12.2017: € 3.808.000.000</p> <p>Omvang vreemd vermogen: 31.12.2016: € 3.580.000.000 31.12.2017: € 3.860.000.000</p>	<p>Enexis faciliteert de transitie naar duurzame energie. Steeds meer consumenten wekken zelf energie op en vragen (terug)lever-aansluitingen aan. Om aan deze vraag tegemoet te komen is het belangrijk om voldoende gekwalificeerd personeel te hebben. Hierop wordt door Enexis geanticipeerd met een eigen vakschool en samenwerking met onderwijsinstellingen en overheden. Ook wordt er actief samengewerkt met provincies, gemeenten en woningbouw-corporaties voor het maken van een mix van lokaal beschikbare energievormen.</p>	<p>Enexis is financieel gezond. Enexis heeft de Standard&Poor's rating A+ (Stable outlook) en bij Moody's Aa3 (Stable outlook). De aandeelhouders lopen het risico (een deel van) de boekwaarde ad € 6,2 miljoen te moeten afwaarderen. Het risico voor de aandeelhouders is gering omdat Enexis opereert in een geregleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V. Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft zo'n 50% eigen vermogen. Gecombineerd met de achtergestelde status</p>

	Hoofdstuk	Naam en vestigingsplaats	Doel / openbaar belang	Bestuurlijk belang, wijze van deelneming en betrokkenen	Financiën 2017	Stand eigen en vreemd vermogen 2017	Ontwikkelingen	Risico's
								van de 'Vordering op Enexis vennootschap' die loopt tot september 2019, levert dit een laag risico op voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V.
10	Bestuur en ondersteuning, Treasury (hoofdstuk 0)	NV Waterleidingmaatschappij Drenthe, gevestigd in Assen.	Drinkwatervoorziening Drenthe Vitale sector	De gemeente is aandeelhouder (45 aandelen van de 1946 aandelen, 2,31%) van de naamloze vennootschap.	De vergadering van aandeelhouders over de jaarstukken 2017 wordt in juni 2018 gehouden. De stukken hiervoor worden eind mei aangeleverd. Om deze reden hebben we de gegevens over 2016 opgenomen. Het resultaat over 2016 bedroeg € 4.839.000.	Omvang eigen vermogen: 31.12.2015: € 37.274.000 01.12.2016: € 42.087.000 Omvang vreemd vermogen: 31.12.2015: € 130.996.000 31.12.2016: € 131.536.000	Continuïteit drinkwatervoorziening langjarig zekerstellen; op orde brengen van de governance overeenkomstig adviezen commissie De Boer; afbouw risicovolle deelnemingen op gebied van niet-drinkwater; herstel financiële stabiliteit onderneming (o.a. solvabiliteit).	Geen risico's op voortzetting van de kernactiviteiten. Risico voor de gemeente in de basis niet groter dan het ingelegde vermogen als aandeelhouder. Voor de gemeente Tynaarlo gaat het om € 2.250.

Overzicht vormen van samenwerking:

Publiekrechtelijke samenwerking:

Gemeenschappelijke regelingen:

GR Veiligheidsregio Drenthe
GR Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe
GR Meerschap Paterswolde
GR Recreatieschap Drenthe
GR Alescon
GR Werkplein Drentsche Aa (WPDA)
GR Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD Drenthe)
Eems-Dollard Regio (EDR)

Privaatrechtelijke samenwerking: stichtingen en verenigingen:

Vennootschappen en coöperaties:

NV Groningen Airport Eelde
NV Waterleidingmaatschappij Drenthe
NV Bank Nederlandse Gemeenten

Stichtingen en verenigingen:

Vereniging Nederlandse Gemeenten
Vereniging Drentse Gemeenten
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders in Noord-Nederland VEGANN, belangenbehartiging aandeelhouders in Enexis Holding NV en Essent NV voortkomende vennootschappen

Overige verbonden partijen:

Vrijwillig samenwerkingsverband Regio Groningen Assen 2030

Winstnemingen grondexploitaties

De Commissie BBV heeft in maart 2016 een aanbeveling gedaan voor de wijze waarop tussentijds winst genomen moet worden vanuit grondexploitaties. Kort gezegd betekent deze aanbeveling dat tussentijds winst moet worden genomen wanneer winsten met voldoende zekerheid vaststaan en dus zijn gerealiseerd. De percentage of completion methode (PoC) dient hierbij te worden gevolgd waarbij tevens rekening moet worden gehouden met zowel het voorzichtigheidsbeginsel als het realisatiebeginsel.

In maart 2018 publiceert de Commissie BBV een aanvullende notitie waarin het verantwoorden van tussentijdse winst geen keuze meer is maar een verplichting die voortvloeit uit het realisatiebeginsel. Bij de bepaling van de tussentijdse winst dienen we wel de nodige voorzichtigheid te betrachten. In dezelfde maand is landelijk door de accountants een gezamenlijk standpunt ingenomen om deze verplichte toepassing van de PoC-methode met terugwerkende kracht toe te passen. Concreet betekent dit dat wij in het jaar 2017 vanuit de grondexploitaties nog aanvullende winsten in de jaarrekening moeten verantwoorden van ca. € 9 miljoen.

Over hoe de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd dient te worden bestaat nog wel enige onduidelijkheid. Bij de bepaling van de tussentijdse winst dient rekening te worden gehouden met de risico's die specifiek samenhangen met de nog te realiseren kosten en opbrengsten van de individuele grondexploitaties (project gerelateerde risico's). De te nemen winst mag niet worden gecorrigeerd met risico's ten aanzien van (macro) economische ontwikkelingen.

Maar welke risico's zijn project gerelateerd en welke zijn macro economisch?

Omdat het antwoord op deze vraag niet is te geven in zo'n kort tijdsbestek, heeft er geen instcorrectie plaatsgevonden voor de berekende risico's bij de bepaling van de aanvullende winstneming. Om deze reden stellen wij uw raad voor om deze extra winstneming eerst toe te voegen aan een hiervoor nieuw in te stellen bestemmingsreserve totdat inzichtelijk is óf en welke winstcorrecties nog doorgevoerd dienen te worden.

Wij verwachten dat in een in het najaar van 2018 te publiceren actualisatie van de Notitie Grondexploitatie meer duidelijkheid komt over hoe de risico's uit te splitsen. Intussen gaan we lopende het jaar aan de slag om de totale risico's in kaart te brengen en te verfijnen naar project gerelateerde en macro economische risico's.

Bovenstaande verplichting met terugwerkende kracht heeft ertoe geleid dat in de in december geactualiseerde grondexploitaties geen rekening is gehouden met deze aanvullende winstneming. Dit heeft geen gevolgen voor de ramingen van de kosten en de opbrengsten zoals opgenomen in de geactualiseerde grondexploitaties. Dit beeld blijft ongewijzigd.

Wel heeft deze extra winstneming invloed op de boekwaarde per 1 januari 2018 (hoger), de financieringslasten (hoger), het eindresultaat (lager) en de toekomstige winstnemingen (lager). Deze wijzigingen worden meegenomen met de eerstvolgende actualisatie van de grondexploitaties.

Grondbeleid

Beleidsuitgangspunten

De Nota Grondbeleid vormt het beleidskader voor deze paragraaf. In deze nota zijn o.a. beleidsregels opgenomen met betrekking tot risicomanagement, waarderingsgrondslagen, resultaatbepaling, het instellen dan wel liquideren van complexen, de wijze van verkopen, de bepaling van verkoopprijzen en de planning en control cyclus. In december 2015 is een ambtelijke notitie "Stand van zaken actualisering Nota Grondbeleid gemeente Tynaarlo" met uw raad gedeeld. Vaststelling van de geactualiseerde Nota Grondbeleid is vanwege nieuwe wetgeving uitgesteld. De verwachting is dat in het eerste kwartaal van 2018 de laatste ontwikkelingen en standpunten bekend zullen worden gemaakt. Dit betekent dat de Nota Grondbeleid in het najaar ter vaststelling kan worden aangeboden.

(Komende) wetswijzigingen

Hieronder geven wij kort de (komende) wijzigingen in wet- en regelgeving die in dit kader relevant en van invloed zijn.

Wet modernisering vennootschapsbelasting Overheidsondernemingen

Door invoering van het wetvoorstel 'Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen' worden overheden belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (vpb) indien ondernemingsactiviteiten worden verricht.

Aan de hand van de zogenaamde Quick Scan is inmiddels een beoordeling gedaan of in fiscale zin sprake is van een onderneming (en dus van belastingplicht) van het grondbedrijf. De uitkomst van deze Quick Scan is dat het resultaat van de totale grondexploitaties duidelijk winstgevend is en dat daardoor door de "ondernemerspoort" wordt gekomen. Concreet betekent dit dat de gemeente Tynaarlo vanaf 2016 rekening houdt met vennootschapsbelasting over de gerealiseerde winsten.

Wijziging Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

De commissie BBV (Besluit, begroting en verantwoording) heeft ook een aantal wijzigingen in het BBV doorgevoerd m.b.t. de waardering, uitwerking en verslaggevingsregels rondom grondexploitaties. In dit kader zijn de belangrijkste wijzigingen de rentetoe rekening, de waardering van de gronden niet in exploitatie en het niet meer mogen opnemen van een post onvoorzien in de grondexploitaties. Naast de belangrijkste genoemde wijzigingen zal ook een nieuw winstnemingsbeleid worden meegenomen in de geactualiseerde nota grondbeleid.

Omgevingswet

De Omgevingswet zal eveneens effect hebben op hoe gemeenten omgaan met grondexploitaties. Een verandering die wordt doorgevoerd, is het aanbrengen van een onderscheid tussen grondexploitatiekosten en bijkomende kosten (Kamerbrief d.d. 18 februari 2015 van Minister Schultz Van Haegen, I&M).

Het aan te brengen onderscheid zal beter invulling geven aan het doel van de grondexploitatie, namelijk het verhalen van kosten voor publieke voorzieningen. Onder de huidige situatie kan kostenverhaal nu ook plaatsvinden als er alleen sprake is van bijkomende kosten, zonder aanleg van publieke voorzieningen. Met de verwachte knip in het Omgevingsbesluit kunnen mogelijk bijkomende kosten alleen worden verhaald als ook publieke voorzieningen worden aangelegd en dus sprake is van grondexploitatiekosten.

Dit kan consequenties hebben voor het verhalen van onze gemeentelijke kosten. Sinds de invoering van de grondexploitiewet in 2008 (opgenomen in de Wro) faciliteren wij jaarlijks een aantal private bouwplanontwikkelingen, waarbij veelal alleen sprake is van bijkomende kosten zonder aanleg van publieke voorzieningen. De bijkomende kosten (kosten ambtelijke inzet ten behoeve de planologische maatregel) worden nu nog door middel van een anterieure overeenkomst doorgelegd aan de initiatiefnemer. Mocht in de omgevingswet daadwerkelijk een volledige knip worden ingevoerd dan leidt dat tot een hoger bedrag aan kosten die niet verhaald kunnen worden en dus een zwaardere belasting van het budget initiatieven. Op dit moment is het helaas nog steeds onduidelijk of deze knip daadwerkelijk zal worden toegepast.

Samenvatting Grondbedrijf 2017 op hoofdlijnen

Inleiding

De Commissie BBV heeft in maart 2016 een aanbeveling gedaan voor de wijze waarop tussentijds winst genomen moet worden vanuit grondexploitaties.

Kort gezegd betekent deze aanbeveling dat tussentijds winst moet worden genomen wanneer winsten met voldoende zekerheid vaststaan en dus zijn gerealiseerd.

De percentage of completion methode (PoC) dient hierbij te worden gevolgd waarbij tevens rekening moet worden gehouden met zowel het voorzichtigheidsbeginsel als het realisatiebeginsel.

In maart 2018 publiceert de Commissie BBV een aanvullende notitie waarin het verantwoorden van tussentijdse winst geen keuze meer is maar een verplichting die voortvloeit uit het realisatiebeginsel. Bij de bepaling van de tussentijdse winst dienen we wel de nodige voorzichtigheid te betrachten.

In dezelfde maand is landelijk door de accountants een gezamenlijk standpunt ingenomen om deze verplichte toepassing van de PoC-methode met terugwerkende kracht toe te passen.

Concreet betekent dit dat wij in het jaar 2017 vanuit de grondexploitaties nog aanvullende winsten in de jaarrekening moeten verantwoorden van ca. € 9 miljoen

Over hoe de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd dient te worden bestaat nog wel enige onduidelijkheid.

Bij de bepaling van de tussentijdse winst dient rekening te worden gehouden met de risico's die specifiek samenhangen met de nog te realiseren kosten en opbrengsten van de individuele grondexploitaties (project gerelateerde risico's). De te nemen winst mag niet worden gecorrigeerd met risico's ten aanzien van (macro) economische ontwikkelingen.

Maar welke risico's zijn project gerelateerd en welke zijn macro economisch?

Omdat het antwoord op deze vraag niet is te geven in zo'n kort tijdsbestek, heeft er geen winstcorrectie plaatsgevonden voor de berekende risico's bij de bepaling van de aanvullende winstneming.

Na overleg en mede op advies van de accountant stellen wij daarom de raad voor dit bedrag te bestemmen in een daartoe bedoelde en in te stellen bestemmingsreserve totdat inzichtelijk is óf en welke winstcorrecties nog doorgevoerd dienen te worden.

Wij verwachten dat in een in het najaar van 2018 te publiceren actualisatie van de Notitie Grondexploitatie meer duidelijkheid komt over hoe de risico's uit te splitsen.

Intussen gaan we lopende het jaar aan de slag om de totale risico's in kaart te brengen en te verfijnen naar project gerelateerde en macro economische risico's.

Bovenstaande verplichting met terugwerkende kracht heeft ertoe geleid dat in de in december geactualiseerde grondexploitaties geen rekening is gehouden met deze aanvullende winstneming. Dit heeft geen gevolgen voor de ramingen van de kosten en de opbrengsten zoals opgenomen in de geactualiseerde grondexploitaties. Dit beeld blijft ongewijzigd en dus kunnen de grondexploitaties worden vastgesteld zodat daarmee ook budgetten beschikbaar zijn gesteld.

Wel heeft deze extra winstneming invloed op de boekwaarde per 1 januari 2018 (hoger), de financieringslasten (hoger), het eindresultaat (lager) en de toekomstige winstnemingen (lager). Deze wijzigingen worden meegenomen met de eerstvolgende actualisatie van de grondexploitaties.

In de volgende paragrafen wordt een samenvatting op hoofdlijnen weergegeven van de belangrijkste onderdelen van het grondbedrijf en de per 1 januari 2018 geactualiseerde grondexploitaties.

Prognose kaveluitgifte en -verkoop

In onderstaande tabel wordt de prognose van de kavelverkoppen in de onderscheiden grondexploitaties, aangevuld met de realisatie over 2017, weergegeven.

PROJECT	prognose gex	Verkocht		opties per 31-12-2017	prognose kavelverkoop					totaal vanaf 2018
		gepasseerd	niet gepasseerd		2018	2019	2020	2021	>2022	
	2017	2017	2017	2017	2018	2019	2020	2021	>2022	2018
Zuidoevers Zuidlaardermeer	2	4	0	6	3	3	2	1	0	9
Oude Tolweg Zuidlaren	3	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Donderen	1	2	0	1	1	1	0	0	0	2
Ter Borch	43	63	20	28	41	29	37	36	141	284
Groote Veen	18	26	1	14	17	20	9	5	2	53
Bedrijventerr.Vriezerbrug in m ²	6.000	7.474	0	30.888	15.000	7.150	2.000	2.500	11.274	37.924
Business Park Ter Borch	193	0	0	0	1.078	5.239	6.317	10.479	81.674	104.787
Totaal kavels (excl. bedrijventerreinen)	67	99	21	49	62	53	48	42	143	348

In de gemeente Tynaarlo zijn afgelopen jaar maar liefst 120 koopovereenkomsten gesloten voor een kavel. In 2017 zijn 99 kavels daadwerkelijk geleverd (gepasseerd). Hiermee is in totaal de prognose van 67 te verkopen kavels in 2017 ruimschoots gehaald. Oude Tolweg is inmiddels uitverkocht.

De uitgifteplanning voor 2018 is opnieuw beoordeeld en is, met uitzondering van het bedrijventerrein Vriezerbrug, nagenoeg gelijk gebleven. De belangstelling voor het bedrijventerrein Vriezerbrug is enorm toegenomen. Eind 2017 was er voor meer dan 30.000 m² grond in optie. Begin 2018 is een deel hiervan omgezet in een daadwerkelijke verkoop en inmiddels zijn bijna alle gronden in optie. In 2017 is 7.474 m² verkocht en geleverd. Het uitgiftetempo van resterende te verkopen gronden is vanwege deze gunstige ontwikkelingen versneld waardoor de looptijd van dit project is ingekort met twee jaar. Omdat de risico's hierdoor aanzienlijk zijn verlaagd is de eerder gevormde voorziening volledig vrijgevallen ten gunste van het exploitatieresultaat 2017.

Boekwaardeverloop

	boekwaarde per 1 januari 2018	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2019	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2020	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2021
Overige materiele vaste activa				
Verspreide Gronden	611.914	550.723	495.650	446.085
Vriezerbrug Zuid	1.701.773	1.701.773	1.701.773	1.701.773
Loopstukken fase 2	142.789	142.789	142.789	142.789
Tienelswolde	325.525	325.525	86.800	86.800
Prins Bernhardhoeve	375.048	375.048	375.048	375.048
Goudenregenlaan	38.362	38.362	38.362	38.362
Broekveldt	19.073	19.071	19.071	19.071
Dagmavo Paterswolde	-34.026	-34.026	-34.026	-34.026
OBS Paterswolde Noord	79.995	0	0	0
Percelen Brongebied	270.066	270.066	270.066	270.066
Gronden De Bronnen	1.059.487	1.059.495	1.059.495	1.059.495
Totaal	4.590.007	4.448.826	4.155.029	4.105.464
Projecten in exploitatie				
Oude Tolweg	-245.524	0	0	0
Donderen	-4.026	-55.280	-58.599	0
Ter Borch	21.117.594	16.629.930	14.674.607	11.868.959
Business Park Ter Borch	2.683.168	4.177.089	5.046.823	5.835.066
Zuidoevers Zuidlaardermeer	971.183	586.711	66.832	-160.523
Vriezerbrug bedrijventerrein	2.707.973	1.436.125	903.067	805.793
Groote Veen	1.970.614	911.657	-539.733	-875.564
Totaal	29.200.983	23.686.232	20.092.997	17.473.731
Generaal totaal	33.790.990	28.135.058	24.248.026	21.579.195

Bovenstaande tabel geeft het boekwaardeverloop weer vanaf het jaar 2018. Hierbij is geen rekening gehouden met eventuele winstnemingen. Wanneer er winst wordt genomen wordt de boekwaarde weer hoger.

De boekwaarden van de projecten genoemd onder overige materiele vaste activa (voorheen "gronden niet in exploitatie") zijn gebaseerd op inschattingen, die van de projecten "in exploitatie" zijn gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties per 1 januari 2018.

Zoals ook blijkt uit het bovenste gedeelte van de tabel zijn de gronden niet in exploitatie nagenoeg allemaal afgewaardeerd. Omdat hieraan geen rente en andere kosten meer mogen worden toegevoegd, blijven deze boekwaarden ongewijzigd.

Verderop in deze paragraaf wordt nog een nadere toelichting gegeven op de gronden niet in exploitatie (nu overige materiele vaste activa)

Het verwachte meerjarig perspectief van de totale boekwaarde van de grondexploitaties laat een dalende lijn zien.

Resultaten grondbedrijf samengevat

Resultaten per project

Project	Winst	Verlies	Afwaardering	Vrijval afwaardering
Ter Borch	8.549.362			
Zuidlaarderveen (Zwarte Lent)	74.170			
Woningen Oranjepolder		150		
Groote Veen	1.521.575			
Zuidoevers Zuidlaardermeer	315.373			
Donderen	132.559			
Bedrijventerrein Vriezerbrug	713.099			707.043
BP Ter Borch	202.471			
Oude Tolweg Zuid	267.659			
Totaal	11.776.268	150	0	707.043
positief saldo	12.483.161			

Zoals valt af te leiden uit bovenstaande tabel, is in 2017 met de projecten per saldo een positief resultaat behaald van € 12.483.161,-. Dit resultaat komt ten gunste van het exploitatieresultaat 2017. In 2017 kan, zoals gemeld bij de najaarsnota, uit het projecten Oude Tolweg Zuid en Ter Borch een winstneming plaatsvinden van totaal € 2.650.000,-

Eind 2018 kan er wederom een winst worden genomen vanuit het project Oude Tolweg Zuid, waarna dit project zal worden afgesloten.

Daarnaast is vanwege gewijzigde BBV-voorschriften (zie ook onder inleiding) in maart 2018 bepaald dat gemeenten nog met terugwerkende kracht de PoC-methode verplicht moeten toepassen waardoor er nog extra winsten in de jaarrekening 2017 zijn verantwoord van in totaal ca. 9 miljoen.

Gezien de huidige belangstelling, opties en verkopen kan de volledige eerder gevormde voorziening voor het project Vriezerbrug bedrijventerrein vrijvallen. De berekende risico's voor dit project worden op de gebruikelijke wijze afgedekt ten laste van het weerstandsvermogen. Zie ook paragraaf risico's en weerstandsvermogen.

Vanuit het eerder afgesloten project Zuidlaarderveen (Zwarte Lent) zijn gronden verkocht welke ook gunste komen van het exploitatieresultaat 2017.

Omdat er geen kosten en rente meer mogen worden toegerekend aan gronden niet in exploitatie (nu overige materiele vaste activa) hoeft er in 2017 geen afwaardering plaats te vinden op deze gronden. Voor de huidige waarden per m² van de overige gronden (voorheen NIEGG) verwijzen wij u naar de paragraaf strategische gronden.

Ontwikkelingen hoofdkernen

Dorpskern Eelde

Bij de uitvoering van het plan voor inrichting van de openbare ruimte is de insteek het behalen van een maximale kwaliteit binnen de door de raad toegekende budgetten. De werkzaamheden voor de (her)inrichting van de openbare ruimte zijn inmiddels in volle gang.

De parkeerplaats aan de Kerkhoflaan, waarvoor de raad € 100.000, -- beschikbaar heeft gesteld en ondernemers een bijdrage van € 25.000, -- hebben betaald, is gereed. Met de Lidl zijn wij in overleg over de mogelijkheid van herinrichting van het parkeerterrein tegenover hun winkel. Voor dit parkeerterrein is nog geen budget beschikbaar omdat dit niet in de planvorming is meegenomen.

Bij de herinrichting van het gedeelte van de Hoofdweg tussen het kruispunt nabij de Rode Kater en de begraafplaats is geconstateerd dat de eigendomsgrens kennelijk anders gesitueerd is dan waar wij op basis van de kadastrale gegevens vanuit mochten gaan. Wij zijn hierover in gesprek met de Vereniging van Eigenaren Hoofdweg/Kerkhoflaan. Dit kan mogelijk financiële consequenties hebben.

Langs de Hoofdweg ter hoogte van de voormalige garage Koops is vervuilde grond aangetroffen. Deze gronden moeten worden gesaneerd. Tevens is recentelijk munitie aangetroffen. Nader onderzoek moet uitwijzen of er meer grond moet worden afgegraven en of dit binnen de huidige budgetten kan plaatsvinden.

Bovengenoemde zaken waren niet voorzien en daarom ook niet meegenomen in de door de raad beschikbaar gestelde middelen. Indien het huidige budget niet toereikend is zullen we uw raad hierover middels een apart voorstel met daarin een nadere financiële toelichting informeren. Wij verwachten het inzicht hierin rond de zomer 2018 te hebben.

De gemeente heeft in het verleden samengewerkt met RVG aan het totaal centrumplan Eelde. Deze samenwerking is helaas niet succesvol gebleken. Een totaalplan kon niet binnen de samenwerkingskaders worden gerealiseerd.

RVG heeft eind 2016 de gemeente via een gerechtelijke procedure in gebreke gesteld.

Deze procedure loopt nog. Op 15 februari 2018 heeft een zogenoemde comparitiezitting bij de Rechtbank Noord-Nederland plaatsgevonden.

De hiermee gemoede kosten hebben geleid tot een overschrijding van het reguliere budget voor juridische kosten.

Gelet op de stand van zaken van de procedure verwachten wij dat deze kosten ook in 2018 zodanig zijn dat wederom er een overschrijding zal zijn van genoemd budget.

Op basis van de comparitiezitting zijn wij nu in samenspraak met onze advocaat een nadere risico inschatting aan het maken. Ook hieromtrent verwachten wij rond de zomer 2018 meer duidelijkheid te hebben.

Vanwege gewijzigde wetgeving moeten werkzaamheden/investeringen in de openbare ruimte vanaf 1 januari 2017 geactiveerd worden en moet er voor deze investeringen een economisch krediet komen waarop wordt afgeschreven. Inmiddels zijn alle uitgaven vanaf 1 januari 2017 gesplitst in ontwikkelingskosten en kosten voor de openbare ruimte en overgeboekt naar de economische kredieten.

Verwacht wordt dat voor de zomer 2018 de werkzaamheden zijn afgerond. Aansluitend hierop kunnen de financiële verantwoordingen voor de ISV-subsidie worden ingediend en de Regiosubsidie worden aangevraagd.

De voorzijde van het perceel Hoofdweg 67 is verkocht ten behoeve van de bouw van appartementen. De ontwikkelaar heeft zijn plannen gepresenteerd aan de inwoners van Eelde. De tijdens de inloopbijeenkomst gemaakte opmerkingen worden door hem nu geïnventariseerd. Deze inventarisatie leidt mogelijk tot een planaanpassing. Het opstarten van de bestemmingsplanprocedure is hieraan gekoppeld. De verkoopopbrengst van dit perceel is pas gegarandeerd na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan.

Centrumontwikkeling Zuidlaren

Het college heeft de gemeenteraad op 22 december 2016 (vertrouwelijk) bijgepraat. De PBH-locatie is niet meer in beeld voor het accommodatiebeleid en een AZC. Daarop heeft het college de gemeenteraad een aantal ontwikkelscenario's voor het centrumgebied van Zuidlaren geschetst.

Op 16 februari 2017 heeft het college met de raad in een vervolgbijeenkomst gesproken over visie, kaders en de 'hoe-vraag'. Dit vanuit de basisvraag 'wat is goed voor Zuidlaren?'

Sinds het voorjaar van 2017 is het college hierover in gesprek met onder andere de drie supermarkten. De supermarkten hebben aangegeven achter de ontwikkelrichting van het college te staan.

In juli 2017 heeft het college de raad bijgepraat over haar constatering en ten aanzien van de huidige situatie in het centrum van Zuidlaren en de kansen die zij ziet voor de versterking van het centrum van Zuidlaren. Het college heeft daarin de landelijke trends en ontwikkelingen op detailhandel gebied meegenomen. Daarnaast heeft het college aangegeven wat volgens haar nodig is om het winkellint van Zuidlaren te versterken en toekomstbestendig te maken. Na deze informatiebijeenkomst hebben verdere gesprekken met Leyten plaatsgevonden over de verwerving door de gemeente van de grondpositie van Leyten. Op 4 december 2017 heeft de raad ingestemd met votering van het krediet ten behoeve van de aankoop van de gronden van Leyten. Grondverwerving vergroot de kansen op realisatie van een plan op deze belangrijke locatie in het centrum van Zuidlaren.

Eind 2017 is een draagvlakonderzoek onder inwoners uitgevoerd om het draagvlak voor de ontwikkelrichting van het college te toetsen. De resultaten worden begin 2018 verwacht.

Op basis van onder andere de uitkomsten van het draagvlakonderzoek, werkt het college verder aan een concreet voorstel voor het centrumgebied van Zuidlaren, waarover in het publieke debat besluitvorming kan plaatsvinden.

Centrumontwikkeling Vries

De planuitvoering van de herinrichting van het openbaar gebied in het centrum van Vries is in 2017 afgerond. Verantwoording van het krediet treft u elders in deze jaarrekening aan.

In exploitatie genomen gronden

Voorziene resultaten vanaf 2018

Project	Contante Waarde 2017	Contante Waarde 2018*	Eindwaarde 2018*
Zuidoevers Zuidlaardermeer	263.050	464.439	497.031
Bedrijventerr.Vriezerbrug	880.234	775.723	903.607
Oude Tolweg	396.907	221.496	225.283
Groote Veen	2.293.720	2.492.082	2.758.952
Donderen	81.330	184.785	191.158
Businesspark Ter Borch	1.170.867	1.596.611	1.923.975
Ter Borch	10.142.845	9.923.619	11.365.259
Totaal	15.228.953	15.658.755	17.865.265

* vóór extra winstneming en vrijval restant voorziening

Per 1 januari 2018 zijn alle lopende grondexploitaties geactualiseerd. Er is gerekend met onderstaande parameters. In een aantal (delen van) projecten is een uitzondering gemaakt op de toepassing van een inflatie over de opbrengsten. Zo is de inflatie op de opbrengsten niet toegepast op de nog te realiseren opbrengsten van o.a. de projecten bedrijventerrein Vriezerbrug, Donderen en ook niet over gronden welke al zijn uitgegeven of waarover reeds afspraken zijn gemaakt met ontwikkelaars c.q. wordt onderhandeld.

Parameter	Was 2017	Wordt 2018	Opmerking
Inflatiekosten:	1,5%	2,0%	
Inflatiebaten:	1,0%	2,0%	Niet algemeen toegepast
Rentekosten:	1,97%	1,71%	
Rentebaten:	1,97%	1,71%	

De gehanteerde parameters zijn beoordeeld en akkoord bevonden door de accountant.

De geactualiseerde grondexploitaties sluiten alle positief.

Op dit moment en na de winstnemingen van 2017, voorzien wij een winstvoorraad in de lopende grondexploitaties van ruim € 15,6 miljoen op contante waarde. Ten opzichte van vorig jaar is dit positiever. Dit komt met name door de voorspoedige verkopen.

Zoals eerder gemeld heeft vanwege toepassing van nieuwe BBV-voorschriften met terugwerkende kracht nog een aanvullende winstneming plaatsgevonden uit de projecten van ca. 9 miljoen. Door deze extra winstneming stijgt de boekwaarde en daarmee ook de financieringslasten. Deze correctie zal bij de eerstvolgende actualisatie worden meegenomen. De genoemde winstvoorraad die wij voorzien is de winstvoorraad zonder rekening te hebben gehouden met de extra winstnemingen.

De boekwaarden zijn gedaald door de voorspoedige verkopen waardoor er sprake is van lagere financieringslasten. Dit voordeel wordt deels weer tenietgedaan door de hogere boekwaarden als gevolg van extra winstnemingen.

De voorziene resultaten zijn gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties (exclusief winstnemingen) waarbij het uitgiftetempo en de grondprijzen als belangrijkste risico's worden benoemd.

Strategische gronden (MVA) voorheen (NIEGG)

Door de afschaffing van de niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) zijn alle niet in exploitatie genomen gronden zonder (verdere) afwaardering overgeheveld naar strategische gronden (MVA) tegen de boekwaarde per 1 januari 2016. Dit betreffen alle gronden waarvoor geen (verkennde) grondexploitatie is opgesteld.

Het toerekenen van rente en andere kosten aan deze gronden is niet langer toegestaan.

Eventuele voorbereidingskosten en of aanloopkosten voor nieuwe ontwikkelingen mogen nog wel worden geactiveerd onder de immateriële vaste activa.

Dit laatste is gebeurd met de gemaakte kosten in 2017 voor de Centrumontwikkeling Zuidlaren voor een totaalbedrag van € 175.000,-

De waarderingsgrondslag voor strategische gronden is de verkrijgingsprijs of duurzaam lagere (markt)waarde. Omdat deze waarderingsgrondslag anders kan zijn dan de grondslag die in het huidige BBV geldt voor NIEGG, is een overgangsregeling in het leven geroepen van 4 jaar. Dit betekent dat uiterlijk 31 december 2019 een toets moet plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming. Indien hierbij een duurzame waardevermindering wordt vastgesteld zal dit uiterlijk 31 december 2019 tot een afwaardering van deze gronden moeten leiden.

Dit kan mogelijk van toepassing zijn op de waarde van de gronden van de locatie Tienelswolde. De overige gronden zijn al afgewaardeerd naar verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde.

Het is aan de gemeente om af te wegen of en op welk moment deze gronden in aanmerking komen om te worden ontwikkeld en opgenomen worden in een actieve grondexploitatie.

Omdat er met diverse partijen over diverse ontwikkelingen in Zuidlaren wordt gesproken, kiezen wij ervoor om vooralsnog niet tot afwaardering over te gaan.

In onderstaande tabel worden de boekwaarden per m² weergegeven van de strategische gronden (MVA). De boekwaarde per m² van de gronden van Tienelswolde en de Prins Bernhardhoeve zijn niet afgewaardeerd. Voor het project Prins Bernhardhoeve geldt dat de gemaakte kosten zijn geactiveerd onder immateriële vaste activa.

Project	Boekwaarde per m2
Verspreide Gronden	2,80
Vriezerbrug Zuid	3,80
Loopstukken fase 2	2,60
Gronden De Bronnen	3,30
Tienelswolde	9,73
Prins Bernhardhoeve	22,73
Broekveldt	2,60
Percelen Brongebied	2,30

Initiatieven

Vanaf juni 2008 geldt voor gemeenten de verplichting om bij bouwplannen de daarmee gemoeide gemeentelijke plankosten te verhalen. Wij hanteren 100% kostenverhaal. Daarnaast leggen wij het kostenverhaal, bij voorkeur, vast in een anterieure overeenkomst. Dit omdat veelal een exploitatieplan in combinatie met een bestemmingsplan een onnodig zwaar financieel en juridisch middel is.

Het faciliteren en begeleiden van bouwplaninitiatieven (ontwikkelplanologie) betreft een wettelijke taak op basis van de Wro. Bij ontwikkelplanologie vindt soms niet wettelijk verplichte inbreng plaats, bijvoorbeeld via een gemeentelijke eigen grond- of vastgoedinbreng. Dit om gemeentelijke beleidsdoelstellingen te realiseren.

Het budget initiatieven (€ 125.000,- per jaar) is in het leven geroepen voor het goed kunnen faciliteren van de intake van nieuwe particuliere bouwplaninitiatieven en de kosten die niet kunnen worden verhaald, omdat zij voor rekening van de gemeente komen, dan wel dat de initiatiefnemer zijn of haar initiatief stopzet voordat het kostenverhaal via een overeenkomst verzekerd is.

Ontwikkelplanologie waarbij geen grondexploitatie aan de orde is, maar waar de gemeente naast een faciliterende ook een mede ontwikkelende rol heeft of een grondpositie inbrengt voor realisatie van een bouwplan, heeft de afgelopen jaren een steeds groter beslag gelegd op de inzet van ambtelijke capaciteit.

De ervaring van de afgelopen jaren leert dat de raming van € 125.000 aan apparaatskosten e.d. voor particuliere initiatieven op dit moment toereikend is.

De gekozen werkwijze voor initiatieven die een grotere reikwijdte hebben dan slechts een bouwplaninitiatief op een individuele locatie zonder effect op andere locaties of de openbare ruimte zullen pas na de intake daadwerkelijk verder worden begeleid na het toekennen van krediet.

Indien de trend van verschuiving van actieve grondpolitiek naar ontwikkelplanologie doorzet en in de toekomst er meer op ontwikkelingen buiten de gemeentelijke grondposities wordt ingezet, zal er structureel capaciteit voor initiatief-begeleiding beschikbaar moeten zijn. Deze ruimte is binnen het budget van € 125.000 niet aanwezig.

Terugblik op 2017 (hoe is het gelopen?)

In 2017 had het team Ruimte en Ontwikkeling ca. 40 initiatieven in portefeuille, variërend van het bouwen van een woning in het kader van de ruimte-voor-ruimte-regeling, bouwen van woningen op open plekken tot herontwikkeling van de locatie van de voormalige Ontmoetingskerk aan de Oude Asserstraat in Vries. De boekwaarde van deze lopende initiatieven bedroeg op 31 december 2017 € 91.129,-. In 2017 is een bedrag van € 124.823,- afgeboekt ten laste van het budget initiatieven.

Saldo per 1-1-2017	Toevoeging	Onttrekking	Saldo per 31-12-2017
139.485	125.000	124.823	139.662
139.485	125.000	124.823	139.662

Het verschil tussen het saldo van de voorziening en de geactiveerde boekwaarde van de initiatieven is ca. € 48.500,- Dit bedrag dient als buffer voor de al aangegane verplichtingen en mogelijke terugbetalingen m.b.t. nabetalingsclausules.

Waar staan we nu?

We merken dat de woningmarkt weer is aangetrokken. Er komen weer verzoeken/ideeën binnen voor locaties die al enkele jaren braak liggen of voor leegstaande panden. Voorbeelden hiervan zijn de eerdergenoemde locatie aan de Oude Asserstraat, het Noordersanatorium en Hotel de Braak. Er informeren steeds meer initiatiefnemers naar de mogelijkheden voor herontwikkeling en/of transformatie dan wel nieuwbouw. De ervaring leert dat zich op jaarbasis ongeveer 10 nieuwe initiatieven aandienen.

Toekomst

De tijd van nieuwe grote uitleglocaties is voorbij. Veeleer zal het gaan om herontwikkeling en transformatie van delen van bestaande woon- en werkgebieden. Ook in onze gemeente. Daarbij kan het soms gaan om hele kleine eenheden, om zo goed aan te sluiten bij het "ontwikkelritme" van de huidige tijd. Deze tendens is al te zien bij marktpartijen. Met name ontwikkelende bouwers zijn nu reeds ingesteld op het ontwikkelen en bouwen van kleine eenheden. De verwachting is nog steeds dat het aantal initiatieven eerder toeneemt dan zal afnemen.

Wij zien momenteel een sterk aantrekkende woningmarkt in en rondom de stad Groningen. Ook zien wij een sterke toename van particuliere initiatieven en plannen voor ontwikkeling van woningbouw binnen onze gemeente. Wij willen hierin daar waar mogelijk faciliterend optreden. Om de diverse initiatieven en plannen op een goede manier af te wegen en beleidsmatig te kunnen onderbouwen willen wij inzicht krijgen in de behoefte en actuele vraag (afzetbaarheid) voor de gemeente Tynaarlo. Daarom hebben wij het adviesbureau Companen gevraagd om hierover advies uit te brengen.

Op basis van bestaande demografische prognoses en de actuele woningmarktsituatie willen wij inzicht krijgen in doelgroepen, benodigde en kansrijke woningtypologieën en prijscategorieën in de kernen Zuidlaren, Eelde/Paterswolde en Vries. Hierbij rekening houdend met de specifieke kenmerken en kwaliteiten van deze kernen. Ook moet beleidsmatige duiding worden gegeven aan de positie van (en marktvrage in) kleinere kernen, evenals de wijk Ter Borch. De uitkomsten van het onderzoek dienen te voldoen aan de Ladder van Duurzame Verstedelijking en moeten juridische toetsing kunnen doorstaan.

Als gevolg van toegenomen levensverwachting en veranderende wet- en regelgeving vanuit het rijk is de markt rond wonen en zorg de afgelopen jaren sterk in beweging. Intramurale zorg neemt af en mensen moeten veelal langer zelfstandig blijven wonen. Door deze ontwikkeling zien wij als gemeente op het snijvlak van wonen en zorg diverse initiatieven en plannen ontstaan. Plannen waarbij zelfstandig wonen - al dan niet in hofjes of wooncomplex - wordt gecombineerd met een meer of mindere mate van zorg aan huis. Om de diverse initiatieven en plannen op een goede manier te kunnen afwegen en beleidsmatig te onderbouwen willen wij inzicht krijgen in de aard en omvang van deze opgave en/of behoefte. Ook dit aspect wordt meegenomen in het woningmarkt onderzoek. De uitkomsten kunnen van invloed zijn op het programma voor transformatie, inbreiding en uitbreidingslocaties in onze gemeente.

In toenemende mate vraagt de samenleving om inspraak en invloed bij de keuzes rond de invulling van de eigen leefomgeving. Burgerparticipatie kan bijdragen aan het verkrijgen van draagvlak voor ruimtelijke plannen en ingrepen. Het is hierbij de opgave en uitdaging om als gemeente de juiste balans te vinden tussen de verschillende belangen die spelen bij gebiedsontwikkeling. Bijvoorbeeld het belang van een initiatiefnemer versus de belangen bij omwonenden of het algemeen belang versus individueel belang.

Voorziening afwaardering gronden

De voorziening afwaardering gronden dient om het verschil op te vangen tussen de historische kostprijs van de grond en de huidige actuele marktwaarde van de grond (zie ook onder gronden niet in exploitatie).

Er vindt geen rentetoe rekening meer plaats en eventuele andere kosten, met name inzet capaciteit, komen ten laste van de algemene dienst.

Het saldo van deze voorziening per 31 december 2017 is ca. € 10,9 miljoen.

Verloop voorziening afgewaardeerde gronden				
Project	Saldo per 1-1-2017	Toevoeging	Vrijval	Saldo per 31-12-2017
Vriezerbrug Zuid	2.153.985			2.153.985
Broekveldt	773.893			773.893
Loopstukken 2e fase	330.525			330.525
Percelen Brongebied	2.014.466			2.014.466
Kern Vries	200.000			200.000
Bedrijventerrein Vriezerbrug	707.043		707.043	0
Gronden De Bronnen	5.440.372			5.440.372
	11.620.284	0	707.043	10.913.241

Risico's en weerstandsvermogen

Beleidskader

Ter bepaling van de omvang van de risico's is het bestaande kader voor risicomanagement toegepast, zoals vastgelegd in de Nota Grondbeleid.

In onderstaande tabel worden de berekende en de afgedekte risico's per project weergegeven.

Project	Berekend risico 2017	Berekend risico 2018	Afgedekt risico 2017	Afgedekt risico 2018
Zuidoevers Zuidlaardermeer	141.449	54.000	141.449	54.000
Bedrijventerr.Vriezerbrug	214.807	185.941	214.807	185.941
Oude Tolweg	0	0	0	0
Groote Veen	1.365.858	439.935	682.929	219.968
Donderen	120.000	108.717	120.000	108.717
Businesspark Ter Borch	2.159.887	2.233.737	1.079.944	1.116.868
Ter Borch	3.624.007	2.800.000	1.812.004	1.400.000
Dorpskern Eelde	610.000	300.000	610.000	300.000
totaal	8.236.008	6.122.330	4.661.133	3.385.494

Ten opzichte van de jaarrekening 2017 is er in totaliteit sprake van een verlaging van ca. € 1.275.000,-

Deze verlaging kan als volgt worden gespecificeerd:

- Zuidoevers Zuidlaardermeer	-/-	€	87.449,-
- Groote Veen	-/-	€	462.962,-
- Bedrijventerrein Vriezerbrug	-/-	€	28.866,-
- Dorpskern Eelde	-/-	€	310.000,-
- Donderen	-/-	€	11.283,-
- Ter Borch	-/-	€	412.004,-
- Business Park Ter Borch	+/+	€	36.924,-

Per saldo een wijziging (verlaging) van € 1.275.640,-

Deze verlaging komt vooral doordat de boekwaarden van de projecten Ter Borch en Groote Veen in totaal met bijna 3,4 miljoen zijn gedaald. Het afgedekte risico voor de dorpskern Eelde is eveneens verlaagd met € 310.000,- omdat naar verwachting de uitvoering dit najaar gereed zal zijn. Het restant is naar onze mening ruimschoots toereikend voor afdekking van de overige risico's.

De enige uitzondering waarbij het risicoprofiel is verhoogd is dat van Businesspark Ter Borch. Dit heeft te maken met de fase waarin het project zich bevindt. Er moet nog veel worden geïnvesteerd en de verkopen moet nog plaatsvinden.

De voorziene resultaten van de geactualiseerde grondexploitaties zijn nagenoeg gelijk aan die van vorig jaar.

Vanwege de toepassing van de nieuwe BBV-voorschriften met terugwerkende kracht (zie ook eerder in deze paragraaf) is in het jaar 2017 vanuit de grondexploitaties nog extra winst genomen van totaal ca. 9 miljoen.

Lopende het jaar 2018 gaan wij de totale risico's in kaart brengen en verfijnen naar project gerelateerde en macro economische risico's. Tevens gaan we analyseren welke invloed deze extra winstnemingen heeft op de huidige berekende risico's.

Gelet op de nog te realiseren opbrengsten (totaal ca. € 68,6 mln.) en de totale boekwaarde (ca. € 29,2 mln.) en het feit dat de uitgifte(planning) het grootste risico is, zijn de berekende risico's, net als vorig jaar, afgedekt ten laste van het weerstandsvermogen. Vanaf het jaar 2018 is ruim € 3,3 mln. afgedekt ten laste van het weerstandsvermogen. Ook deze systematiek zal mogelijk wijzigen vanwege de nieuwe BBV-voorschriften. Afhankelijk van de uitkomsten van de verfijning van de risico's in project gerelateerde risico's en macro economische risico's kunnen wij ons voorstellen dat alleen de macro economische risico's nog worden afgedekt ten laste van het weerstandvermogen en project gerelateerde risico's in de daarvoor bestemde reserve. Zie ook paragraaf weerstandsvermogen.

Voor het project bedrijventerrein Vriezerbrug hebben we de afgelopen twee jaren in plaats van het afdekken van de berekende risico's een voorziening gevormd. De hoogte van deze voorziening is ruim 7 ton. Gezien de huidige belangstelling, verkopen en opties voorzien wij, zoals eerder aangegeven, geen aanleiding om deze voorziening nog in stand te houden. Daarom valt deze voorziening volledig vrij ten gunste van het exploitatiesaldo 2017.

Kapitaalgoederen

In deze paragraaf geven wij u inzicht in het beheer en onderhoud van onze kapitaalgoederen. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud daarvan is medebepalend voor het voorzieningenniveau en de uitstraling van de gemeente.

Algemene financiële kaders met betrekking tot kapitaalgoederen

Financiële verordening

Op 26 maart 2013 is onze financiële verordening door de raad vastgesteld. In deze verordening gaan artikel 10 en 18 specifiek in op kapitaalgoederen. Artikel 10 gaat over de waardering en afschrijving van vaste activa en artikel 18 gaat over het onderhoud van de kapitaalgoederen. Artikel 18 draagt het college o.a. op om voor een actuele nota openbare ruimte, rioleringsplan en onderhoud gebouwen te zorgen.

Notitie verkrijging/vervaardiging/vervanging en onderhoud van kapitaalgoederen (investeringen)

De notitie verkrijging/vervaardiging/vervanging en onderhoud van kapitaalgoederen (investeringen) is vastgesteld door de raad op 30 september 2008. In deze notitie staat hoe we financieel omgaan met investeringen en met onderhoudslasten.

Beleid

Nr.	Onderhouds-activiteit	Beleidskader	Beheerplan	Beschikking over een voorziening (ja/nee)	Korte toelichting (o.a. jaar van herziening nota en/of plan, looptijd plan)
1.	Wegen	Beheer Openbare Ruimte (BOR)	Licht in de openbare ruimte. Beheerplan wegen (nog niet in de raad geweest)	Nee	
2.	Kunstwerken en beschoeiing	Beheer Openbare Ruimte (BOR)		ja	Inspectie 2017, vaststelling in 20178
3.	Riolering	Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)	Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan Gemeente Tynaarlo	Ja	Verlengen GRP in 2018, daarna laten samen gaan in de omgevingswet
4.	Groen	Beheer Openbare Ruimte (BOR) Landschapsontwikkelingsplan	Bomenstructuurplan Monumentale en herdenkingsbomen Groene Dorpenplan Speelruimteplan Overhoeken (2016)	Nee	Speelruimteplan 2018
5.	Gebouwen	Sober en doelmatig	Ultimo	Ja	Wordt jaarlijks voor de komende 10 jaar vastgesteld

Beheer openbare ruimte (BOR)

De verankering van de kwaliteit vindt plaats in het zogenaamde stuk Beheer Openbare Ruimte (BOR). Dit stuk is in februari 2002 door de raad vastgesteld. Met de keuze van de raad voor het scenario "sober en degelijk" zijn toen voor de verscheidene gebieden in de openbare ruimte, kwaliteitsniveaus vastgelegd

In 2016 en 2017 is de staat van onderhoud van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte (groen en wegen) door een externe partij, doorgelicht. De algemene conclusie was dat we de buitenruimte wat betreft groen op een zes wordt onderhouden. Onze wegen liggen gemiddeld wat betreft elementen op een basis niveau. Asphaltwegen liggen net onder een basis niveau. Dit is niet conform de afspraken met de raad. Op 8 december 2015 heeft de raad besloten om in hoofdstuk 2 van de begroting extra budget beschikbaar te stellen. In 2016 is er drie maal een verzorgende schouw en één maal een technische schouw geweest. De uitkomsten zijn gedeeld met de raad en er is op basis van wat is gemeten (weginspectie) een onderhoudsplan opgesteld voor 2018.

Wegbeheer

Basisgegevens/uitgangspunten

De lengte van het gemeentelijk wegnnet bedraagt ca. 591 km. Het aantal km fietspad bedraagt 103 km. Aan zandwegen is 44 km in onderhoud. De lengte van de te onderhouden voetpaden bedraagt 182 km. Daarnaast zijn er nog 54 vaste bruggen en een sluis. De enige tunnel die we hadden is in 2016 verwijderd, nl. bij de PBH.

	Km	M ²	Aantal
<i>Asfaltwegen binnen de bebouwde kom</i>	105	526.237	613
<i>Asfaltwegen buiten de bebouwde kom</i>	149	615.740	293
<i>Fietspaden</i>	103	221.405	549
<i>Voetpaden</i>	182	374.213	2611
<i>Zandwegen</i>	44	162.246	80
<i>Totaal asfalt</i>	319	1.297.504	1276
<i>Totaal elementenverharding</i>	362	1.172.210	6697
<i>Lichtmasten</i>			7953

* De wegen en voetpaden die onder groen vallen zijn niet in deze tabel opgenomen.

Door conversie van GBI 4 naar GBI 6 zijn een aantal wegonderdelen van de module groen naar wegen gegaan. Hierdoor zitten er afwijkingen in t.o.v. de nota kapitaalgoederen begroting 2016 en 2017.

Beleidskader

Voor het onderhoud wordt jaarlijks een onderhoudsprogramma opgesteld. De gemeenteraad heeft in februari 2002 besloten om voor het wegenbestand uit te gaan van een basis kwaliteitsniveau, inhoudende sober en doelmatig onderhoud.

Consequenties voortvloeiende uit het beleidskader

Met de beschikbare middelen voeren we op de meest efficiënte wijze het onderhoud aan de wegen uit. Hierbij kijken we naar functie van het wegvak, type verharding, intensiteiten, enz. De weginspectie wordt uitgevoerd door eigen personeel, waarbij er conform de aanbestedingsregels aanbesteed wordt.

Wijziging op beleidskader

Binnen het taakveld 2.1 (hoofdstuk 2) kennen we een zestal producten (Wegen, Bruggen en tunnels, Bermen en sloten, Openbare verlichting, Gladheidsbestrijding en Vergunningen).

Binnen de huidige systematiek van de wijze waarop het wegbeheer wordt uitgevoerd wordt in het gekozen niveau (Basis) rekening gehouden met verschillende onderdelen. Hierbinnen vallen o.a.: Wettelijke kaders, Verkeersveiligheid, Duurzaamheid, Milieu, Materiaalkeuzes en Financiën. Bekeken zal worden of de aspecten Veiligheid, Functionaliteit en Levensbestendigheid een hogere prioriteit kunnen krijgen.

Toekomst

In 2015 heeft Antea een onderzoek uitgevoerd naar de openbare ruimte uitgevoerd voor wegen en groen. De uitkomst was dat we wegen onder het afgesproken niveau scoren en voor groen ongeveer op het BOR basis niveau zitten. Dit wordt geëffectueerd door extra budget in de begroting 2017 e.v. (8 december 2015 besluit). De gevolgen zullen we vanaf schouwjaar 2019 gaan merken.

Budgetten wegen

Omschrijving	2017 Begroting na wijziging	2017 Rekening	2018 Begroting	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting
Onderhoud wegen	1.588.000	1.446.000	1.838.000	1.880.000	1.924.000	1.953.000
Kapitaallasten wegen	277.000	105.000	283.000	295.000	292.000	290.000
Onderhoud verlichting	170.000	151.000	173.000	175.000	178.000	181.000
Kapitaallasten verlichting	65.000	65.000	64.000	63.000	62.000	61.000
Totaal	2.100.000	1.767.000	2.358.000	2.413.000	2.456.000	2.485.000

Bedragen afgerond op € 1.000

Lichtmasten

Binnen het huidige onderhoudsbudget (hoofdstuk 2.1) worden ook (gedeeltelijke) vervangingen van armaturen/lampen en lichtmasten uitgevoerd. Voor het terugdringen van het energieverbruik zal er echter meer grootschalige vervangingen moeten plaats vinden waarbij extra geïnvesteerd zal moeten worden.

Jaarlijks wordt naast het regulier onderhoud en het oplossen van storingen ook lichtmasten vervangen en (verouderde) armaturen met hogere vermogens. Als vervanging worden passende armaturen toegepast, dit hoeft niet altijd een energiezuinige LED armaturen te zijn. Daar waar mogelijk worden lichtmasten verwijderd om energie- en onderhoudskosten te besparen, in het kader licht waar het licht moet zijn en donker op plekken waar het kan.

Middels het nieuwe beeldend beleidsplan 'Licht in de openbare ruimte', wat 2018 in de raad wordt gepresenteerd, wordt voor de komende vier jaren weer de nieuwe lijnen uitgezet hoe om te gaan met verlichting in de openbare ruimte. Hierbij komt naast openbare verlichting overigens ook sportveldverlichting, reclameverlichting en agrarische verlichting aan de orde.

Vervangingen van zowel lichtmasten als van armaturen zullen de komende jaren blijven plaatsvinden. Enerzijds vanwege de technische levensduur en anderzijds om energie te besparen in het kader van de energiemonitoring en deelname aan het energie akkoord om in 2020 20% op energie te besparen.

Kunstwerken en beschoeiing

Basisgegevens/uitgangspunten

	Meter	Aantal
Betonbruggen		38
Houten bruggen		16
Sluizen		1
Stalen beschoeiing	1900	
Kunststof beschoeiing	500	
Houten beschoeiing	7700	
Betonnen beschoeiing	100	

Beleidskader

Voor het onderhoud wordt jaarlijks een onderhoudsprogramma opgesteld. De gemeenteraad heeft in februari 2002 besloten om voor de kunstwerken en beschoeiing uit te gaan van een basis kwaliteitsniveau, inhoudende sober en doelmatig onderhoud.

Het reguliere onderhoud bestaat uit het schoonmaken en desgewenst schilderen van de bruggen, vervangen van enkele planken en het repareren van betonerosie.

Wijziging op beleidskader

Geen

Toekomst

Er heeft in 2016 een externe inspectie plaatsgevonden van alle bruggen waarbij zowel het onderhoud op de korte als de middellange termijn inzichtelijk is gemaakt. Uit deze inspectie blijkt dat de huidige budgetten (zonder de taakstelling) op de korte en middellange termijn (drie jaar) voldoende zijn voor het onderhouden van de bruggen en de beschoeiingen. Onderhoud bestaat uit schilderen, planken vervangen, coaten beton, betonreparatie en incidenteel vervangen van lichte houten beschoeiingen.

Door gewijzigde regelgeving is bij een deel van de bruggen onduidelijkheid of deze voldoen aan de huidige eisen met betrekking tot draagkracht. De komende jaren moet hier aanvullend onderzoek naar gedaan worden. Dit zijn kostbare onderzoeken omdat er van de bestaande bruggen weinig aanleg gegevens bekend zijn.

In de raad van 8 december 2015 is er een voorziening getroffen voor het duurzaam in stand houden van ons bruggenbestand. In 2018 wordt het inspectierapport aan de raad aangeboden.

De duiker met uitstraling brug over de Zeegserloop in Zeegse wordt in de winter van 2018 vervangen. Deze in twee fasen gemetselde duiker heeft scheurvorming in het metselwerk en er is een aslastbeperking ingesteld. Op het moment van schrijven vindt de aanleg van een nieuwe fiets- en verkeersbrug plaats. Er is gekozen om de duiker om te zetten in een brug, waarbij we op deze bijzondere historische plek ook recht doen aan de fauna.

Budgetten kunstwerken en beschoeiing

Omschrijving	2017 Begroting na wijziging	2017 Rekening	2018 Begroting	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting
Onderhoud	269.000	284.000	274.000	279.000	284.000	289.000
Kapitaallasten	0	0	130.000	130.000	130.000	130.000
Totaal	269.000	284.000	404.000	409.000	414.000	419.000

Bedragen afgerond op € 1.000

Rioolbeheer

Basisgegevens/uitgangspunten

In de gemeente ligt 330 km vrij vervalriolering, 126 km persleiding, 436 drukunits, 83 rioolgemalen, 7 randvoorzieningen en 7 IBA's (Individuele Behandeling Afvalwater). In totaal zijn 15.012 percelen aangesloten op het gemeentelijk rioelstelsel. De vervangingswaarde bedraagt € 296.000.000 (gegevens vGRP 2014 – 2018).

	Km	Aantal
<i>Rioolaansluitingen</i>		15.012
<i>Rioolgemalen</i>		83
<i>Randvoorzieningen</i>		7
<i>Trottoir- en straatkolken</i>		15.900
<i>Vrij vervalriolering</i>	330	
<i>Drukleiding</i>	126	
<i>IndividueleBehandelingAfvalwater</i>		7
<i>Drukunits</i>		436

Beleidskader

Het Gemeentelijk Riolerings Plan is de weerslag van de wettelijke verplichting dat de gemeenten een rioleringsnota moeten hebben. Deze nota bepaalt de normen voor de kwaliteit van het milieu en het onderhoud van het rioelstelsel. Het eerste GRP voor Tynaarlo is vastgesteld op 20 juli 1999. In dit GRP is het beleid omschreven dat in de periode 1999 - 2003 is uitgevoerd.

In januari 2004 is het tweede GRP, geldend voor de periode 2004 - 2007 vastgesteld. Op 25 november 2008 is het derde verbrede GRP vastgesteld door de raad. Dit GRP heeft een looptijd tot 31 december 2013. Op 1 juli 2014 is het vierde verbreed GRP vastgesteld door de Raad, dat geschreven is door de

beleidsmedewerkers water, riolering en milieu. Looptijd tot 31 december 2018. Het nieuwe GRP zal een onderdeel worden van de omgevingsvisie. In 2018 gaan we het huidige GRP verlengen met twee jaar. het nieuwe GRP zal samen gaan met de omgevingswet.

We voldoen in de hele gemeente op rioleringsgebied aan het waterkwaliteitsspoor dan wel de basisinspanning, waarbij het project afkoppelen centrumplan Eelde het laatste project is.

Budgetten riolering

Omschrijving	2017 Begroting na wijziging	2017 Rekening	2018 Begroting	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting
Onderhoud	600.000	578.000	513.000	521.000	531.000	541.000
Kapitaallasten*	930.000	803.000	1.101.000	1.169.000	1.151.000	1.141.000
Totaal	1.530.000	1.381.000	1.614.000	1.690.000	1.682.000	1.682.000

* excl. nog geplande investeringen GRP

Bedragen afgerond op € 1.000

Groenbeheer

Het totaal te beheren areaal groen is 593 ha, waarbij de volgende onderverdeling van toepassing is:

	Ha	Aantal
Groen in bebouwde kom	278	
Landschappelijk groen	116	
Bermen en singels langs wegen	146	
Begraafplaatsen	20	
Sportvelden	33	
Speelplaatsen		105
Speeltoestellen		309
Sporttoestellen		95
Zandbakken		21

Beleidskader

In 2003 is begonnen het openbaar groen aan de hand van het kwaliteitsniveau 'sober en degelijk' te onderhouden. Het totale groenareaal van bijna 600 ha. (inclusief berm en sportvelden) zou in 4 jaar tijd (2007) op het afgesproken kwaliteitsniveau gebracht zijn. Belangrijk instrument hiervoor is het Beheerprogramma GBI Groen. Het beheerprogramma GBI Groen stelt ons in staat om de planning ten aanzien van groenonderhoud te optimaliseren en te differentiëren, zodat er efficiënter kan worden gewerkt. Hierbij valt te denken aan de uitvoeringsplannen, maar ook het schouwen met betrekking tot de kwaliteitsniveaus. Tevens kunnen voor andere beleidsvelden de kosten voor groenonderhoud worden berekend.

Wijzingen op het beleidskader

Tynaarlo ligt met 182 m2 groen per inwoner ruim boven het landelijk gemiddelde van 47 m2. Hierdoor zijn de kosten van onderhoud openbaar groen hoger, maar het vele groen geeft ook de meerwaarde als groene long aan. Tynaarlo kenmerkt zich door een landschap met veel bomen, gras en hagen. Als gemeente hebben we een aantal bossen in ons bezit. De beheerskosten van bossen zijn laag. Het aandeel bloeiende planten en heesters is vergeleken met de omliggende gemeenten laag.

BOR

We onderhouden onze buitenruimte op een BOR-basis niveau conform de afspraken met de raad. Door mechanisatie, samenwerken met Alescon en omvormingen kunnen we met minder budget het BOR-basis niveau nog steeds halen. In 2015, 2016 en 2017 is er geschouwd door een externe partij. De uitkomsten en eventuele aanpassingen voor seizoen 2018 gaan we met het college en de raad in het voorjaar delen.

Speelvoorzieningen

Op 16 februari 2010 is het Speelruimteplan Gemeente Tynaarlo vastgesteld. Hieruit komt naar voren dat de oppervlakte van de speelplaatsen 357 are beslaat en dat de economische waarde van de speelvoorzieningen € 1.162.500,- bedraagt. De eenvoudige speelvoorzieningen als trapveldjes, basketbalveldjes en skatevoorzieningen beslaan een oppervlakte van 208 are. De economische waarde van deze voorzieningen bedraagt € 67.600,-. De voorzieningen worden in 2017 en 2018 opnieuw op waarde gezet (speelruimteplan). Er is op dit moment meer vraag vanuit de wijken dan dat er budget is. Ook wordt er veel in participatie gedaan.

Budgetten groen

Omschrijving	2017 Begroting na wijziging	2017 Rekening	2018 Begroting	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting
Onderhoud	1.049.000	1.035.000	996.000	1.011.000	1.028.000	1.047.000
Kapitaallasten	3.200	3.200	3.000	3.000	3.000	0
Totaal	1.052.200	1.038.200	999.000	1.014.000	1.031.000	1.047.000

Bedragen afgerond op € 1.000

Gebouwenbeheer

Basisgegevens/uitgangspunten

De vastgoedportefeuille van deze gemeente omvat in 2017:

Taakveld	Taakveld omschrijving	Gebouwsoort	Aantal
0.3	Beheer overige gebouwen en grond	Woningen en woonwagens	9
0.4	Overhead	Gemeentehuis	1
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	Brandweerposten	3
4.2	Onderwijs huisvesting	Multifunctionele accommodaties	3
5.2	Sport	Sportaccommodaties	7
5.5	Cultureel erfgoed	Kerktorens en molens	4
5.7	Openbaar groen en recreatie	Toiletgebouw	1
6.1	Samenkracht/burgerparticipatie	Welzijnsaccommodaties	2
7.3	Afval	Gemeentewerf	1
7.5	Begraafplaatsen	Bergingen en aula's	6

Beleidskader

Het doel is het in stand houden van de gebouwen zodat een veilige functievervulling in onze gebouwen kan plaatsvinden met zo min mogelijk verstoringen. De uitgangspunten voor het gebouwenonderhoud zijn eeuwigdurende instandhouding op het niveau "sober en doelmatig". Het vastgoed registratieprogramma Ultimo stelt ons in staat het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen op een doeltreffende wijze te plannen en in meerjaren onderhoudsplanning te zetten. Jaarlijks stellen wij vanuit deze meerjaren onderhoudsplanning een uitvoeringsprogramma op voor het uitvoeren van onderhoud aan de gebouwen. Al vanaf 2000 werken we met de voorziening "Onderhoud gebouwen" om te komen tot een zo gelijkmatig mogelijke budgettering voor het te plegen onderhoud. Gemiddeld is per jaar een bedrag ter grootte van € 1.062.000 (afgerond) benodigd voor instandhoudingsonderhoud van de gebouwen, bij gelijkblijvende vastgoedportefeuille. Op basis van de werkelijke uitgaven rekenen wij elk jaar deze voorziening door en maken een prognose van de benodigde structurele middelen op langere termijn.

Ontwikkelingen

De terugtrekkende beweging van de gemeente naar haar kerntaken zal van grote invloed zijn op de omvang van de vastgoedportefeuille. Het aantal gebouwen in bezit en beheer van de gemeente zal afnemen door onder andere uitvoering van het accommodatiebeleid. Verouderde gebouwen worden vervangen door nieuwbouw. Daarnaast zullen oude schoolgebouwen aan de gemeente terugvallen. Hoewel eerst zal worden gekeken of en in welke mate behoud van deze gebouwen in de

gemeentelijke vastgoedportefeuille wenselijk is, is de verwachting dat veel van deze locaties zullen worden verkocht al dan niet via herontwikkeling. In het accommodatiebeleid zijn voor onderwijs- en binnensportaccommodaties al uitgangspunten vastgesteld. Naar verwachting zal door uitvoering van het accommodatiebeleid en verkoop van vrijkomende woningen de omvang van de vastgoedportefeuille verder afnemen. Hierdoor zullen de totale exploitatiekosten en onderhoudslasten in de begroting verlaagd worden.

Voorziening gebouwen onderhoud

Omschrijving	2017 Begroting	2017 Rekening	2018 Begroting	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting
Storting in onderhoudsvoorziening	957.000	957.000	920.000	920.000	920.000	920.000
Aanvullende storting vanaf 2019 wordt opgenomen in PPN 2018				55.814	55.814	55.184

Bedragen afgerond op € 1.000

Op basis van de meest actuele doorrekening van de voorziening onderhoud gebouwen is gebleken dat vanaf de begroting 2019 een aanvullende storting van jaarlijks € 55.814 noodzakelijk is om aan het huidige onderhoudsniveau te kunnen blijven voldoen. Deze aanvullende storting zal in de perspectievennota 2018 als bijstelling van het begrotingsresultaat worden meegenomen.

Stand voorziening gebouwenonderhoud 01-01-2017	1.501.582
Toevoegingen	956.743
Onttrekkingen	513.427
Stand voorziening gebouwenonderhoud 31-12-2017	1.944.898

Samenvatting

Tynaarlo is al een aantal jaren de beste woongemeente van Drenthe. Een titel waar we trots op mogen zijn. Dit wordt ingegeven door een hoog aandeel groen per inwoner, de vele bomen en monumentale bomen, de hagen en de groenstructuur. Passend hierbij zijn de vele oude gebakken klinker- en zandwegen die onze gemeente rijk is.

Rioleringtechnisch heeft de gemeente Tynaarlo e.e.a. goed op orde. Het riooltarief is laag en er zijn minimale rioolknelpunten bij extreme regenval. We voldoen aan de basisinspanning en het water kwaliteit spoor. Zorgen in de riolering, zitten vnl. op financieel gebied. Door vervanging van riolering zullen de kapitaallasten gaan stijgen en deze zullen het tarief negatief gaan beïnvloeden in de toekomst.

De openbare verlichting kent een sobere uitstraling waarbij we het onderhoud provincie breed goed hebben weggezet (eind 2017 is er een nieuwe aannemer geselecteerd). Daar waar wenselijk wordt er LED verlichting toegepast.

Een bijzonder tak van sport is het onderhouden van 44 kilometer zandweg. Dit gebeurt in eigen beheer. De onderhoudskosten zijn afhankelijk van het weer.

Al met al wordt er door de werknemers van Tynaarlo hard gewerkt om de buitenruimte aan te laten sluiten bij het met de raad afgesproken BOR niveau. Maar de uitdaging wordt steeds groter. Begin 2018 zal hier middels een BOR schouw score verantwoording over afgelegd worden.

Wat betreft het groene gedeelte van ons kapitaalgoed is het de afgelopen jaren een uitdaging om met minder mensen en minder budget, het afgesproken niveau met de raad (BOR Basis) te behalen. Het onderzoek uitgevoerd door Antea, heeft bevestigd dat dit gelukt is. Het is wel het visitekaartje van onze gemeente. In 2017 gaan we het groenonderhoud verder oppakken met de werknemers van Alescon, die dichter op de gemeente geplaatst gaan worden.

De Speelvoorzieningen in de wijken vergen ook de nodige aandacht in controle, reparatie, maar ook conform het attractiebesluit de toestellen te beheren.

Bedrijfsvoering

Het collegemanifest 2014-2018 draagt de naam “samenwerken in vertrouwen”. De afgelopen jaren is er veel gebeurd in de organisatie en in de taken die gemeenten hebben gekregen. De jaarrekening 2017 is de plek om terug te blikken. Een groot aantal thema's en onderwerpen hebben een vervolg gekregen en zijn we dus verder gegaan op de ingeslagen weg. Deze onderwerpen en thema's vallen eigenlijk allemaal onder de organisatievisie KOERS.

Zaakgericht werken

In februari 2017 zijn we live gegaan met het zaakstelsel Mozard. Dat betekent dat inwoners steeds meer producten of diensten digitaal aanvragen en vervolgens dat ook kunnen volgen via het track and trace principe.

De implementatie van het systeem is goed verlopen en de organisatie is via cursussen meegenomen in het gebruik van dit systeem. Daarnaast is er voldoende hulp georganiseerd voor de gebruikers bij onze drie applicatiebeheerders van Mozard. Het gebruik van Mozard kent een hoger doel. Wij werken aan verdere verbetering van onze digitale dienstverlening. De doorontwikkeling van die digitalisering gaat echter wel gefaseerd. Er zijn quick wins gerealiseerd door bij burgerzaken meer digitale dienstverlening aan te bieden als het gaat om digitale dienstverlening naar de klant bij verhuizingen en geboorteaangifte. Wij kennen echter ook ingewikkelde processen die niet zomaar in Mozard terecht kunnen komen. Dat vraagt extra inzet van de organisatie. Dat is geborgd en de ‘winkel’ blijft ook gewoon open. Er is een plan welke processen wanneer in Mozard terecht komen met nogmaals het doel de burger digitaal nog beter van dienst te zijn. Niet alle inwoners zijn digitaal vaardig. Daarom blijven we ook in het gemeentehuis onze inwoners helpen.

SPP

Eind 2017 zijn we gestart met de Strategische Personeelsplanning (SPP). Het doel daarvan is om de bestuurlijke wensen te vertalen in personele capaciteit.

We hebben vier jaar geleden ook de SPP opgesteld, toen ingegeven door ontwikkelingen in de buitenwereld en de ombuigingsoperatie waar onze organisatie mee te maken kreeg. De inzichten hebben toen geholpen bij het realiseren van de taakstelling op de bedrijfsvoering.

De SPP voor de komende vier jaar heeft als doel om op basis van KOERS en de ambities van het nieuwe college de personele capaciteit daarop af te stemmen. Ook nu zijn de externe ontwikkelingen zoals de omgevingswet en omgevingsvisie meegenomen.

MBO

Er is een begin gemaakt om te komen tot een nieuw medewerker betrokkenheidsonderzoek. Net zoals de vorige keer gaat InterSpiegel dit onderzoek uitvoeren. Hierdoor de kunnen de resultaten van het vorige onderzoek ook vergeleken worden met de uitkomsten van dit aanstaande onderzoek. In het tweede kwartaal van 2018 vindt het onderzoek feitelijk plaats. Een vervolgtraject met de organisatie hoort daar ook bij.

Themaregisseurs

De themaregisseurs zijn steeds meer in positie gekomen om vanuit KOERS een bijdrage te leveren aan het tot stand komen en realiseren van initiatieven vanuit onze gemeenschap. De themaregisseurs leveren dus een belangrijke bijdrage om de buitenwereld naar binnen te halen en dat wij meer naar buiten gaan. Ook nemen zij onderdelen van de organisatie mee in de andere manier van werken en denken. Vaak is al aangegeven dat het om een cultuurverandering gaat waar onze gemeente door de andere manier van werken en omgaan met de buitenwereld mee te maken krijgt. Zo'n proces van cultuur duurt lang en stap voor stap gaan wij de goede richting op. Voorbeeld van succesvolle initiatieven zijn het realiseren van een moestuin in Tynaarlo en een skatebaan in Zuidlaren.

Netwerken

Naast de themaregisseurs hebben wij inmiddels ook een aantal netwerkers die eigenlijk op dezelfde wijze omgaan met de buitenwereld. Het gaat dan om denken vanuit kansen, regels zijn niet leidend en waar kunnen we initiatieven aanjagen en/of ondersteunen. Deze netwerkgedachte wordt in 2018 verder doorgezet en vraagt hier ook een andere en dus minder traditionele manier van werken voor delen van onze organisatie.

Ook werken we steeds meer op locatie. Met name de wijkteams binnen het sociaal domein hebben een eigen plek in de 3 kernen zodat directer interactie kan plaats vinden met cliënten. Vanuit Koers is ook een beeld naar de toekomst geschetst om deze ontwikkeling op grote schaal voort te zetten. Dus werken in de samenleving en niet meer vanuit 1 centraal punt.

Samenwerking Drentse Aa (SDA)

Er is het afgelopen jaar een grote stap gezet ten aanzien van de verdere samenwerking op het gebied van belastingen, PSA en inkoop. De OR'en van de drie gemeenten hebben positief geadviseerd op de drie samenvoelingen en de bonden en hun leden zijn akkoord gegaan met het arbeidsvoorwaardelijke deel. Met ingang van 1 april 2018 zijn de formele samenvoelingen van belastingen, PSA en inkoop een feit. Medewerkers treden vanaf dat moment in dienst bij de uitvoerende gemeente.

Flexibiliteit

Door de aanwezige flexibiliteit en mobiliteit is de interne doorstroom goed op gang gekomen en zetten medewerkers hun expertise op andere plaatsen dan voorheen in. De interne flexibiliteit is groot. Mensen hebben in de organisatie veel mogelijkheden om (door) te groeien. Er zijn in de afgelopen jaren veel voorbeelden van medewerkers die doorgestroomd zijn naar een andere plek of functie. Uitgangspunt daarbij is dat medewerkers de ervaringen en kwaliteiten kunnen blijven inzetten. Ook voor 2018 willen we deze flexibiliteit vergroten. Daarvoor zijn we gestart met een expertisecentrum die bedoeld is om medewerkers en klussen/projecten goed op elkaar af te stemmen.

De bedrijfsvoering is zicht bewust van de vele ontwikkelingen, de aandachtspunten en de noodzaak om actief aandacht te houden voor de kwaliteit van de medewerkers en het werk. De rolduidelijkheid en afstemming met het bestuur en met (regionale) samenwerkingen is daarbij belangrijk. Goed werkgeverschap, goede medewerkers en een duidelijke koers en werkwijze zijn van belang om de doelen vanuit KOERS te realiseren.

Verzuim

Ziekteverzuim per 1 januari 2018

	2013	2014	2015	2016	2017
Verzuimpercentage per jaar	4.27%	4.23%	4.37%	5.60%	4,25%
<i>Bestaat uit:</i>					
Verzuimpercentage middellang-lang (verzuim > dan 45 dagen)	2.85%	2.86%	2.34%	4.23%	2,53%
Verzuimpercentage kort	1.42%	1.38%	1.63%	1.37%	0,81%
Meldingsfrequentie (gemiddeld aantal keren dat een medewerker zich ziek meldt gedurende een jaar)	1.32	1.21	1.44	1.07	1.00

Het verzuim over 2017 laat een daling zien van 5,60% naar 4,25%. Over de hele linie, dus ook het middellang verzuim, verzuimpercentage kort en de meldingsfrequentie daalt het percentage. Verzuim is een weerbarstig fenomeen waarbij sturing met een hoge menselijke maat aan de orde is in onze organisatie. Ook uit gesprekken met de bedrijfsarts in het sociaal medisch overleg komt naar voren dat we grip hebben op de verschillende verzuimtrajecten en we afhankelijk zijn van herstel van medewerkers.

Integriteitsbeleid

Zoals vastgelegd in het integriteitsbeleid van Tynaarlo vindt verantwoording over het gevoerde integriteitsbeleid plaats via de jaarrekening.

Bevordering integriteitsbewustzijn

- In het personeelsblad Inzicht is er terugkerende aandacht voor integriteit aan de hand van diverse thema's.
- Nieuwe medewerkers leggen de eed of de belofte af ten overstaan van de directeur. In 2017 zijn vier van deze bijeenkomsten georganiseerd. Medewerkers gaan in gesprek met elkaar en met de directeur over integriteitsdilemma's in de dagelijkse praktijk.
- Bijeenkomst gemeentewerf over psychosociale arbeidsbelasting
- Aanscherping proces rondom werving en selectie en personeelsgesprekken

Integriteitsinfrastructuur

Medewerkers kunnen terecht bij hun leidinggevende bij een vermoeden van integriteitsschending, bij de twee interne vertrouwenspersonen of bij de externe vertrouwenspersoon. In 2017 hebben de interne vertrouwenspersonen 2 gesprekken gevoerd met 2 medewerkers. Dit heeft niet geleid tot een melding van een vermoeden van een misstand. Van buiten de organisatie is een melding van een vermoeden van een integriteitsschending gedaan. Deze melding is onderzocht en wegens onvoldoende onderbouwing niet in behandeling genomen.

Interbestuurlijk toezicht

Interbestuurlijk toezicht door de gemeenteraad

Interbestuurlijk toezicht is het toezicht van de ene overheid op de andere. Als gemeente stellen wij verantwoordings rapportages op die naar provincie of ministeries / rijk worden gestuurd, omdat zij een toezichthoudende rol hebben. Ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat het toezicht door andere overheden soberder, selectiever en risicogerichter plaats moet vinden. Daarbij is ook de ontwikkeling dat vertegenwoordigende organen zoals de gemeenteraad het toezicht uitoefenen op de medebewindstaken die door de colleges worden uitgevoerd. Per 1 oktober 2012 is de wet van kracht geworden die de herziening van het interbestuurlijk toezicht regelt.

Toezichtcriteria ontwikkeld in Drenthe voor zelfbeoordeling

Samen met gemeenten in Drenthe zijn op basis van de gewijzigde wetgeving toezichtcriteria ontwikkeld, op basis waarvan een zelfbeoordeling plaats kan vinden over de mate waarin de medebewindstaken voldoende zijn uitgevoerd. Ook is in Drenthe afgesproken dat deze zelfbeoordeling een plek heeft in de P&C cyclus van de gemeente en op die manier deel uit kan maken van de jaarrekening, waarbij de jaarrekening 2014 voor het eerst deze nieuwe verantwoording wordt opgenomen. De werkwijze en de criteria zijn opgenomen in een brief van de provincie Drenthe van 6 juni 2014.

Medebewindstaken

De volgende taken die door de gemeente in medebewind worden uitgevoerd worden verantwoord, en ook is aangegeven wat het belang is van het toezicht:

Monumentenwet

Monumenten	Groen/Oranje/Rood	Toelichting
Gemeente heeft bij de vaststelling van nieuwe bestemmingsplannen, of bij vrijstelling op bestaande plannen, aangegeven op welke wijze wordt omgegaan met in geding zijnde cultuurhistorische en archeologische waarden; deze bestemmingsplannen zijn bestuurlijk vastgesteld		Bijna alle bestemmingsplannen zijn sinds de vaststelling van CWK en AWK geactualiseerd. In deze nieuwe bestemmingsplannen is de bescherming van cultuurhistorische en archeologische waarden geregeld via dubbelbestemmingen of extra bepalingen binnen de hoofdbestemming. Daar waar nog een ouder bestemmingsplan geldt kan via de Monumentenverordening alsnog een vergelijkbaar beschermingsregime worden afgedwongen.
Gemeente heeft een commissie ingesteld die adviseert over omgevingsvergunningen voor het aanpassen van een beschermd monument en vraagt deskundig advies bij vergunningverlening waarbij cultuurhistorische en/of archeologische waarden aan de orde zijn		Ja, de commissie is afgelopen jaar versterkt met een specialist op het gebied van gebouwde Monumenten.
Binnen de gemeente vindt adequaat toezicht en handhaving plaats op het gebied van monumenten en archeologie; dit is tevens vastgelegd in documenten		Handhaving is organisatorisch geregeld, maar de personele inzet is beperkt ten opzichte van het gemeentelijke grondoppervlak. Er wordt echter adequaat gereageerd op meldingen.

Totaalbeeld <i>Is er reden voor extra aandacht?</i>		De personele inzet voor Monumentenzorg is afgenomen door vertrek van de vaste medewerker Aan het opnieuw borgen van het juiste kennisniveau wordt gewerkt. De gemeente hoopt daarbij ook terug te kunnen vallen het Steunpunt Monumentenzorg (in nieuwe opzet).
---	--	---

Huisvesting statushouders

Huisvesting statushouders	Groen/Oranje/Rood	Toelichting
Gemeente voldoet aan de halfjaarlijkse taakstelling (eerste helft van het jaar) op het gebied van huisvesting van statushouders en heeft geen achterstand of loopt hierop in		De taakstelling in het eerst half jaar van 2017 is gehaald
Gemeente voldoet aan de halfjaarlijkse taakstelling (tweede helft van het jaar) op het gebied van huisvesting van statushouders en heeft geen achterstand of loopt hierop in		De taakstelling in het 2 ^e half jaar is gehaald
Totaalbeeld <i>Is er reden voor extra aandacht?</i>		Nee; Hoewel de cijfers van het COA en onze eigen administratie niet met elkaar overeenkomen, door de TUVo-registraties, hebben we in beide gevallen aan de taakstelling voldaan.

Ruimtelijke ordening

Ruimtelijke ordening	Groen/Oranje/Rood	Toelichting
Gemeente beschikt voor het gehele grondgebied over actuele, bestuurlijk vastgestelde structuurvisie(s) conform de wettelijke vereisten		<p>In hoofdzaak zijn de bestaande structuurvisies actueel. De belangrijkste structuurvisies in het kader van ruimtelijke ordening (en volkshuisvesting) zijn:</p> <p>Structuurplan gemeente Tynaarlo (2006) Wonen (2013) Structuurvisie Archeologie (2013) Structuurvisie Cultuurhistorie 2014-2024 (2014)</p> <p>Met de wetenschap dat de Omgevingswet in 2021 in werking zal treden is de gemeente op dit moment gestart met het proces voor het opstellen van een nieuwe Omgevingsvisie ter vervanging van Structuurplan 2006.</p> <p>Op dit moment is het startdocument hiervoor afgerond. Na de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018 zal een nieuw college en een nieuwe raad het vervolgproces oppakken. De verwachting is dat de gemeente Tynaarlo over een nieuwe Omgevingsvisie beschikt op het</p>

		moment dat de Omgevingswet in werking treedt.
Gemeente beschikt voor het gehele grondgebied over actuele, bestuurlijk vastgestelde bestemmingsplannen conform de wettelijke vereisten		<p>In 2017 is extra aandacht besteed aan de actualisering van bestemmingsplannen, omdat de 10 jaars termijn eindigde en daarmee de heffing van leges deels zou vervallen. Veelal wordt bij de actualisering nu gekozen voor het instrument beheersverordening, omdat deze procedure eenvoudiger, sneller en minder kostbaar is.</p> <p>Behoudens een beheers verordening voor de kern Eelde-Paterswolde zijn voor het gehele grond-gebied van Tynaarlo actuele plannen van kracht zijn.</p> <p>Met het oog op met de nieuwe Omgevingswet is onlangs een wetsvoorstel aangenomen waardoor de 10-jaarlijkse actualiseringsplicht zal/is vervallen. Voorwaarde is wel dat de bestem-mingsplan digitaal raadpleegbaar zijn (via www.ruimtelijkeplannen.nl). Met deze laatste voorwaarde is de gemeente Tynaarlo op dit moment bezig, door het digitaal maken van enkele bestemmingsplannen.</p>
Totaalbeeld <i>Is er reden voor extra aandacht?</i>		Nee

Archief

Archief	Groen/Oranje/Rood	Toelichting
Het beheer van zowel analoge als digitale overheidsinformatie voldoet aan toetsbare eisen van een toe te passen kwaliteitssysteem		Op basis van artikel 16 van de Archiefwet is een werkend kwaliteitssysteem verplicht. Dit systeem is niet formeel ingericht. In de praktijk worden er ongestructureerde controles op o.a. authenticiteit, herkomst, adressering en compleetheid van zaken uitgevoerd.
Zowel analoge als digitale overheidsinformatie wordt in goede, geordende en toegankelijke staat gebracht		De analoge archieven zijn toegankelijk via de applicatie Maisflexis. De digitale documenten zijn via Maisflexis tot 2017 en vanaf 2017 via het zaakstelsel Mozard toegankelijk. Doordat het zaakgericht werken in de organisatie nog niet voldoende aandacht heeft is er nog geen sprake van een goede geordende staat van de digitale informatie.
Zowel analoge als digitale overheidsinformatie wordt tijdig vernietigd dan wel overgebracht, openbaar gemaakt en beschikbaar gesteld		De vernietiging van analoge en digitale archiefbescheiden heeft t/m het jaar 2017 plaatsgehad. De overbrenging van archieven dient nog te geschieden.
Zowel analoge als digitale overheidsinformatie wordt duurzaam beheerd en is geplaatst in daartoe geëigende		Voor de analoge archieven is er een goed geoutilleerde archiefbewaarplaats. De opslag van digitale bestanden in Tynaarlo en de uitwijk in Assen wordt op adequate wijze beheerd. De digitale informatie in Mozard en Maisflexis staan

beheeromgevingen		beide in de cloud opgeslagen in Eindhoven en Groningen. Voor beide omgevingen zijn bewerkersovereenkomsten afgesloten.
Er is een passend verbeterplan voor het archiefbeheer; dit is alleen aan de orde als er niet (volledig) wordt voldaan aan alle bovengenoemde punten		Een verbeterplan is in ontwikkeling. Verbeterpunten zijn opgenomen in het jaarverslag informatievoorziening.
Totaalbeeld <i>Is er reden voor extra aandacht?</i>		Extra aandacht is noodzakelijk voor de kwaliteit van het archiefbeheer, zowel beleidsmatig als in de uitvoering. Verbeteringen van het archiefbeheer worden inmiddels i.s.m. Drents Archief doorgevoerd.

Omgevingswet

Omgeving	Groen/Oranje/Rood	Toelichting
Gemeente heeft een actueel beleid op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH), inclusief veiligheid, bouwplantoetsing, bodembeleid en een probleem- en risicoanalyse		Het VTH beleid is in december 2016 vastgesteld
Gemeente heeft een consistent en duidelijk, bestuurlijk vastgesteld Jaarprogramma op het gebied van VTH, met voldoende operationele doelen		Jaarprogramma 2017 is vastgesteld, maar niet op tijd (september 2017)
Gemeente heeft een bestuurlijk vastgesteld Jaarverslag op het gebied van VTH		Jaarverslag 2017 staat geagendeerd voor college van 6 maart 2017
Uit het Jaarverslag blijkt dat doelen en normen op het gebied van VTH zijn behaald volgens de wettelijke vereisten		Jaarverslag 2017 staat geagendeerd voor college van 6 maart 2017
Gemeente heeft een bestuurlijk vastgestelde kwaliteitsverordening op het gebied van VTH		Verordening is vastgesteld door Raad
Totaalbeeld <i>Is er reden voor extra aandacht?</i>		Ook voor 2018 is het jaarprogramma niet op tijd vastgesteld. Er is ambtelijk aandacht voor en we streven voor het programma van 2019 naar vaststelling in 2018.

Jaarrekening

Jaarrekening 2017

De jaarrekening is opgesteld volgens de richtlijnen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) Met de jaarrekening wordt via de balans met toelichting en de hoofdstukrekening met toelichting, de financiële verantwoording afgelegd over het jaar 2017.

De jaarrekening 2017 bestaat uit:

- Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling
- Balans per 31 december 2017
- Hoofdstukrekening over het begrotingsjaar 2017
- Toelichting op de balans
- Toelichting op de Hoofdstukrekening
- SiSa 2017 Bijlage verantwoordingsinformatie
- Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Grondslagen

Grondslagen voor waardering resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten 2004 (BBV), welke op een aantal uitzonderingen na, is gebaseerd op de verslaggeving voorschriften volgens het Burgerlijk Wetboek, boek 2, titel 9.

Waarderingsgrondslagen.

De waarderingsgrondslagen van de jaarrekening van de Gemeente Tynaarlo zijn in lijn met de BBV en de financiële verordening. Voor waardering wordt uitgegaan van de historische kostprijs tenzij anders vermeld. Activa en passiva worden opgenomen tegen nominale waarde. Kosten en opbrengsten worden verantwoord op basis van het baten en lasten stelsel. Winsten worden alleen in aanmerking genomen als ze gerealiseerd zijn. Verliezen en risico's die hun oorsprong hebben voor het einde van het boekjaar, worden opgenomen als zij bekend zijn geworden voor de opstelling van de jaarcijfers.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn.

Materiële vaste activa

Deze investeringen zijn gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. De afschrijving vindt plaats volgens zowel de lineaire als de annuïteitenmethode, naar algemeen aanvaarde grondslagen en is gebaseerd op de verwachte gebruiks- of levensduur.

Financiële vaste activa

De onder de Financiële vaste activa opgenomen leningen verstrekt aan derden worden gewaardeerd tegen nominale waarden. De belangen in deelnemingen tegen verkrijgingprijs of marktwaarde als deze lager is als de verkrijgingprijs.

Vorraden

Vorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Wanneer de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, moet een verliesvoorziening worden getroffen voor het verschil tussen de boekwaarde en de lagere marktwaarde of dient te worden afgewaardeerd naar deze lagere marktwaarde. Indien de noodzakelijke waardecorrectie via het treffen van een voorziening is gedaan dan wordt de voorziening verhoogd of verlaagd wanneer de marktwaarde in een later stadium verder afneemt dan wel weer afloopt.

Winstneming uit complexen.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen winstneming en liquidatie. In principe wordt de winst uit een complex gehaald als deze is gerealiseerd. Bij liquidatie later, zal dan nog een klein resultaat over blijven.

Winst is gerealiseerd als in een (deel-)plan de opbrengsten de kosten hebben goedge maakt. Er is dan een positief saldo oftewel een negatieve boekwaarde. Het meerdere kan worden uitgenomen onder aftrek van de nog te maken kosten, de nog te realiseren opbrengsten en de resterende risico's.

Vorderingen

Vorderingen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, indien noodzakelijk verminderd met een voorziening voor oninbare bedragen.

Reserves

Reserves worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen en verliezen die zich hebben voorgedaan per balansdatum en waarvan de omvang redelijkerwijs kan worden geschat. De voorzieningen zijn opgenomen tegen nominale of contante waarde.

Langlopende schulden

Onder de langlopende schulden worden verstaan de schulden met een oorspronkelijke rentetypische looptijd van één jaar of langer. De langlopende schulden worden gewaardeerd tegen de oorspronkelijke waarde vermindert met de aflossingen.

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bepalingsgrondslagen resultaat

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Voor zover noodzakelijk zijn ten laste van de exploitatie voorzieningen getroffen voor:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang per balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten;
- risico's ter zake van verplichtingen waarvan de omvang redelijkerwijs in te schatten.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen, respectievelijk schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie voor gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming namelijk vier jaar. Als er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) moet wel een verplichting worden gevormd.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Indeling baten en lasten

De indeling van de baten en lasten wijkt af van voorgaande jaren omdat aansluiting is gezocht bij de indeling op basis van taakvelden.

Balans

Balans per 31 december 2017
(bedragen x € 1.000,-)

ACTIVA	31.12.2017		31.12.2016	
<u>Vaste activa</u>				
<i>Immateriële vaste activa</i>				
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	339	339	0	0
<i>Totaal immateriële vaste activa</i>				
<i>Materiële vaste activa</i>				
Investerings met een economisch nut	47.992	75.959	45.065	69.968
Investerings met een economisch nut , waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.	25.554		22.700	
Investerings in openbare ruimte met een maatschappelijk nut	2.413		2.203	
<i>Totaal materiële vaste activa</i>				
<i>Financiële vaste activa</i>				
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	412	9.159	412	9.503
Leningen aan woningbouwcorporaties	7.225		7.610	
Leningen aan deelnemingen	766		766	
Overige langlopende leningen	756		715	
<i>Totaal Financiële vaste activa</i>				
Totaal vaste activa		85.457		79.471
<u>Vlottende activa</u>				
<i>Voorraden</i>				
Grond- en hulpstoffen		29.652	0	31.074
- niet in exploitatie genomen bouwgronden	0		0	
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	29.201		30.737	
Geactiveerde kosten initiatieven	451		337	
<i>Totaal voorraden</i>				
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>				
Vorderingen op openbare lichamen	2.911	21.223	3.065	20.723
Overige vorderingen	1.487		2.835	
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	16.825		14.823	
<i>Totaal uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar</i>				
<i>Liquide middelen</i>				
Kassaldi	4	80	5	156
Banksaldi	76		151	
<i>Totaal liquide middelen</i>				
<i>Overlopende activa</i>				
Nog te ontvangen bedragen met een specifiek bestedingsdoel	140	3.538	34	2.595
Overige overlopende activa	3.398		2.561	
<i>Totaal overlopende activa</i>				
Totaal vlottende activa		54.493		54.548
TOTAAL ACTIVA		139.950		134.019

PASSIVA	31.12.2017		31.12.2016	
<u>Vaste passiva</u>				
<i>Eigen vermogen</i>				
Algemene reserve	13.856		17.945	
Bestemmingsreserves	39.541		30.402	
Resultaat na bestemming	10.206		4.037	
<i>Totaal eigen vermogen</i>		63.603		52.384
<i>Voorzieningen</i>				
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's	682		394	
Voorziening ter egalisering van de kosten	1.945		1.502	
Voorziening voor middelen van derden met gebonden bestemming	4.724		4.542	
<i>Totaal voorzieningen</i>		7.351		6.438
Vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer				
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	55.982		56.684	
<i>Totaal vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer</i>		55.982		56.684
Totaal vaste passiva		126.936		115.506
<i>Netto-vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar.</i>				
Banksaldi	3.136		11.485	
Overige schulden	3.995		3.109	
<i>Totaal netto-vlottende schulden korter dan één jaar.</i>		7.131		14.594
Overlopende passiva				
Vooruitontvangen bedragen betreffende uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	205		358	
Overige overlopende passiva	5.678		3.561	
<i>Totaal overlopende passiva</i>		5.883		3.919
Totaal vlottende passiva		13.014		18.513
TOTAAL PASSIVA		139.950		134.019

Het risicodragend bedrag voor de Gemeente Tynaarlo met betrekking tot gegarandeerde geldleningen bedraagt ultimo 2017 € 33.497.546

Hoofdstukrekening

	Primitieve begroting 2017			Begroting na wijziging 2017			Werkelijk 2017			Verschil
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	
0: Bestuur en ondersteuning	1.244	2.198	-953	1.369	1.649	-280	1.787	2.011	-224	56
1: Veiligheid	43	1.980	-1.938	43	1.965	-1.922	19	1.970	-1.951	-28
2: Verkeer, vervoer en waterstaat	81	3.504	-3.423	81	3.465	-3.383	150	3.061	-2.910	473
3: Economie	2.460	3.040	-580	2.875	3.448	-573	4.472	3.399	1.073	1.646
4: Onderwijs	73	3.123	-3.050	71	3.585	-3.514	364	3.268	-2.904	610
5: Sport, cultuur en recreatie	665	6.237	-5.572	725	7.176	-6.451	1.024	7.062	-6.038	413
6: Sociaal domein	6.346	25.107	-18.761	7.634	23.819	-16.185	7.834	25.675	-17.840	-1.655
7: Volksgezondheid en milieu	6.204	6.338	-134	6.176	6.468	-292	6.279	6.584	-305	-14
8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	10.819	11.637	-818	13.581	11.947	1.634	27.570	17.648	9.922	8.288
										0
Algemene dekkingsmiddelen	43.684	1.938	41.746	42.083	1.738	40.345	42.560	1.720	40.840	495
Overhead	61	8.678	-8.617	92	8.674	-8.582	547	8.824	-8.277	304
Heffing VPB	0	120	-120		145	-145	0	146	-146	-1
Bedrag onvoorzien	0	3	-3	0	3	-3	0	0	0	3
Saldo van baten en lasten	71.681	73.903	-2.222	74.731	74.082	649	92.606	81.367	11.239	10.590
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	3.077	855	2.222	5.366	6.015	-649	5.884	6.918	-1.033	-384
Resultaat			0			0			10.206	10.206

Toelichting op de balans

Toelichting op de balans per 31 december 2017

ACTIVA

Vaste activa

De vaste activa hebben ultimo 2017 een waarde van ongeveer € 85,5 miljoen en zijn onderverdeeld in immateriële, materiële en financiële vaste activa. De netto investeringen in de vaste activa bedroegen in 2017 ongeveer € 8,5 miljoen inclusief verminderingen en bijdragen van derden. Op de vaste activa werd in 2017 voor een bedrag van ongeveer € 2,9 miljoen afgeschreven en afgelost.

De vaste activa bestaat uit:

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Immateriële vaste activa	339.402	0
Materiële vaste activa	75.958.267	69.966.744
Financiële vaste activa	9.159.279	9.503.610
	<hr/>	<hr/>
	85.456.948	79.470.354

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn.

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende 2017:

	Boekwaarde 1-1-2017	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Afschrij- vingen	Boekwaarde 31-12-2017
	€	€	€	€	€
Bijdragen aan activa in eigendom van derden.	0	348.394	8.992	0	339.402
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	0	348.394	8.992	0	339.402

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden onderscheiden in: investeringen met een economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Het onderstaande overzicht geeft dat onderscheid van de materiële vaste activa weer.

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Investerings met economisch nut	47.991.448	45.064.683
Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	25.553.612	22.699.563
Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	2.413.207	2.202.498
	<hr/>	<hr/>
	75.958.267	69.966.744

Er zijn geen materiële vaste activa in erfpacht uitgegeven.

Investerings met economisch nut

Deze investeringen zijn gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. De afschrijving vindt plaats volgens zowel de lineaire als de annuïteitenmethode, naar algemeen aanvaarde grondslagen en is gebaseerd op de verwachte gebruiks- of levensduur. Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de investeringen met een economisch nut gedurende 2017.

	Boekwaarde 1-1-2017	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Afschrij- vingen	Boekwaarde 31-12-2017
	€	€	€	€	€
Gronden en terreinen	8.680.937	1.863.112	33.561	0	10.510.488
Woonruimten	49.915	0	0	0	49.915
Bedrijfsgebouwen	33.794.856	1.811.228	175.786	1.462.250	33.968.048
Grond-, weg en waterbouwkundige werken	1.203.533	700.589	161.700	72.639	1.669.783
Vervoermiddelen	951.684	650.013	0	140.663	1.461.034
Machines, apparaten en installaties	36.928	8.310	0	14.370	30.868
Overige materiële vaste activa	346.830	11.286	0	56.804	301.312
	45.064.683	5.044.538	371.047	1.746.726	47.991.448

In bijlage 1 van deze jaarrekening is een tabel opgenomen met betrekking tot de voortgang en uitgaven van de lopende kredieten.

Gronden en terreinen

Per 1 januari 2016 zijn alle niet in exploitatie genomen gronden zonder (verdere) afwaardering overgeheveld naar strategische gronden (MVA). Deze wijziging heeft tevens tot gevolg dat het niet langer is toegestaan om rente en of andere kosten aan deze gronden toe te rekenen.

Eventuele voorbereidings- en of aanloopkosten voor nieuwe en of toekomstige ontwikkelingen mogen nog wel worden geactiveerd onder de immateriële vaste activa. In 2017 is ca. € 175.000,- geactiveerd onder immateriële vaste activa voor centrumontwikkeling Zuidlaren.

Het is aan de gemeente om af te wegen of en op welk moment deze gronden in aanmerking komen om te worden ontwikkeld en opgenomen worden in een actieve grondexploitatie.

In onderstaande tabel worden de boekwaarden aan het begin van het jaar, de mutaties, evenals de totale afwaardering weergegeven strategische gronden (voorheen NIEGG).

Gronden zonder kostprijsberekening	Saldo per 1-1-2017	Mutaties 2017	Saldo per 31-12-2017	Afwaardering totaal	Saldo per 31-12-2017 na afwaardering	Boekwaarde per m²
Dagmavo Paterswolde	-34.026		-34.026	0	-34.026	
Obs Paterswolde-Noord	41.969	38.026	79.995	0	79.995	
Verspreide gronden	645.475	-33.561	611.914	0	611.914	2,80
Vriezerbrug-Zuid (v.h. Onlandweg)	3.855.758		3.855.758	2.153.985	1.701.773	3,80
Loopstukken, fase 2	473.314		473.314	330.525	142.789	2,80
De Bronnen	6.499.859		6.499.859	5.440.372	1.059.487	3,30
Tienelwolde	325.446	79	325.525	0	325.525	9,73
Prins Bernhardhoeve	375.048		375.048	0	375.048	22,73
Vorbereidingskosten Centrum Zuidlaren	0	175.007	175.007	0	175.007	
Goudenregenlaan Zuidlaren	38.363		38.363	0	38.363	
Broekveldt	792.966		792.966	773.893	19.073	2,80
Percelen Brongebied	2.284.532		2.284.532	2.014.466	270.066	2,30
Totaal	15.298.704	179.551	15.478.255	10.713.241	4.765.014	

Met uitzondering van de gronden in Tienelswolde en de Prins Bernhardhoeve, betreffen de boekwaarden per m2 de afgewaardeerde boekwaarden. Dat wil zeggen dat deze gronden zijn afgewaardeerd tot het niveau van de huidige marktwaarde van de grond.
In de volgende tabel is het verloop van de voorziening afgewaardeerde gronden weergegeven.

Verloop voorziening afgewaardeerde gronden				
Project	Saldo per 1-1-2017	Toevoeging	Vrijval	Saldo per 31-12-2017
Vriezerbrug Zuid	2.153.985			2.153.985
Broekveldt	773.893			773.893
Loopstukken 2e fase	330.525			330.525
Percelen Brongebied	2.014.466			2.014.466
Kern Vries	200.000			200.000
Bedrijventerrein Vriezerbrug	707.043		707.043	0
Gronden De Bronnen	5.440.372			5.440.372
	11.620.284	0	707.043	10.913.241

De voorziening afwaardering gronden dient om het verschil op te vangen tussen de historische kostprijs van de grond en de huidige actuele marktwaarde van de grond.

Gezien de huidige belangstelling voor het bedrijventerrein Vriezerbrug en de vele opties bestaat er op dit moment geen aanleiding om de voorziening in stand te houden. Daarom kan deze voorziening vrijvallen ten gunste van het exploitatieresultaat 2017.

Investerings met een economisch nut , waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Deze investeringen zijn gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. De afschrijving vindt plaats volgens zowel de lineaire als de annuïteitenmethode, naar algemeen aanvaarde grondslagen en is gebaseerd op de verwachte gebruiks- of levensduur. Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de investeringen gedurende 2017.

	Boekwaarde 1-1-2017	Vermeerderingen	Verminderingen	Afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2017
	€	€	€	€	€
Bedrijfsgebouwen	134.216	0	0	12.531	121.685
Grond-, weg en waterbouwkundige werken	22.296.486	3.381.647	74.000	474.142	25.129.991
Overige materiële vaste activa	268.861	52.059	0	18.984	301.936
	22.699.563	3.433.706	74.000	505.657	25.553.612

In bijlage 1 van deze jaarrekening is een tabel opgenomen met betrekking tot de voortgang en uitgaven van de lopende kredieten.

Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

De investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut worden onder aftrek van bijdragen van derden en bestemmingsreserves ten laste van de exploitatie gebracht. Hiervan kan bij raadsbesluit worden afgeweken. In geval van activering bij raadsbesluit wordt het actief lineair afgeschreven over de verwachte levensduur van het actief of een kortere, door de raad aan te geven tijdsduur. Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut gedurende 2017.

	Boekwaarde 1-1-2017	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Afschrij- vingen	Boekwaarde 31-12-2017
	€	€	€	€	€
Grond-, weg en waterbouwkundige werken	1.253.372	384.559	0	118.982	1.518.949
Machines, apparaten en installaties	949.126	0	0	54.868	894.258
	2.202.498	384.559	0	173.850	2.413.207

Financiële vaste activa

De kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Er is geen voorziening voor eventuele oninbaarheid in mindering gebracht. Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de mutaties in de financiële vaste activa die zich gedurende 2017 hebben voorgedaan.

	Boekwaarde 1-1-2017	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Aflossing/ voorziening	Boekwaar- de 31-12- 2017
	€	€	€	€	€
Kapitaalverstrekkingen aan:					
deelnemingen	412.066	0	0	0	412.066
Leningen aan:					
Woningbouwcorporaties	7.610.454	0	0	385.340	7.225.114
Deelnemingen	824.709	0	0	58.975	765.734
Overige langlopende leningen	715.356	70.000	27.763	1.228	756.365
	9.562.585	70.000	27.763	445.543	9.159.279

Bij de verkoop van de aandelen Essent in 2009 is overeengekomen een deel van de verkoopprijs niet direct uit te betalen aan de verkopende aandeelhouders, maar te reserveren voor mogelijke claims van de koper. De reservering van dit deel van de verkoopprijs heeft plaatsgevonden in een zogenaamde escrow (geblokkeerde rekening). Op 1 januari 2017 was de vordering van de Gemeente Tynaarlo op Verkoop B.V. € 58.975. Voor deze vordering is een voorziening gevormd voor mogelijke oninbaarheid ad € 58.975 die in mindering is gebracht op de leningen aan deelnemingen.

Flottende activa

Voorraden

De voorraden worden uitgesplitst naar de onderstaande categorieën. Op de geactiveerde bedragen zijn de voorzieningen: Egalisatie initiatieven € 139.662 (v.j. € 139.485) en voorziening afwaardering gronden € 200.000 (v.j. € 907.043) in mindering gebracht.

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Grond- en hulpstoffen		0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	29.200.982	30.737.397
Geactiveerde kosten initiatieven	451.352	336.690
	29.652.334	31.074.087

Vorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Wanneer de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, wordt een verliesvoorziening getroffen voor het verschil tussen de boekwaarde en de lagere marktwaarde of wordt afgewaardeerd naar deze lagere marktwaarde. Indien de noodzakelijke waardecorrectie via het treffen van een voorziening is gedaan dan wordt de voorziening verhoogd of verlaagd wanneer de marktwaarde in een later stadium verder afneemt dan wel weer oploopt.

Strategische gronden MVA (voorheen niet in exploitatie genomen (bouw)gronden (NIEGG)

Per 1 januari 2016 zijn alle niet in exploitatie genomen gronden zonder (verdere) afwaardering overgeheveld naar strategische gronden (MVA).

In exploitatie genomen gronden

De gemaakte kosten voor de in exploitatie genomen gronden mogen worden geactiveerd omdat een grondexploitatie geen eenjarig proces is. Indien de verwachting is dat de geactiveerde kosten niet volledig kunnen worden terugverdiend, dient dit gedeelte onmiddellijk te worden afgewaardeerd en of als verlies te worden genomen.

In de volgende tabel wordt het boekwaardeverloop weergegeven van de projecten in exploitatie.

	Boekwaarde 1-1-2017	Uitgaven	Ontvangsten	Afwaardering winstneming	Boekwaarde 31-12-2017
Oude Tolweg	-194.101	12.697	331.779	-267.659	-245.524
Donderen	24.145	13.152	173.882	-132.559	-4.026
Ter Borch	22.188.957	2.517.848	12.138.573	-8.549.362	21.117.594
Zuidoevers Zuidlaardermeer	1.317.740	57.844	719.774	-315.373	971.182
Vriezerbrug bedrijventerrein	1.751.131	64.494	527.795	-1.420.142	2.707.972
Business Park Ter Borch	1.315.735	1.164.962	0	-202.471	2.683.168
Groote Veen	4.333.790	389.903	4.274.653	-1.521.575	1.970.615
Totaal	30.737.397	4.220.900	18.166.457	-12.409.141	29.200.982

In de onderstaande tabel worden, naast de nog te maken kosten en opbrengsten, ook de voorziene resultaten op contante waarde vermeld. De verwachte winstvoorraad op contante waarde voor de toekomst is ruim € 15,6 mln. Dit is de winstvoorraad zonder rekening te hebben gehouden met de extra winstneming in 2017.

In het jaar 2017 worden in de geactualiseerde grondexploitatie per 1 januari 2018 geen verliezen voorzien.

Project	Nog te maken kosten	Nog te ontvangen opbrengsten	Voorzien resultaat op contante waarde	Voorzien resultaat op eindwaarde
Oude Tolweg	142.319	0	221.496	225.283
Donderen	121.562	174.669	184.785	191.158
Ter Borch	13.051.123	39.759.647	9.923.619	11.365.259
Business Park Ter Borch	14.436.249	18.824.745	1.596.611	1.923.975
Zuidoevers Zuidlaardermeer	512.741	1.661.995	464.439	497.031
Vriezerbrug bedrijventerrein	243.704	2.785.280	775.723	903.607
Groote Veen	2.554.000	5.420.045	2.492.082	2.758.952
Totaal	31.061.698	68.626.381	15.658.755	17.865.265

Initiatieven

Naast de strategische gronden en gronden in exploitatie, zijn er herstructureringsprojecten (dorpskernen) en heeft de gemeente een faciliterende rol bij particuliere bouwplaninitiatieven. Bij deze laatste bouwplaninitiatieven worden de verhaalbare kosten doorgelegd naar de initiatiefnemer door middel van een anterieure overeenkomst.

In onderstaande tabel worden de boekwaarden van de geactiveerde kosten van de initiatieven weergegeven. Het is onzeker of de geactiveerde kosten van de overige initiatieven ook daadwerkelijk doorberekend kunnen worden aan de initiatiefnemers. Daarnaast bestaat er de mogelijkheid dat doorberekende kosten deels moeten worden terugbetaald vanwege overeengekomen nabetalingsclausules. Om deze reden is er een voorziening gevormd van minimaal hetzelfde bedrag.

Initiatieven	Boekwaarde 1-1-2017	Uitgaven	Ontvangsten	Geactiveerd	Voorziening	Boekwaarde 31-12-2017
Centrumplan Eelde	378.044	302.104	180.263			499.885
Overige initiatieven	-41.354	253.083	44.310	91.129	124.823	-48.533
Totaal	336.690	555.187	224.573	91.129	124.823	451.352

Vanwege gewijzigde wetgeving dienen de kosten voor riolering en de werkzaamheden openbare ruimte geactiveerd te worden en dient hierop te worden afgeschreven. In verband hiermee zijn de gemaakte kosten in 2017 overgeboekt naar het krediet waarop zal worden afgeschreven. Het gaat in totaal om een bedrag van € 168.515,- welke in mindering is gebracht op de uitgaven. De afwaardering van de overige initiatieven betreffen gemaakte kosten welke niet doorbelast kunnen worden en of kosten waarvoor geen algemeen budget beschikbaar is. Deze afwaardering is ten laste gebracht van de voorziening initiatieven.

Verloop budget initiatieven

Saldo per 1-1-2017	Toevoeging	Onttrekking	Saldo per 31-12-2017
139.485	125.000	124.823	139.662
139.485	125.000	124.823	139.662

Per 31 december 2017 is de boekwaarde van de geactiveerde kosten van de overige lopende initiatieven € 91.129,-

Het verschil tussen het saldo van de voorziening en de geactiveerde boekwaarde van de initiatieven is ca. € 48.500,- Dit bedrag dient als buffer voor de al aangegane verplichtingen en mogelijke terugbetalingen m.b.t. nabetalingsclausules.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of korter kunnen als volgt worden gespecificeerd.

	Saldo Per 31-12-2017	Voorziening oninbaarheid	Gecorrigeerd saldo per 31-12-2017	
	€	€	€	€
Vorderingen op openbare lichamen	2.910.666	0	2.910.666	3.065.019
Overige vorderingen	1.587.571	100.034	1.487.537	2.834.605
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	16.824.906	0	16.824.906	14.823.132
	21.323.143	100.034	21.223.109	20.722.757

Het saldo van de vorderingen op openbare lichamen heeft voornamelijk betrekking op het BTW compensatiefonds.

Voor het schatkistbankieren wordt een drempel gehanteerd voor het geld dat buiten de schatkist gehouden mag worden. Voor de gemeente Tynaarlo geldt een drempel van € 551.000. Hieronder zijn de gemiddelde saldi voor de liquide middelen per kwartaal opgenomen:

1 ^e kwartaal 2017	€ - 1.651.543
2 ^e kwartaal 2017	€ - 421.193
3 ^e kwartaal 2017	€ - 612.154
4 ^e kwartaal 2017	€ - 878.145

Liquide middelen

	31-12-2017	31-12-2016
Kassaldi	3.800	5.468
Banksaldi	75.617	151.028
	79.417	156.496

Overlopende activa

De overlopende activa hebben een looptijd korter dan één jaar en worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Nog te ontvangen bedragen met een specifiek bestedingsdoel	140.388	34.322
Overige overlopende activa	3.397.544	2.560.856
	3.534.932	2.595.178

Nog te ontvangen bedragen inzake uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel

	Saldo 1-1-2017	Toe- voeging	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2017
	€	€	€	€
Rijksbijdrage BBZ	0	106.505	0	106.505
BDU buitengebied Vries	27.822	0	27.822	0
BDU buitengebied Bunne	6.500	16.366	0	22.866
BDU Halte en oversteekvoorziening Fysio de Brink	0	11.017	0	11.017
	34.322	133.888	27.822	140.388

Overige overlopende activa

De overige overlopende activa zijn onder te verdelen in de volgende posten:

	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
Vooruitbetaalde bedragen	579.843	596.442
Beschermd wonen	708.000	593.862
Afvalstoffenheffing	627.859	308.361
Toeristenbelasting	366.978	314.695
Wecycle/Afvalfonds	152.831	126.000
Nog te ontvangen leges	149.930	123.251
Afrekening PGB's WMO en jeugd	63.000	126.000
Nog te ontvangen huur	103.833	86.117
Overige overlopende activa	74.810	72.428
Forensenbelasting	62.175	63.519
RMBA en GVA gelden	48.400	62.910
Algemene uitkering	48.008	41.952
Teruggave VRD	0	31.000
Detacheringvergoedingen personeel	38.885	14.319
Dividendbelasting	60.254	0
Afrekening bovenregionale zorg	114.000	0
Afrekening SDA	198.738	0
	<hr/>	<hr/>
	3.397.544	2.560.856

Vaste Passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen is te verdelen in de volgende posten:

	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
Algemene reserves	13.855.666	17.944.866
Bestemmingsreserves	39.541.260	30.401.535
Resultaat na bestemming	10.205.687	4.036.812
	<hr/>	<hr/>
	63.602.613	52.383.213

Algemene reserves

Het verloop van de algemene reserves in 2017 wordt in het onderstaande overzicht per reserve weergegeven.

	Saldo per 1-1-2017	Best. Resultaat 2016	Toe- voeging	Ont- trekking	Saldo 31-12- 2017
	€	€	€	€	€
Algemene reserve calamiteiten	5.468.917	0	7.728.461	2.168.621	11.028.757
Algemene reserve grote investeringen	4.747.489	4.036.812	11.498.588	17.455.980	2.826.909
Algemene reserve met inkomensfunctie	7.728.461	0	0	7.728.461	0
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	17.944.867	4.036.812	19.227.049	27.353.062	13.855.666

Een deel van deze Algemene reserves is vrij besteedbaar.

Voor 2018 liggen er al claims op deze reserve voor € 1.8 miljoen. Daar staan ook stortingen tegenover ten bedrage van bijna € 1 miljoen.

Bestemmingsreserves

Het verloop van de totale bestemmingsreserves in 2017 wordt in het onderstaande overzicht weergegeven. De mutaties van de verschillende bestemmingsreserve worden weergegeven in bijlage 2 van deze jaarrekening.

	Saldo per 1-1-2017	Best. Resultaat 2016	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2017
	€	€	€	€	€
Bestemmingsreserves	30.401.535	0	19.890.672	10.750.947	39.541.260
	30.401.535	0	19.890.672	10.750.947	39.541.260

Voorzieningen

Voorzieningen zijn in grote lijnen gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichtingen. c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen dubieuze debiteuren € 100.034 (v.j. € € 189.000), voorziening egalisatie initiatieven € 139.663 (v.j. € 139.486), voorziening afwaardering gronden € 10.913.241 (v.j. € 11.620.276) zijn verantwoord onder de vlottende activa. De voorziening vordering verkoop Essent € 58.974 (v.j. € 58.974) is in mindering gebracht op de financiële vaste activa. De overige voorzieningen zijn als volgt onder te verdelen:

	Saldo per 1-1-2017	Toevoeging	Aanwending	Saldo per 31-12-2017
	€	€	€	€
Voorziening voor verplichtingen en risico's	394.473	497.119	209.490	682.102
Voorziening ter egalisatie van de kosten	1.501.582	956.743	513.427	1.944.898
Voorziening voor middelen van derden met gebonden bestemming	4.541.972	182.807	1.093	4.723.686
	6.438.027	1.636.669	724.010	7.350.686

De mutaties van de verschillende voorzieningen worden weergegeven in bijlage 2 van deze jaarrekening.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

In het onderstaande overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden over het jaar 2017.

	Saldo 1-1-2017	Vermeerderingen	Aflossingen	Saldo 31-12-2017
	€	€	€	€
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	56.684.427	0	702.331	55.982.096
	56.684.427	0	702.331	55.982.096

De vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De totale rentelast voor het jaar 2017 met betrekking tot bovenstaande leningen bedraagt € 1.719.539

In 2018 wordt € 15.209.411 op deze leningen afgelost. € 6 miljoen daarvan wordt begin januari 2018 afgelost en wordt opgevangen met middelen vanuit de schatkist.

Flottende passiva

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.

De waardering van de netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar geschiedt tegen nominale waarde. Deze schulden kunnen als volgt onderverdeeld worden.

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Banksaldi	3.135.603	11.484.814
Overige schulden	3.995.195	3.109.159
	<hr/> 7.130.798	<hr/> 14.593.973

Overlopende passiva

De overlopende passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Vooruitontvangen bedragen uitkeringen met specifiek bestedingsdoel	205.425	357.925
Overige overlopende passiva	5.677.908	3.561.094
	<hr/> 5.883.333	<hr/> 3.919.019

Vooruitontvangen bedragen inzake uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel

	Saldo 31-12-2016	Toe- voeging	Vrij- gevallen	Saldo 31-12-2017
	€	€	€	€
Aanleg rolstoelvriendelijke bushaltes	63.926	0	0	63.926
Instandhouding monumenten (BRIM)	24.626	12.585	17.626	19.585
ISV Centrumplan Paterswolde	115.000	0	115.000	0
Rijksbijdrage BBZ	78	0	78	0
Beter benutten Drenthe	11.807	0	0	11.807
Fietspad Kerkweg	32.614	0	0	32.614
Dorpsinitiatieven	37.875	39.618	0	77.493
Culturele gemeente	72.000	0	72.000	0
	<hr/> 357.926	<hr/> 52.203	<hr/> 204.704	<hr/> 205.425

Het betreft vooruitontvangen bedragen van Nederlandse overheidslichamen.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen*Langlopende financiële verplichtingen*

In onderstaande tabel staan de contracten met de looptijd van 1 jaar of langer met een bedrag van € 40.000 of meer.

Organisatie	Omschrijving
Alescon	Groenonderhoud, catering, schoonmaak, post
Zorggroep Drenthe	Wmo en Jeugd
Stichting Yorneo	Wmo en Jeugd
Renewi Overheidsdiensten BV	Huishoudelijk afval
Promens Care	Wmo en Jeugd
Connexion	Leerlingenvervoer en doelgroepenvervoer
Driessen	Payrolling
Attero Noord BV	GFT, kunststof, restafval
Gemeente Hoogeveen	Centrumgemeente Jeugdzorg
Gemeente Emmen	Centrumgemeente Jeugdzorg
Jens Beenhakker	Wmo hulpmiddelen
Zorgkompas	Wmo en Jeugd
MEE Drenthe	Clientondersteuning Wmo
E.ON Benelux Levering B.V.	Elektriciteit levering
PinkRocade	Basisregistraties huur/onderhoud. Civision.
Accare	Wmo en Jeugd
OCRN	Wmo en Jeugd
Stetech B.V.	Storing en herstel gemeentelijke gebouwen, Kamp, Borchkwartier
Bouma Sport en Groen	Gazononderhoud
Main Energie	Gaslevering
Enexis BV	Netwerk grootverbruik
Aon Risico Management	Glasverzekering, brandverzekering
CSN Groep	Licenties Microsoft
De Zorgzaak	Wmo en Jeugd
Dynniq Nederland B.V.	Openbare verlichting
Inter-Psy	Wmo en Jeugd
Stichting Icare	Wmo en Jeugd
Lentis	Wmo en Jeugd
Timpaan Support	Wmo en Jeugd
N.V. Area Reiniging	Plastic
Dignis	Wmo en Jeugd
Olie Distributie Noord B.V.	Levering brandstof
Hoeve Loevestein	Wmo en Jeugd
J. Haringsma	Inhuur
GroeNoord Ag&Turf	Leveringen en reparaties maaimachines, nieuwe shovel
JB Noord	Wmo en Jeugd
De Nieuwe Zorg Thuis	Wmo en Jeugd
Holstein B.V.	Onderhoud vijvers en watergangen
Stichting Icare	Wmo / Jeugd
Estheticon v.o.f	Planeconomie Ter Borch, Groote Veen
Cura xl	Wmo en Jeugd
Veni Etinam	Wmo en Jeugd
Horizon	Wmo en Jeugd
Beter Wonen	Wmo en Jeugd

Organisatie	Omschrijving
Stichting Amigo	Wmo en Jeugd
Libau groningen drenthe	Welstandscommissie
Groenzorg Norg	Wmo en Jeugd
Leger des Heils	Wmo en Jeugd
Roxit BV	Gebruiksrecht Squit
Fier	Wmo / Jeugd
Polyzoom	Wmo en Jeugd
Molendrift	Wmo en Jeugd
Tolner	Beheer en exploitatie De Kamp
PlasBossinade Advocaten nv	Juridisch advies
Zorgboerderij Annen	Wmo en Jeugd
GGZ Drenthe	Wmo en Jeugd
Bezinn	Wmo en Jeugd
Vodafone Libertel B.V.	Abonnementen
Gemnet BV	Gemnet
Goudse Schadeverzekering	Verzuim inkomen verzekering

Koop voormalig PBH-terrein

De gemeente heeft in november 2017 een voorlopig koopcontact (onder voorbehoud van positieve besluitvorming door de raad) gesloten voor de aankoop van deze gronden voor een bedrag van € 6.875.000,- De aktepassering van deze gronden heeft plaatsgevonden op 6 maart 2018.

Gegarandeerde geldleningen

	Hoofdsom	Dekking	Saldo	Saldo	Risico-
		%	1-1-2017	31-12-2017	dragend
	€		€	€	€
Gegarandeerde geldleningen als achtervang	40.462.658	50%	37.968.436	37.595.796	18.797.898
Gegarandeerde geldleningen als garant	15.186.273	100%	16.411.145	14.699.647	14.699.647
	55.648.931		54.379.581	52.295.444	33.497.546

WNT

bedragen x € 1	J.T van Niekerken	J.L. de Jong
Functiegegevens	Gemeente secretaris / directeur	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 105.871	€ 78.028
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 15.636	€ 11.480
<i>Subtotaal</i>	<i>€ 121.507</i>	<i>€ 89.508</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 181.000	€ 181.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	€ 121.507	€ 89.508
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2016		
Aanvang en einde functievervulling in 2016	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Deeltijdfactor 2016 in fte	1,0	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 99.072	€ 77.548
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 13.254	€ 9.724
Totale bezoldiging 2016	€ 112.326	€ 87.272

Toelichting op de hoofdstukrekening

Hoofdstuk 0 || Bestuur en ondersteuning

Lasten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Vershil
40.01	Bestuur	1.371.665	317.219	1.688.884	1.997.999	-309.115
40.02	Burgerzaken	1.082.590	329.127	1.411.717	1.425.718	-14.002
40.03	Beheer overige gebouwen en gronden	221.628	-6.297	215.330	323.557	-108.227
40.04	Overhead, Ondersteuning organisatie	8.677.670	-3.718	8.673.952	8.824.113	-150.161
40.05	Treasury	-174.833	-7.494	-182.327	-196.522	14.195
40.07	Algemene uitkering en overige uitkeringen	252.062	-252.062	0	0	0
40.08	Overige baten en lasten	915.486	-933.500	-18.014	-70.396	52.383
40.09	Vennootschapsbelasting	120.000	25.000	145.000	145.573	-573
40.10	Mutaties reserves	854.776	5.160.155	6.014.931	6.917.586	-902.655
40.11	Resultaat van rekening van baten	198.999	-198.999	0	0	0
40.61	OZB woningen	249.203	6.657	255.860	232.080	23.780
40.62	OZB niet-woningen	15.759	-2.729	13.030	13.101	-71
40.64	Belastingen overig	5.235	122	5.357	5.382	-25
Totaal lasten		13.790.239	4.433.481	18.223.720	19.618.191	-1.394.471

Baten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Vershil
40.01	Bestuur	192.989	0	192.989	430.064	-237.075
40.02	Burgerzaken	594.729	42.000	636.729	682.607	-45.878
40.03	Beheer overige gebouwen en gronden	115.882	318.000	433.882	554.360	-120.478
40.04	Overhead, Ondersteuning organisatie	61.090	31.032	92.121	546.630	-454.508
40.05	Treasury	354.911	-7.300	347.611	346.632	979
40.07	Algemene uitkering en overige uitkeringen	37.672.381	-1.903.869	35.768.512	36.175.685	-407.173
40.08	Overige baten en lasten	27.505	75.000	102.505	117.018	-14.513
40.10	Mutaties reserves	3.076.662	2.288.934	5.365.596	5.884.263	-518.667
40.11	Resultaat van rekening van baten	0	0	0	0	0
40.61	OZB woningen	3.936.916	0	3.936.916	4.045.191	-108.275
40.62	OZB niet-woningen	1.241.835	0	1.241.835	1.201.756	40.079
Totaal baten		47.274.899	843.797	48.118.696	49.984.206	-1.865.510

Saldo Hoofdstuk	-33.484.660	3.589.684	-29.894.976	-30.366.015	471.039
------------------------	--------------------	------------------	--------------------	--------------------	----------------

Binnen hoofdstuk 0 is sprake van een positief resultaat van € 471.000. De belangrijkste afwijkingen voor bestemming worden tekstueel toegelicht. Daarna volgt een tabel waar het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt. Een toelichting op de afwijkingen in de mutaties op de reserves is opgenomen in bijlage 2 bij deze jaarrekening.

Taakveld 0.01 Bestuur

Het taakveld bestuur kent een nadeel van € 72.000. Dit nadeel bestaat naast enkele geringe afwijkingen uit twee bijzonderheden. In verband met de beëindiging van het wethouderschap van één van de wethouders, moet een voorziening voor de wachtgeldverplichting worden gevormd. Dit geeft een eenmalige extra last van € 267.000. Daarnaast hebben wij € 210.000 ontvangen, omdat de pensioenverzekering van een oud-wethouder is uitgekeerd aan de gemeente. Dit bedrag dient middels resultaatbestemming te worden toegevoegd aan de reserve pensioenverplichtingen, omdat daar in de toekomst de pensioenbetalingen uit betaald dienen te worden.

Taakveld 0.02 Burgerzaken

Het taakveld burgerzaken kent een voordeel van € 32.000. Dit voordeel bestaat voor een groot deel uit de stijging van het aantal verstrekte reisdocumenten. De overige afwijkingen die er daarnaast nog zijn, zijn niet verder toegelicht gezien de geringe omvang.

Reisdocumenten

De kinderbijschrijvingen in het paspoort zijn in juni 2012 komen te vervallen. Hierdoor vragen meer mensen een document aan. Gezien het feit dat een document na 5 jaar vervangen moet worden zien we stijging in het aantal aanvragen in 2017. Dit effect was ingezet eind 2016 en hebben wij ook in 2017 gemerkt. Door de extra aanvraag is er € 60.000 extra aan baten binnengekomen.

Taakveld 0.03 Beheer overige gebouwen en gronden

Het taakveld beheer overige gebouwen en gronden kent een voordeel van € 12.000, bestaande uit een nadeel op de lasten van € 108.000 en een voordeel op de baten van € 120.000. In 2017 zijn

meer kosten gemaakt dat begroot, voor onder meer de verkoop van gronden en overige gebouwen. Hier hangen direct gerelateerde opbrengsten aan.

Taakveld 0.04 Overhead en ondersteuning organisatie

Het taakveld overhead en ondersteuning organisatie kent een voordeel van € 304.000. Dit voordeel bestaat voor het merendeel uit voordelen op automatisering € 120.000, reprografie € 40.000 en HR-gerelateerde budgetten van € 80.000. Het restant betreft kleinere voordelen op een groot aantal verschillende budgetten. De resultaten op de vele bedrijfsvoeringsbudgetten zijn gedurende het jaar lastig in te schatten, waardoor deze pas per jaareinde blijken.

Om de komende jaren vanuit de bedrijfsvoering adequaat te kunnen blijven inspelen op knelpunten, wordt voorgesteld van het overschot 2017 een bedrag van € 250.000 toe te voegen aan de reserve investeringsplan bedrijfsvoering. Hierdoor wordt, ten laste van overschotten op de bedrijfsvoering, een frictiekostenbudget voor de organisatie gecreëerd.

Taakveld 0.05 Treasury

Het taakveld Treasury kent een voordeel van € 15.000. Op dit taakveld zijn geen noemenswaardige afwijkingen te zien.

Taakveld 0.07 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds

Het positieve saldo op de algemene uitkering ad € 136.000 ontstaat onder andere door een aantal nabetalingen eind 2017 voor de jaren 2015 en 2016 voor in totaal € 45.000. Daarnaast worden er over 2017 steeds meer maatstaven en landelijke aantallen bekend. Hierdoor hebben eind 2017 en begin 2018 nog bijstellingen plaatsgevonden in de algemene uitkering van 2017.

Integratie-uitkering statushouders 2017

Bij de najaarsbrief is aangegeven dat wij voor statushouders uit de tussenvoorziening die gehershuisvest zijn in de gekoppelde gemeente, weer gekort worden op de integratie-uitkering. Die bedragen worden overgeheveld naar de algemene uitkering van de aan de tussenvoorziening deelnemende gemeentes. Wij gaan ervan uit dat wij die bedragen weer terugkrijgen van de betreffende gemeentes. Inmiddels zijn de bedragen door de desbetreffende gemeentes teruggestort. Echter heeft de verwachte correctie op de integratie-uitkering nog niet plaatsgevonden. Dit levert een voordeel op ad € 372.000 wat is teruggestort in de reserve participatie. Voor 2017 werd een integratie-uitkering verwacht van € 146.500. Tot op heden is ontvangen € 49.000. Wat zorgt voor een nadeel van € 97.000. Per saldo zorgt dit voor een voordeel van € 280.000 op de integratie-uitkering statushouders. Omdat er nog geen duidelijkheid is met betrekking tot de afrekening van bovenstaande is dit voordeel toegevoegd aan de reserve participatie.

Taakveld 0.8 Overige baten en lasten

Op dit taakveld is sprake van een voordeel op de baten van € 52.000. Dit wordt veroorzaakt door een voordeel van € 147.000, omdat de beschikbare middelen voor incidenteel nieuw beleid 2017 (zoals opgenomen in de begroting 2017) niet zijn ingezet in 2017. Daarnaast is sprake van hogere verzekeringspremies door het afsluiten van nieuwe polissen en herwaarderig van de verzekerde objecten.

Taakveld 0.10 Mutaties reserves

In 2017 is € 900.000 meer onttrokken aan de reserves dan begroot en € 519.000 meer gedoteerd aan de reserves dan begroot. Een toelichting op de mutaties in de reserves is opgenomen in bijlage 2 bij deze jaarrekening.

Taakveld 0.61 en 062 OZB woningen en niet-woningen

De afwijkingen ten opzichte van de begroting worden veroorzaakt omdat bij de begroting 2017 uitgegaan is van een lagere totale WOZ-waarde bij de woningen, waardoor de daadwerkelijke baten hoger zijn, en van een hogere totale WOZ-waarde bij de niet-woningen, wat lagere baten tot gevolg heeft.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 0				
Taakveld	Lasten	Baten	V/N	Toelichting afwijking op de begroting
0.01	- 267.000		N	Voorziening wachtgeld oud-bestuurders
0.01		210.000	V	Uitbetaling pensioenverzekering
0.02		60.000	V	Reisdocumenten
0.03	- 108.000	120.000	N/V	Overige gebouwen en gronden
0.04	- 150.000	455.000	N/V	Overhead en ondersteuning organisatie
0.07		136.000	V	Algemene uitkering
0.07		280.000	V	Integratie-uitkering statushouders
0.08	147.000		V	Niet ingezette middelen incidenteel nieuw beleid
0.08		- 70.000	N	Verzekeringspremies
0.10	- 903.000	519.000	N/V	Mutaties reserves
0.61 en 0.62	24.000	68.000	V/V	OZB woningen en niet-woningen
	- 137.000	88.000	N/V	Overige afwijkingen
	- 1.394.000	1.866.000		Resultaat hoofdstuk 0

Afgerond op € 1.000

Hoofdstuk 1 || Veiligheid

Lasten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Verschil
41.01	Crisisbeheersing en brandweer	1.479.309	13.492	1.492.801	1.485.324	7.476
41.02	Openbare orde en veiligheid	501.185	-28.782	472.404	484.419	-12.015
Totaal lasten		1.980.494	-15.290	1.965.204	1.969.743	-4.539

Baten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Verschil
41.01	Crisisbeheersing en brandweer	5.149	0	5.149	3.185	1.964
41.02	Openbare orde en veiligheid	37.750	0	37.750	15.882	21.868
Totaal baten		42.899	0	42.899	19.067	23.832

Saldo Hoofdstuk		1.937.595	-15.290	1.922.306	1.950.676	-28.370
------------------------	--	------------------	----------------	------------------	------------------	----------------

Binnen hoofdstuk 1 is sprake van een nadelig resultaat voor bestemming van € 28.000. De belangrijkste afwijkingen voor bestemming worden tekstueel toegelicht. Daarna volgt een tabel waar het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt. Een toelichting op de afwijkingen in de mutaties op de reserves is opgenomen in bijlage 2 bij deze jaarrekening.

Taakveld 1.1 Crisisbeheersing en brandweer

Het taakveld crisisbeheersing en brandweer laat een voordeel van € 10.000 zien. Op dit taakveld zijn geen noemenswaardige afwijkingen te zien.

Taakveld 1.2 Openbare orde en veiligheid

Het taakveld openbare orde en veiligheid kent een nadeel van € 34.000. Dit nadeel ontstaat met name doordat de leges opbrengsten voor evenementen te hoog begroot zijn waardoor er een nadeel is aan de batenkant van € 22.000.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 1				
Taakveld	Lasten	Baten	V/N	Toelichting afwijking op de begroting
1.2		22.000	N	Openbare orde en veiligheid
	5.000	2.000	N/N	Overige afwijkingen
	5.000	24.000		Resultaat hoofdstuk 1

Afgerond op € 1.000

Hoofdstuk 2 || Verkeer, vervoer en waterstaat

Lasten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Verschil
42.01	Verkeer, wegen en water	3.502.008	-39.258	3.462.750	3.058.426	404.325
42.05	Openbaar vervoer	2.133	0	2.133	2.133	0
Totaal lasten		3.504.141	-39.258	3.464.883	3.060.559	404.325

Baten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Verschil
42.01	Verkeer, wegen en water	81.446	0	81.446	150.304	-68.858
Totaal baten		81.446	0	81.446	150.304	-68.858

Saldo Hoofdstuk	3.422.695	-39.258	3.383.437	2.910.254	473.183
------------------------	------------------	----------------	------------------	------------------	----------------

Resultaat

Binnen hoofdstuk 2 is sprake van een positief resultaat voor bestemming van € 473.000. De belangrijkste afwijkingen voor bestemming worden tekstueel toegelicht. Daarna volgt een tabel waar het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt. Een toelichting op de afwijkingen in de mutaties op de reserves is opgenomen in bijlage 2 bij deze jaarrekening.

Taakveld 2.1 Verkeer, wegen en water

Het taakveld laat een voordeel van € 473.000 zien. De belangrijkste afwijkingen worden hieronder toegelicht.

Onderhoud wegen

Vanwege weersomstandigheden zijn werkzaamheden (groot onderhoud) die voor 2017 gepland stonden niet uitgevoerd. Hierdoor is er geld overgebleven.

Kapitaallasten

Op basis van het BOR-thema is met ingang van 2017 het budget voor kapitaallasten verhoogd. In 2017 hebben we dit budget nog niet geheel nodig gehad ter dekking van kapitaallasten. Conform de uitgangspunten die zijn vastgesteld in de nota 'activeren, waarderen en afschrijven' wordt het restant 2017 toegevoegd aan de Argi.

Incidenteel beleid

De rotonde Julianalaan/Stationsweg

De rotonde Julianalaan/Stationsweg in Zuidlaren is aangelegd in 2007. Er is op dat moment nog geen ontwerp gemaakt. De rotonde is conform de inrichting van het dorp aangelegd, namelijk oranje stenen en blauwe hekjes. In 2017 is er incidenteel € 50.000 beschikbaar gesteld om de rotonde verder aan te kleden. Het is in 2017 niet gelukt dit project volledig af te ronden, in 2018 wordt dit opgeleverd.

Rotonde A28

De rotonde nabij de A28 kent een saaie uitstraling, namelijk gras. De rotonde is aangelegd in 2014 op aanwijzen van Rijkswaterstaat. De inrichting van de middencirkel moet nog gebeuren. Hiervoor is in 2017 incidenteel € 25.000 beschikbaar gesteld. De werkzaamheden zijn in 2017 uitgesteld in verband met het geplande transferium. In 2018 wordt gekeken of hier uitvoering aan kan worden gegeven.

Gronddepot Tynaarlo (TOP)

In 2017 is veel grond verzet op het gronddepot. Door de aanlevering van grond uit projecten - dat gezeefd en gekeurd moest worden - zijn de lasten hoger dan voorzien; € 26.000. Hier staat tegenover dat het gronddepot ook meer baten heeft opgeleverd; € 52.000. Per saldo een voordeel van € 26.000.

Openbare verlichting

In 2017 zijn in het kader van de openbare verlichting minder werkzaamheden uitgevoerd, omdat deze werkzaamheden naar voren getrokken waren en al in 2016 zijn uitgevoerd. Dit levert een incidenteel voordeel op van € 20.000. Doordat meerdere werkzaamheden in 2016 zijn gecombineerd in één aanbesteding, zijn deze werkzaamheden ook al in 2016 gestart. Verder is er sprake van een incidenteel voordeel van € 26.000 op de energielasten, vooral veroorzaakt door een lagere energieprijis.

Verkeer

Aan het plaatsen van verkeersborden e.d. is in 2017 € 34.000 minder uitgegeven dan begroot. Wegmarkering en belijning kunnen we niet cyclisch doen. Het ene jaar wordt meer vervangen dan het andere jaar. Op basis van inspectie en de inschatting van de verwachte levensduur worden de bewegwijzeringsborden vervangen.

Taakveld 2.5

Op dit taakveld zijn geen noemenswaardige afwijkingen te zien.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 2				
Taakveld	Lasten	Baten	V/N	Toelichting afwijking op de begroting
2.1	197.000		V	Onderhoud wegen
2.1	171.000		V	Kapitaallasten
2.1	26.000	52.000	N/V	Gronddepot Top, locatie Tynaarlo
2.1	46.000		V	Openbare verlichting
2.1	34.000		V	Verkeer
2.1	18.000	17.000	N/V	Overige verschillen
	404.000	69.000	V/V	Resultaat hoofdstuk 2

Afgerond op € 1.000

Hoofdstuk 3 || Economie

Lasten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Vershil
43.01	Economische ontwikkeling	336.770	129.726	466.496	429.827	36.668
43.02	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.287.136	205.055	2.492.192	2.485.868	6.324
43.03	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	163.097	27.891	190.988	190.467	521
43.04	Economische promotie	253.308	44.549	297.857	292.460	5.397
Totaal lasten		3.040.311	407.221	3.447.532	3.398.623	48.909

Baten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Vershil
43.01	Economische ontwikkeling	0	0	0	936	-936
43.02	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.235.877	415.000	2.650.877	4.252.857	-1.601.980
43.03	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	224.105	0	224.105	218.063	6.041
43.04	Economische promotie	407.363	0	407.363	412.254	-4.891
Totaal baten		2.867.345	415.000	3.282.345	4.884.110	-1.601.766

Saldo Hoofdstuk	172.967	-7.779	165.188	-1.485.487	1.650.675
------------------------	----------------	---------------	----------------	-------------------	------------------

Hoofdstuk 3 heeft een positief resultaat voor bestemming van € 1.651.000. De belangrijkste afwijkingen voor bestemming worden tekstueel toegelicht. Daarna volgt nog een tabel waar het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt. Een toelichting op de afwijkingen in de mutaties op de reserves is opgenomen in bijlage 2 bij deze jaarrekening.

Taakveld 3.1 Economische ontwikkeling

Het taakveld economische ontwikkeling kent een voordeel van € 37.000. Dit voordeel ontstaat door een positieve afwijking op de lasten van GAE.

Groningen Airport Eelde (GAE)

In 2017 was € 40.000 gereserveerd voor ons aandeel (4%) in de kosten van de wijziging van de governance structuur van GAE. Deze wijziging is in 2017 niet gerealiseerd en daarom hebben wij nog geen bijdrage gedaan aan GAE. De verwachting is dat deze structuurwijziging in 2018 plaats gaat vinden.

Taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Dit taakveld maakt onderdeel uit van de grondexploitatie. In de rapportage Grondexploitatie worden de belangrijkste verschillen toegelicht.

Taakveld 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Het taakveld bedrijvenloket en bedrijfsregelingen laat een nadelig resultaat zien van € 6.000. Het taakveld heeft geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 3.4 Economische promotie

Het taakveld bedrijvenloket en bedrijfsregelingen laat een voordelig resultaat zien van € 10.000. Het taakveld heeft geen noemenswaardige afwijkingen.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 3				
Taakveld	Lasten	Baten	V/N	Toelichting afwijking op de begroting
3.1	40.000		V	GAE
3.2		1.602.000	V	Onderdeel rapportage grondexploitatie
	9.000		V	Overige afwijkingen
	49.000	1.602.000	V/V	Resultaat hoofdstuk 3

Afgerond op € 1.000

Hoofdstuk 4 || Onderwijs

Lasten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Verschil
44.01	Openbaar basisonderwijs	100.481	28.945	129.426	126.098	3.328
44.02	Onderwijshuisvesting	2.395.692	225.285	2.620.977	2.407.575	213.402
44.03	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	626.545	208.057	834.603	734.685	99.918
Totaal lasten		3.122.718	462.288	3.585.006	3.268.358	316.648

Baten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Verschil
44.01	Openbaar basisonderwijs	4.038	0	4.038	3.802	236
44.02	Onderwijshuisvesting	-477	0	-477	292.300	-292.777
44.03	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	69.019	-1.891	67.128	67.958	-830
Totaal baten		72.579	-1.891	70.688	364.059	-293.371

Saldo Hoofdstuk	3.050.139	464.179	3.514.318	2.904.299	610.019
------------------------	------------------	----------------	------------------	------------------	----------------

Hoofdstuk 4 laat een positief resultaat voor bestemming zien van € 610.000. De belangrijkste afwijkingen voor bestemming worden tekstueel toegelicht. In de tabel is het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk gemaakt. Een toelichting op de afwijkingen in de mutaties op de reserves is opgenomen in bijlage 2 bij deze jaarrekening.

Taakveld 4.1 Openbaar basisonderwijs

Het taakveld openbaar basisonderwijs laat een voordeel zien van per saldo € 3.000. Het taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting

Het taakveld onderwijshuisvesting laat een voordeel zien van per saldo € 506.000. Wij hebben de grootste afwijkingen nader uitgewerkt.

Project integraal accommodatiebeleid

Binnen het project integraal accommodatiebeleid is een voordeel van € 228.000 aan de lastenkant ontstaan. Binnen het project integraal accommodatiebeleid is een structureel budget beschikbaar voor kapitaallasten van (ver)nieuwbouw van scholen. In de komende jaren komen onder andere de kapitaallasten van de nieuwe scholen in Groote Veen en Zuidlaren ten laste van dit budget. In 2017 waren er nog geen kapitaallasten. Dit budget wordt toegevoegd aan de ARG1.

Daarnaast is er een voordeel aan de batenkant van € 213.000 door de verkoop van Dorpshuis Yde. De verkoop van dit dorpshuis is onderdeel van het voormalige accommodatiebeleid. Deze incidentele baat wordt toegevoegd aan de reserve accommodatiebeleid.

MFA Yders Hoes

In 2016 is tijdelijk (max. 1,5 jaar) het beheer voor de MFA Yde overgenomen door de gemeente van de beheerstichting. Hier was in de begroting van 2017 geen rekening mee gehouden. Het nadeel op de lasten van € 64.000 bestaat uit de normale exploitatielasten voor de MFA. Het voordeel op de baten van € 73.000 bestaat uit materiële instandhoudingsvergoeding die de school ontvangt vanuit het Rijk en overdraagt aan de beheerder van het gebouw (gemeente), onze eigen bijdrage in de servicekosten, de huurinkomsten en de vrijval van de onderhoudsvoorziening voor de binnenkant van het gebouw van de oude beheerstichting.

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Het taakveld onderwijsbeleid en leerlingenzaken laat een voordeel zien van € 99.000. Dit voordeel bestaat uit diverse afwijkingen. Onderstaand staat de grootste afwijking nader uitgewerkt.

Leerlingenvervoer

Dit budget voor leerlingenvervoer kent een voordeel van € 82.000 aan de lastenkant en een nadeel van € 12.000 aan de batenkant. Per saldo een voordeel van € 70.000. Het leerlingenvervoer is een openeinderegeling, waardoor de inzet en kosten jaarlijks fluctueren. Daarnaast is in de verordening leerlingenvervoer 2017 – die met ingang van het schooljaar 2017/2018 van kracht is – de vergoeding

voor leerlingen die zelfstandig kunnen reizen naar het Voortgezet Speciaal Onderwijs niet meer opgenomen. Voor deze doelgroep zijn in de maanden augustus t/m december 2017 daarom geen kosten meer gemaakt.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 4				
Taakveld	Lasten	Baten	V/N	Toelichting afwijking op de begroting
4.2	228.000		V	Kapitaallasten Accommodatiebeleid
4.2		213.000	V	Verkoop dorps huis Yde
4.2	64.000	73.000	N/V	MFA Yders Hoes
4.3	82.000	12.000	V/N	leerlingenvervoer
	71.000	19.000		Overige afwijkingen
	317.000	293.000	V/V	Resultaat hoofdstuk 4

Afgerond op € 1.000

Hoofdstuk 5 || Sport, cultuur en recreatie

Lasten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Verschil
45.01	Sportbeleid en activering	501.923	81.282	583.205	576.729	6.475
45.02	Sportaccommodaties	1.999.360	369.083	2.368.443	2.261.951	106.491
45.03	Cultuurpresentatie, cultuurproductie	383.346	263.289	646.635	710.089	-63.454
45.04	Musea	12.019	20.000	32.019	30.000	2.019
45.05	Cultuur erfgoed	105.573	-7.554	98.019	97.934	85
45.06	Media	573.563	30.708	604.271	564.336	39.935
45.07	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	2.661.715	181.601	2.843.316	2.820.554	22.761
Totaal lasten		6.237.498	938.409	7.175.907	7.061.594	114.313

Baten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Verschil
45.01	Sportbeleid en activering	10.000	0	10.000	54.554	-44.554
45.02	Sportaccommodaties	629.086	-42.000	587.086	560.464	26.622
45.03	Cultuurpresentatie, cultuurproductie	0	43.000	43.000	140.268	-97.268
45.04	Musea	0	0	0	-250	250
45.05	Cultuur erfgoed	14.976	0	14.976	28.814	-13.838
45.06	Media	0	30.000	30.000	0	30.000
45.07	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	13.070	29.000	42.070	239.715	-197.645
Totaal baten		667.132	60.000	727.132	1.023.564	-296.432

Saldo Hoofdstuk	5.570.366	878.409	6.448.775	6.038.030	410.745
------------------------	------------------	----------------	------------------	------------------	----------------

Binnen hoofdstuk 5 is sprake van voordelig resultaat voor bestemming van € 411.000. De belangrijkste afwijkingen voor bestemming worden tekstueel toegelicht. Daarna volgt nog een tabel waar het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt. Een toelichting op de afwijkingen in de mutaties op de reserves is opgenomen in bijlage 2 bij deze jaarrekening.

Taakveld 5.1 Sportbeleid en activering

Het taakveld sportbeleid en activering heeft een voordelig resultaat van per saldo € 51.000. De belangrijkste afwijking ontstaat bij de inzet voor combinatiefunctionarissen.

Combinatiefunctionarissen

In 2017 hebben de buurtsportcoaches een deel van het vakonderwijs gymnastiek verzorgd voor stichting Baasis. De gemeente heeft hiervoor een vergoeding ontvangen vanuit de stichting Baasis van € 50.000. Deze vergoeding was niet begroot.

Taakveld 5.2 Sportaccommodaties

Het taakveld sportaccommodaties heeft een voordelig resultaat van per saldo € 80.000. De belangrijkste afwijking lichten wij toe

Energielasten

Over alle sportaccommodaties is een voordeel ontstaan van € 40.000 aan de lastenkant door lagere energielasten. Dit wordt verklaard door een lagere energieprijzen en daarnaast lagere energieverbruik door betere weersomstandigheden.

Gymnastieklokaal Zernike

We zijn in 2017 minder gebruik gaan maken van het gymnastieklokaal van het Zernike. Deze activiteiten zijn ondergebracht in gemeentelijke gymlokalen. In 2017 resulteerde dit in een voordeel van € 18.000.

Accommodatiebeleid

Over geheel 2017 is er in 2017 € 26.000 aan lagere huurbaten gerealiseerd dan begroot. De belangrijkste verklaring is dat in het kader van het accommodatiebeleid een aantal gymlokalen in 2016 en 2017 zijn gesloopt waarvan de huurinkomsten nog wel begroot waren. Dit betreffen de huuropbrengsten van de gymnastieklokaal Tynaarlo, de Fledders en de Betmer. Deze accommodaties zijn in 2017 niet of voor een beperkt deel beschikbaar geweest, wat resulteert in lagere huuropbrengsten van € 14.000. Hier tegenover staat dat er ook € 54.000 minder lasten zijn gerealiseerd op deze accommodaties.

Taakveld 5.3 Cultuurpresentatie en cultuurproductie

Het taakveld cultuurpresentatie en cultuurproductie heeft een voordelig resultaat van per saldo € 34.000. Dit saldo ontstaat door een aantal kleine afwijkingen en één grote afwijking in het kader van de culturele gemeente.

Culturele gemeente

In 2017 was de culturele gemeente in volle gang. Samen met sponsors en fondsen zijn veel activiteiten gerealiseerd in 2017. Een deel van de sponsorgelden en subsidie gelden zijn bij de gemeente binnen gekomen, dit leidt tot hogere baten van € 97.000. Deze middelen zijn ingezet voor de verschillende activiteiten veelal in de vorm van subsidies en bijdrages. Dit leidt tot een hoger last van € 97.000.

Taakveld 5.4 Musea

Op dit taakveld zijn geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 5.5 Cultureel erfgoed

Op dit taakveld zijn geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 5.6 Media

Het taakveld media heeft een voordelig resultaat van per saldo € 10.000. Op het taakveld is een afwijking aan de baten- en lastenkant bij de Bibliotheek die nader wordt toegelicht.

Bibliotheek

In de voorjaarsbrief was zowel aan de baten- als aan de lastenkant € 30.000 opgenomen. Dit betrof de doorbetaling van een provinciale subsidie aan de bibliotheken voor nieuwe activiteiten voor bestrijding laaggeletterdheid. Deze subsidie is in 2017 door de provincie direct aan de bibliotheek beschikbaar gesteld en niet via de gemeente. Dit verklaart de afwijking aan de baten- en de lastenkant van € 30.000.

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Het taakveld openbaar groen en (openlucht)recreatie heeft een voordelig resultaat van per saldo € 36.000. De oorzaak hiervan is de verkoop van grond in Midlaren.

Meerzicht Zuidlaren

In het kader van de beoogde natuurontwikkeling in het gebied Meerzicht en Noordma is een stuk grond verkocht aan Het Drents Landschap voor € 185.000. In het kader van het Hunzeproject Tussenwater, waaraan Het Drents Landschap samen werkt met Waterschap Hunze & Aa's, provincie Drenthe en de gemeenten Tynaarlo, Aa en Hunze en nog enkele partners, bestaat de sterke wens om het project via het gebied Meerzicht/Noordma te verbinden met het Zuidlaardermeer. Deze inkomst uit grondverkoop wordt toegevoegd aan de ARG1.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 5				
Taakveld	Lasten	Baten	V/N	Toelichting afwijking op de begroting
5.1		50.000	V	combinatiefunctionarissen
5.2	40.000		V	Energielasten
5.2	18.000		V	Huur gymzaal Zernike
5.2	54.000	14.000	V/N	Accommodatiebeleid sport
5.3	97.000	97.000	N/V	Culturele gemeente
5.6	30.000	30.000	V/N	Provinciale subsidie bibliotheek
5.7		185.000	V	Verkoopgrond Meerzicht Zuidlaren
	69.000	8.000		Overige afwijkingen
	114.000	296.000	V/V	Resultaat hoofdstuk 5

Afgerond op € 1.000

Hoofdstuk 6 || Sociaal domein

Lasten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Verschil
46.01	Samenkracht en burgerparticipatie	2.998.361	749.129	3.747.489	3.733.233	14.256
46.02	Wijkteams	1.019.102	-149.020	870.082	863.424	6.659
46.03	Inkomensregeling	7.709.233	1.173.665	8.882.898	8.879.954	2.944
46.04	Begeleidende participatie	2.284.943	-2.117.943	167.000	143.543	23.458
46.05	Arbeidsparticipatie	676.355	-251.096	425.259	468.319	-43.060
46.06	Maatwerkvoorzieningen	633.401	-37.000	596.401	648.104	-51.703
46.71	Maatwerkdienst	4.721.727	-385.574	4.336.153	4.617.266	-281.113
46.72	Maatwerkdienst-verlening 18-	4.527.462	-190.248	4.337.214	5.824.459	-1.487.245
46.81	Geëscaleerde zorg 18+	263.118	-463.723	-200.605	-416.837	216.231
46.82	Geëscaleerde zorg18-	273.272	384.000	657.272	913.168	-255.896
Totaal lasten		25.106.974	-1.287.810	23.819.163	25.674.633	-1.855.470

Baten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Verschil
46.01	Samenkracht en burgerparticipatie	638.711	49.000	687.711	718.196	-30.485
46.03	Inkomensregeling	5.423.000	1.173.000	6.596.000	6.711.768	-115.768
46.04	Begeleidende participatie	0	0	0	0	0
46.05	Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
46.71	Maatwerkdienst	284.359	66.000	350.359	401.922	-51.563
46.72	Maatwerkdienst-verlening 18-	0	0	0	2.455	-2.455
Totaal baten		6.346.070	1.288.000	7.634.070	7.834.341	-200.271

Saldo Hoofdstuk		18.760.904	-2.575.810	16.185.093	17.840.292	-1.655.199
------------------------	--	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Bij hoofdstuk 6 is sprake van een nadelig resultaat voor bestemming van € 1.655.000. De belangrijkste afwijkingen voor bestemming worden tekstueel toegelicht. Daarna volgt nog een tabel waar het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt. Een toelichting op de afwijkingen in de mutaties op de reserves is opgenomen in bijlage 2 bij deze jaarrekening.

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Het taakveld samenkracht en burgerparticipatie heeft een voordelig resultaat van € 45.000. De belangrijkste afwijking ontstaat op het budget voor de Tussenvoorziening (TUVVO) statushouders.

Tegemoetkoming AZC

Wij hebben op verzoek van het Central Orgaan opvang Asielzoekers (COA) in 2016 onderzocht of er een Asielzoekerscentrum (AZC) geplaatst kon worden in de gemeente Tynaarlo. Daarvoor hebben wij een locatie onderzocht in Zuidlaren. Nadien heeft het COA laten weten dat het AZC niet meer nodig was en bood hierbij aan de kosten voor het onderzoek en personele inzet te vergoeden. Deze extra inkomst was niet begroot, een voordeel aan de batenkant van € 49.000.

Taakveld 6.2 Wijkteams

Het taakveld wijkteams laat een nadelig resultaat zien van € 7.000. Het taakveld heeft geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 6.3 Inkomensregelingen

Het taakveld inkomensregelingen heeft een voordelig resultaat van € 118.000. Dit voordeel is de optelsom van diverse afwijkingen. De apparaatskosten zijn € 40.000 voordelig. De grootste afwijkingen lichten we hier toe.

Bijstandverlening

De uitgaven voor bijstandverlening vallen € 78.000 hoger uit dan geraamd. Daar staan ook extra inkomsten vanuit het Rijk tegenover van € 69.000. Het gaat hier om een openeinderegeling. Op het totaal budget van afgerond € 6,6 miljoen gaat het maar om een geringe afwijking.

Zelfstandigen

Zelfstandigen kunnen in (tijdelijke) financiële problemen komen die het voortbestaan van hun bedrijf bedreigen. In bepaalde gevallen kunnen zij dan een beroep doen op het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz). De uitgaven voor de Bbz vallen € 60.000 hoger uit. Daar staan ook extra inkomsten vanuit het Rijk tegenover van € 47.000.

Taakveld 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Het totale budget voor de maatwerkvoorzieningen bedraagt € 580.000, beschikbaar voor woningaanpassingen, rolstoelen en vervoersmiddelen. Per saldo is er een overschrijding op deze post van € 50.000. Belangrijkste oorzaak is dat er sprake is van toenemende uitgaven op het gebied van de rolstoelen en de vervoersmiddelen. De stijging van de uitgaven wordt enerzijds veroorzaakt door een toenemend beroep op deze maatwerkvoorzieningen en anderzijds door hogere uitgaven van met name duurdere (electrische) rolstoelen en scootmobiels.

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Voor wat betreft de maatwerkvoorziening 18+ is er sprake van per saldo een tekort van € 0,3 miljoen. De belangrijkste oorzaak van het tekort is een toename van het aantal cliënten in de dagbesteding en de begeleiding. Gedurende 2018 neemt het aantal cliënten toe van 213 begin 2017 naar 230 eind van het jaar, een stijging van zo'n 8%. In combinatie met een stijging van zo'n 20% van het aantal voorzieningen per cliënt zijn de kosten van € 1,9 miljoen bijna € 0,2 miljoen meer dan het begrote bedrag ad € 1,7 miljoen.

Taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

In de maatwerkdienstverlening 18- is sprake van een tekort van bijna € 1,5 miljoen. Het betreft hier de overgedragen taken vanaf 2015 die de gemeente uitvoert in het kader van de Jeugdwet. Het tekort wordt enerzijds veroorzaakt door toenemende uitgaven van de zorg in natura van zo'n € 1,5 miljoen (ten opzichte van de begroting en vorig jaar). Anderzijds zijn de beschikbare budgetten voor de Jeugdwet de afgelopen drie jaar materieel gedaald van € 6,5 miljoen in 2015 naar € 5,3 miljoen in 2017.

De toename van de zorg in natura uitgaven (in 2017 € 5 miljoen) wordt veroorzaakt door een toenemende zorgvraag. Het aantal jeugdcliënten stijgt gedurende 2017 van een kleine 500 in het begin van het jaar naar ruim 660 aan het einde van het jaar, een stijging van gemiddeld 15%.

De uitgaven voor de PGB's voor de jeugd laten daarentegen een dalende tendens zien. Op het beschikbare budget van € 630.000 wordt naar verwachting zo'n € 584.000 uitgegeven.

Taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+

Op het taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+ is een overschot ontstaan als gevolg van een overschot bij het Beschermd Wonen. De gemeente Assen is penvoerder van dit budget en op grond van de voorlopige afrekening vanuit Assen ontstaat een voordeel. Dit voordeel op dit taakveld van per saldo € 0,2 miljoen dient in samenhang gezien te worden met het tekort van € 0,2 miljoen op het taakveld 6.71 Maatwerkdienst. Minder uitgaven/cliënten in het Beschermd Wonen kan er toe leiden dat er meer wordt uitgegeven aan begeleiding en dagbesteding.

Taakveld 6.82 Geëscaleerde zorg 18-

De (materiële en personele) uitgaven voor de zogenaamde geëscaleerde zorg (Gezinshuis, intramurale behandeling en time-out) bedragen ruim € 1,0 miljoen en zijn op grond van de verantwoordingsvoorschriften hier afzonderlijk als uitgaven verantwoord. Het saldo van dit taakveld dient meegenomen te worden in de analyse van taakveld 6.72, waar het totale jeugdbudget is verantwoord. Het aantal cliënten en daarmee de uitgaven in de geëscaleerde zorg, kent een stijgende tendens van 33 in januari 2017 naar 50 in december 2017.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 6				
Taakveld	Lasten	Baten	V/N	Toelichting afwijking op de begroting
6.1		49.000	V	Tegemoetkoming COA
6.3	78.000	69.000	N/V	Bijstandsverlening
6.3	64.000	47.000	N/V	Zelfstandigen
6.6	50.000		N	Rolstoelen en vervoersmiddelen
6.71	300.000		N	Dagbesteding en begeleiding
6.72	1.487.000		N	Zorg Jeugdwet
6.81	200.000		V	Geescaleerder zorg 18+
6.82	256.000		N	Geescaleerde zorg 18-
	180.000	35.000	V/V	Overige verschillen
	1.855.000	200.000	N/V	Resultaat hoofdstuk 6

Afgerond op € 1.000

Hoofdstuk 7 || Volksgezondheid en milieu

Lasten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Verschil
47.01	Volksgezondheid	1.006.077	48.159	1.054.236	1.049.729	4.507
47.02	Riolering	2.161.369	0	2.161.369	2.103.567	57.802
47.03	Afval	2.176.468	32.000	2.208.468	2.385.824	-177.356
47.04	Milieubeheer	655.804	38.695	694.499	680.131	14.368
47.05	Begraafplaatsen en crematoria	338.041	11.178	349.219	364.963	-15.744
Totaal lasten		6.337.758	130.032	6.467.791	6.584.213	-116.422

Baten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Verschil
47.01	Volksgezondheid	0	0	0	744	-744
47.02	Riolering	2.664.845	0	2.664.845	2.683.701	-18.856
47.03	Afval	3.042.508	32.000	3.074.508	3.169.404	-94.896
47.04	Milieubeheer	0	0	0	450	-450
47.05	Begraafplaatsen en crematoria	496.688	-60.000	436.688	424.461	12.227
Totaal baten		6.204.040	-28.000	6.176.040	6.278.759	-102.719
Saldo Hoofdstuk		133.718	158.032	291.751	305.454	-13.704

Resultaat

Hoofdstuk 7 heeft een nadelig resultaat van € 14.000. De belangrijkste afwijkingen voor bestemming worden tekstueel toegelicht. Daarna volgt nog een tabel waar het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt. Een toelichting op de afwijkingen in de mutaties op de reserves is opgenomen in bijlage 2 bij deze jaarrekening.

Taakveld 7.1 Volksgezondheid

Het taakveld volksgezondheid kent een voordelig resultaat van per saldo € 5.000. Dit taakveld bevat geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 7.2 Riolering

Het taakveld riolering kent een voordelig resultaat van € 77.000 voor bestemming. Na bestemming sluit het taakveld op nul. Overschotten en/of tekorten verrekenen we met de voorziening riolering. Aan baten is er € 32.000 minder rioolheffing geheven dan we hebben begroot. De reden hiervan is dat de rioolheffing wordt opgelegd aan de eigenaren van percelen. In bepaalde gevallen staan de opstallen op de percelen leeg (bijvoorbeeld recreatiewoningen), waardoor er geen heffing plaatsvindt.

Baggeren vijvers

Zoals toegelicht in de najaarsbrief 2017, hebben we voor het baggeren van de vijvers in de gemeente in 2017 € 350.000 begroot. Gepland was twee vijvers eind 2017 of begin 2018 te baggeren. De werkzaamheden worden in 2018 uitgevoerd. Dit betekent dat de kosten volgend jaar worden gemaakt en in 2017 geen onttrekking aan de voorziening nodig was, een voordeel van € 350.000. Het gehele project omvat het baggeren van zes vijvers voor een totaal van € 600.000. De kosten worden gedekt vanuit de voorziening riolering.

Voorziening riolering

Aan de voorziening riolering is € 148.000 toegevoegd, terwijl we een onttrekking van € 320.000 hadden begroot. De verklaring hiervoor is dat de investeringen in het riool achterblijven bij de planning.

Taakveld 7.3 Afval

Het taakveld afval kent een nadelig resultaat van € 82.000. De belangrijkste afwijkingen zijn ontstaan op de inzameling van plastic en textiel en de opbrengsten uit de afvalstoffenheffing.

Inzameling van plastic

Bij de inzameling van plastic is € 33.000 meer uitgegeven dan begroot. Het inzamelen van plastic en drankkartons is een relatief nieuwe taak voor de gemeente. We hebben in 2017 meer ingezameld dan voorzien en de verwerkingskosten zijn hoger dan geraamd. Dit vanwege opstartproblemen met de verwerker van het materiaal. We leveren meer plastic en drankkartons in dan contractueel

afgesproken is. Dit veroorzaakt ook hogere verwerkingskosten. Positief is dat er veel plastic en drankkartons worden aangeleverd.

Inzamelen van textiel

Het inzamelen van textiel heeft € 28.000 meer opgeleverd. Er is meer textiel aangeleverd dan we hadden voorzien. Wij ontvangen geld van een verwerker, aan wie wij het textiel doorleveren.

Afvalstoffenheffing

Aan baten hebben we in totaal € 59.000 meer ontvangen. Met name het vaste deel van de afvalstoffenheffing en de baten van de milieustraat dragen hieraan bij. De verklaring voor de hogere baten in het vaste deel van de heffing is dat er door nieuwbouw meer huizen, en daardoor meer huishoudens in de gemeente zijn. We stellen de heffing hierop bij.

Voorziening reiniging (afvalstoffen)

Aan de voorziening reiniging is € 35.000 toegevoegd, terwijl we een onttrekking van € 109.000 hadden begroot. Dit is het gevolg van enerzijds de hogere baten voor textiel en afvalstoffenheffing en anderzijds de hogere lasten voor inzameling van plastic. Daarnaast ontstaat er een voordeel op de doorbelaste overhead van € 82.000 door minder toe te rekenen uren aan Afval. Per saldo ontstaat hierdoor een verschil in de dotatie aan de voorziening van € 144.000.

Taakveld 7.4 Milieubeheer

Het taakveld milieubeheer kent een voordelig resultaat van per saldo € 14.000. Dit taakveld bevat geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 7.5 Begraafplaatsen

Het taakveld milieubeheer kent een nadelig resultaat van per saldo € 28.000. Dit taakveld bevat geen noemenswaardige afwijkingen.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 7				
Taakveld	Lasten	Baten	V/N	Toelichting afwijking op de begroting
7.2	166.000		V	Riolering
7.2	350.000		V	Baggeren vijvers
7.2	468.000		N	Voorziening riolering
7.2		32.000	N	Rioolheffing
7.3	33.000		N	Plastic, metalen en drankkartons
7.3		28.000	V	Textiel
7.3		59.000	V	Afvalstoffenheffing
7.3	144.000		N	Voorziening reiniging (afvalstoffen)
	13.000	48.000	V/V	Overig
	116.000	103.000	N/V	Resultaat hoofdstuk 7

Afgerond op € 1.000

Hoofdstuk 8 || Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Lasten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Verschil
48.01	Ruimtelijke ordening	630.388	223.739	854.127	1.087.153	-233.026
48.02	Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	9.682.361	-30.000	9.652.361	15.163.327	-5.510.966
48.03	Wonen en bouwen	1.324.561	116.178	1.440.739	1.397.900	42.839
Totaal lasten		11.637.310	309.917	11.947.227	17.648.379	-5.701.152

Baten

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Verschil
48.01	Ruimtelijke ordening	3.310	0	3.310	385.608	-382.298
48.02	Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	9.640.771	2.650.000	12.290.771	25.938.084	-13.647.313
48.03	Wonen en bouwen	1.556.953	112.085	1.669.038	1.627.878	41.160
Totaal baten		11.201.034	2.762.085	13.963.119	27.951.571	-13.988.452

Saldo Hoofdstuk	436.276	-2.452.168	-2.015.892	-10.303.191	8.287.300
------------------------	----------------	-------------------	-------------------	--------------------	------------------

Binnen hoofdstuk 8 is sprake van een positief resultaat voor bestemming van € 8.287.300. De belangrijkste afwijkingen voor bestemming worden tekstueel toegelicht. Daarna volgt nog een tabel waar het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt. Een toelichting op de afwijkingen in de mutaties op de reserves is opgenomen in bijlage 2 bij deze jaarrekening.

Taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening

Het taakveld ruimtelijke ordening kent een voordeel van € 149.000. De belangrijkste afwijkingen lichten wij hieronder toe.

Bestemmingsplankosten

Het budget voor bestemmingsplankosten is budget waarbij de uitputting samenhangt met de noodzaak tot het doen van (nadere) ruimtelijke onderzoeken. Het aantal onderzoeken fluctueert jaarlijks. In 2017 is hierdoor een voordeel ontstaan op de lasten van € 30.000.

Omgevingswet/omgevingsvisie

Bij de voorjaarsbrief in 2017 is door de raad € 90.000 beschikbaar gesteld voor de periode tot aan de begrotingsbehandeling in 2017 voor de project werkzaamheden in het kader van de omgevingswet. In 2017 is duidelijk geworden dat de ingangsdatum van de omgevingswet is uitgesteld van 2019 naar 2021. Hierdoor zijn werkzaamheden voor de omgevingswet naar achteren geschoven. In 2017 is € 23.000 ingezet van het bestaande krediet, derhalve een restant van € 67.000.

Initiatieven

De afwijkingen op de initiatieven maken onderdeel uit van de paragraaf grondbeleid.

Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

Dit taakveld maakt onderdeel uit van de grondexploitatie. In de rapportage Grondexploitatie worden de belangrijkste verschillen toegelicht.

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen

Het taakveld Wonen en bouwen kent een voordeel van per saldo € 2.000. De belangrijkste afwijkingen bevinden zich op het krediet Vitaal Platteland en op de bouwleges.

Vitaal platteland

Dit is een langlopend maatschappelijk krediet waaruit diverse projecten en initiatieven van derden uit worden bekostigd met als doel de huidige kwaliteit van het landschap in de gemeente op peil te houden en het bevorderen van een vitaal platteland. In 2017 is € 57.000 minder uitgegeven dan begroot doordat twee projecten van Natuurmonumenten die de gemeente co-financiert: 'Herstel Landgoederen Eelde-Paterswolde' en 'Driehoek De Braak – Vennebroek' zowel qua uitvoering alsook financieel een langere doorlooptijd kennen dan vooraf van uit was gegaan.

Bouwleges

In het eerste half jaar van 2017 was een duidelijk stijging zichtbaar van het aantal afgegeven bouwvergunningen. Dit werd veroorzaakt door het aantrekken van de kavelverkoop. Om deze reden is bij de najaarsbrief € 100.000 als extra baten begroot. In het tweede half jaar zien we dat het aantal afgegeven bouwvergunningen hoog was, maar lager dan in het eerste half jaar verwacht. Hierdoor is over 2017 € 41.000 aan lagere baten gerealiseerd.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 8				
Taakveld	Lasten	Baten	V/N	Toelichting afwijking op de begroting
8.1	30.000		V	Bestemmingsplankosten
8.1	67.000		V	omgevingswet
8.1	383.000	383.000	N/V	Initiatieven
8.2	5.511.000	13.647.000	N/V	Onderdeel rapportage Grondbeleid
8.3	57.000		V	Vitaal platteland
8.3		41.000	N	bouwleges
	39.000	1.000	N/N	Overige afwijkingen
	5.701.000	13.988.000	N/V	Resultaat hoofdstuk 8

Afgerond op € 1.000

SiSa 2017

Bijlage verantwoordingsinformatie

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverzekering ssa - d.d. 10 januari 2018

SZW	G2	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IDA'W	Besteding (jaar T) IDA'W (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IDA'W	Besteding (jaar T) IDA'W (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IDA'W	Besteding (jaar T) IDA'W (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IDA'W	Besteding (jaar T) IDA'W (exclusief Rijk)
G2	<p>Gebundelde uitkering op grond van artikel 63 Participatiewet_9e meestedeel 2017</p> <p>Alle gemeenten verantwoordden hier het gemeentedeel over (jaar T). Ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.</p>	<p>Gemeente</p> <p>I.1 Participatiewet (Pw)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 627/01</p>	<p>Gemeente</p> <p>I.1 Participatiewet (Pw)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 627/02</p>	<p>Gemeente</p> <p>I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOA'W)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 627/03</p>	<p>Gemeente</p> <p>I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemers (IOA'W)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 627/04</p>	<p>Gemeente</p> <p>I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemers (IOA'W)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 627/05</p>	<p>Gemeente</p> <p>I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 627/06</p>	<p>Gemeente</p> <p>I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 627/07</p>	<p>Gemeente</p> <p>I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 627/08</p>	<p>Baten (jaar T) IDA'W (exclusief Rijk)</p> <p>Gemeente</p> <p>I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 627/09</p>	<p>Baten (jaar T) IDA'W (exclusief Rijk)</p> <p>Gemeente</p> <p>I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 627/10</p>
G2A	<p>Gebundelde uitkering op grond van artikel 63 Participatiewet_tot 2016</p> <p>Gemeenten die introering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoordden hier het totaal (jaar T-1).</p> <p>(Des: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1))</p>	<p>Hieronder per regel één gemeentes(cods) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen naast de verantwoordingsinformatie voor die gemeentes invullen</p> <p>Aard/centraal: n.v.t. Inclusiefatensummer: 623/01</p>	<p>Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen</p> <p>Gemeente</p> <p>I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 627/01</p>	<p>Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen</p> <p>Gemeente</p> <p>I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 627/02</p>	<p>Baten (jaar T) w/wik (exclusief Rijk)</p> <p>Gemeente</p> <p>I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (w/wik)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 627/04</p>	<p>Baten (jaar T) w/wik (exclusief Rijk)</p> <p>Gemeente</p> <p>I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (w/wik)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 627/05</p>	<p>Baten (jaar T) Participatiewet (Pw)</p> <p>Gemeente</p> <p>I.7 Participatiewet (Pw)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 627/06</p>	<p>Baten (jaar T) Participatiewet (Pw)</p> <p>Gemeente</p> <p>I.7 Participatiewet (Pw)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 627/07</p>	<p>Baten (jaar T) Participatiewet (Pw)</p> <p>Gemeente</p> <p>I.7 Participatiewet (Pw)</p> <p>Aard/centraal: n.v.t. Inclusiefatensummer: 627/08</p>	<p>Baten (jaar T) Participatiewet (Pw)</p> <p>Gemeente</p> <p>I.7 Participatiewet (Pw)</p> <p>Aard/centraal: n.v.t. Inclusiefatensummer: 627/09</p>	<p>Baten (jaar T) Participatiewet (Pw)</p> <p>Gemeente</p> <p>I.7 Participatiewet (Pw)</p> <p>Aard/centraal: n.v.t. Inclusiefatensummer: 627/10</p>
SZW	<p>Gebundelde uitkering op grond van artikel 63 Participatiewet_tot 2016</p> <p>Gemeenten die introering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoordden hier het totaal (jaar T-1).</p> <p>(Des: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1))</p>	<p>106IT30 Gemeente Tunaarlo</p> <p>Aard/centraal: n.v.t. Inclusiefatensummer: 623/01</p>	<p>10</p> <p>Baten (jaar T) algemene bijstand</p> <p>Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam</p> <p>I.1 Participatiewet (Pw)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 623/02</p>	<p>10</p> <p>Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)</p> <p>Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam</p> <p>I.1 Participatiewet (Pw)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 623/03</p>	<p>10</p> <p>Baten (jaar T) IDA'W</p> <p>Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam</p> <p>I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOA'W)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 623/04</p>	<p>10</p> <p>Baten (jaar T) IDA'W (exclusief Rijk)</p> <p>Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam</p> <p>I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOA'W)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 623/05</p>	<p>10</p> <p>Baten (jaar T) IDA'W</p> <p>Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam</p> <p>I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 623/06</p>	<p>10</p> <p>Baten (jaar T) IDA'W (exclusief Rijk)</p> <p>Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam</p> <p>I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 623/07</p>	<p>Mes</p> <p>Besteding (jaar T-1) IDA'W</p> <p>Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam</p> <p>I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 623/08</p>	<p>10</p> <p>Baten (jaar T-1) IDA'W (exclusief Rijk)</p> <p>Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam</p> <p>I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 623/09</p>	<p>10</p> <p>Baten (jaar T-1) IDA'W (exclusief Rijk)</p> <p>Inclusief geldstroom naar openbaar lichaam</p> <p>I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)</p> <p>Aard/centraal: F Inclusiefatensummer: 623/10</p>
		124498	51514	3869	48195						

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking siss - d.d. 10 januari 2018

Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Ne
1 11FR072010004201 <i>Aard'construks.n.v.t. Inzake:atrasnummer:EE282/104</i>	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie <i>Aard'construks.n.v.t. Inzake:atrasnummer:EE282/104</i> 1246.074	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie <i>Aard'construks.n.v.t. Inzake:atrasnummer:EE282/104</i> 164.475	<i>Aard'construks.n.v.t. Inzake:atrasnummer:EE282/104</i> Geld is beschikbaar voor het doen van fysiek maatregelen bij bushaltes. In komende jaren wordt in overleg met OY bureau de toegankelijkheid verder verbeterd	<i>Aard'construks.n.v.t. Inzake:atrasnummer:EE282/104</i> Ne
2 201401413-00447376	122.866	122.866	Ne	Ne

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Bijlagen

Bijlage 1: Totaaloverzicht kredieten

Omschrijving	Beschikbaar gesteld krediet (incl bijdragen derden)	Werkelijk 2017 (incl bijdragen derden)	cumulatief t/m 2017 (incl bijdragen derden)	Restant krediet ultimo 2017	Toelichting	Afsluiten ja/nee
Raadsinformatiesysteem	75.000	0	0	75.000	In maart 2018 start de aanbesteding van dit project, de uitvoering wordt verwacht in juli 2018	nee
Scanner ID burgers	20.000	8.310	8.310	11.690	scanners zijn aangeschaft in 2017	ja
Renovatie Serverruimte	65.000	11.285	69.475	-4.475	renovatie van de serverruimtes is in 2017 afgerond.	ja
Vervanging brug Taarlosediep Osdijk Taar	136.400	153.085	153.085	-16.685	De voorbereidingskosten waren niet geraamd. Hierdoor is het krediet niet toereikend. Verder lag een waterleiding op een plek waar die niet was verwacht, waardoor extra kosten moeten worden gemaakt. De overschrijding op dit krediet betekent een financiële onrechtmatigheid.	ja
Krediet Dorpsagenda Vries	362.665	310.952	348.287	14.378	Begin 2018 wordt de subsidie van de Regio Groningen-Assen verantwoord. Hierna kan het krediet worden afgesloten.	nee
Fiets en voetgangersbr. De Dijk	100.000	0	0	100.000	Het project is in voorbereiding. Het wordt uitgevoerd door Waterschap Hunze en Aa's.	nee
Aansluiting Dorpsstraat-Berkenlaan	300.000		5.227	294.732	Het project is in voorbereiding. Het wordt uitgevoerd door de provincie Drenthe. Onderdeel van het project is de onteigening van grond.	nee
Openbare ruimte Schipborgerweg	290.000	197.388	197.388	92.612	In uitvoering. Afronding in 2018.	nee
Openbare ruimte Borgwallinge/Bovendiepen	736.000	19.199	21.931	714.069	Het project is in uitvoering en wordt in 2018 afgerond.	nee
Centrumplan Eelde Openbare werken	238.000		82.253	155.747	De werkzaamheden worden in 2018 afgesloten.	nee
Electriciteitsvoorz weekmarkt Vries	20.000	14.887	14.887	5.113	De werkzaamheden zijn uitgevoerd en het krediet kan worden afgesloten.	ja
Maatsch.Kr Bedrijvenregeling Drenthe	200.000	0	0	200.000	De regeling wordt nog uitgevoerd.	nee
Maatschappelijk krediet Asserstraat 21	17.000	0	2.103	14.898	De opstal met een deel van het perceel worden in 2018 verkocht. De lasten tot het moment van overdracht, komen ten laste van dit krediet. De verwachting is dat het krediet in 2018 afgesloten kan worden.	nee
Economisch krediet Asserstraat 21	423.000	420.955	420.955	2.045	De aankoop van het perceel heeft in 2017 plaatsgevonden	ja
Infrakosten OBS de Vijverstee Perm.	83.252	0	0	83.252	onderdeel van het Accommodatiebeleid. De school wordt halverwege 2018 opgeleverd, daarna wordt gestart met de infrastructuur.	nee
(Ver)nieuwbouw OBS de Vijverstee	1.168.677	0	70.000	1.098.677	onderdeel van het Accommodatiebeleid. Dit project is in uitvoering.	nee
Aankoop Kavel Grootte Veen	1.775.000	1.650.000	1.778.884	-3.884	Grond is in 2017 aangekocht.	ja
Sloop, Asbest, Boekw. OBS de Vijverstee	343.640	18.215	18.215	325.425	onderdeel van het Accommodatiebeleid. Dit project is in uitvoering.	nee
(ver)nieuwbouw CBS de Holtenhoek	1.433.114	684.825	1.451.789	-18.675	School is opgeleverd in 2017, afrekening vind plaats in 2018	nee
Sloop, Asbest, Boekw. CBS de Holtenhoek	367.455	2.919	11.736	355.719	School is opgeleverd in 2017, afrekening vind plaats in 2018	nee
(ver)nieuwbouw OBS Oelebred	1.168.677	0	70.000	1.098.677	De aanbesteding is afgerond in 2017, start bouw vind plaats in maart 2018	nee
Sloop, Asbest, Boekwaarde OBS Oelebred	312.275	113.348	113.348	198.927	Een deel van de oude school is inmiddels gesloopt. Het restant wordt na oplevering van de nieuwbouw gesloopt	nee
(ver)nieuwbouw OBS de Westerburcht	1.825.049	0	241.537	1.583.512	De aanbesteding is afgerond in 2017. In 2018 wordt gestart met de bouw van de nieuwe school	nee
Flexibele schil OBS de Westerburcht	360.158	0	0	360.158	De aanbesteding is afgerond in 2017. In 2018 wordt gestart met de bouw van de nieuwe school	nee
Sloop,Asbest,Boekw.OBS de Westerburcht	398.285	0	0	398.285	De aanbesteding is afgerond in 2017. In 2018 wordt gestart met de bouw van de nieuwe school	nee
Nieuwbouw OBS Centrum/OBS Eelde	1.618.346	0	0	1.618.346	De aanbesteding is afgerond in 2017. In 2018 wordt gestart met de bouw van de nieuwe school	nee
Flexibele schil OBS Centrum/OBS Eelde	360.158	0	0	360.158	De aanbesteding is afgerond in 2017. In 2018 wordt gestart met de bouw van de nieuwe school	nee
Nieuwbouw RKBS Mariaschool	1.053.385	0	0	1.053.385	De aanbesteding is afgerond in 2017. In 2018 wordt gestart met de bouw van de nieuwe school	nee
Nieuwbouw Gymzaal Tynaarlo	688.220	51.897	51.960	636.260	De aanbesteding is afgerond in 2017, start bouw vind plaats in maart 2018	nee

Omschrijving	Beschikbaar gesteld krediet (incl bijdragen derden)	Werkelijk 2017 (incl bijdragen derden)	cumulatief t/m 2017 (incl bijdragen derden)	Restant krediet ultimo 2017	Toelichting	Afsluiten ja/nee
Nieuwbouw Sporthal Grootte Veen	5.430.625	45.347	51.347	5.379.278	De aanbesteding van de sporthal is gestart eind 2017. Verwacht wordt dat eind 2018 gestart wordt met de bouw van de nieuwe sporthal	nee
Tijdelijk lokaal Mariaschool	133.103	0	0	133.103	Dit krediet is onderdeel van de nieuwbouw in Grootte Veen. De aanbesteding is afgerond in 2017 en in 2018 wordt gestart met de bouw van de school	nee
Speellokaal Mariaschool	102.905	0	0	102.905	Dit krediet is onderdeel van de nieuwbouw in Grootte Veen. De aanbesteding is afgerond in 2017 en in 2018 wordt gestart met de bouw van de school	nee
Infrakosten CBS de Holtenhoek	90.033	0	0	90.033	onderdeel van het Accomdatiebeleid. Dit project is in uitvoering.	nee
2e fase tijdelijke huisvesting Ter Borch	503.000	0	463.350	39.650	Het restant van dit krediet wordt ingezet voor infrastructuur rondom de scholen in Ter Borch	nee
Infrakosten OBS de Vijverstee flex	16.996	0	0	16.996	onderdeel van het Accomdatiebeleid. De school wordt halverwege 2018 opgeleverd, daarna wordt gestart met de infrastructuur.	nee
Flexibele schil de Vijverstee	133.103	0	0	133.103	onderdeel van het Accomdatiebeleid. Dit project is in uitvoering.	nee
Infra (Ver)nieuwbouw OBS Oelebred	74.570	0	0	74.570	onderdeel van het Accomdatiebeleid. De school wordt eind 2018 opgeleverd, daarna wordt gestart met de infrastructuur	nee
Infra(ver)nieuwbouw OBS de Westerburcht	130.241	0	0	130.241	onderdeel van het Accomdatiebeleid. De school wordt eind 2018 opgeleverd, daarna wordt gestart met de infrastructuur	nee
Infra Flex OBS de Westerburcht	72.977	0	0	72.977	onderdeel van het Accomdatiebeleid. De school wordt eind 2018 opgeleverd, daarna wordt gestart met de infrastructuur	nee
Aanleg openbare Ruimte Kavel Grootte Veen	750.000	152.183	152.183	597.817	In 2018 is gestart met de uitvoering van dit project. Dit project loopt door tot 2020	nee
BS Jong Laren (ver)nieuwbouw	1.114.300	0	0	1.114.300	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
BS Jong Laren flexibele schil	111.926	0	0	111.926	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
BS Jong Laren Sloop, Asbest, Boekwaarde	187.104	0	0	187.104	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
De Lichtkring (Ver)nieuwbouw	839.906	0	0	839.906	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
De Lichtkring flexibele schil	73.133	0	0	73.133	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
De Lichtkring Sloop, Asbest, Boekwaarde	356.815	0	0	356.815	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
De Schuthoek (Ver)nieuwbouw	747.352	0	0	747.352	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
De Schuthoek Sloop, Asbest, Boekwaarde	233.531	0	0	233.531	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
De Tol (Ver)nieuwbouw	1.338.607	0	0	1.338.607	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
De Tol flexibele schil	201.864	0	0	201.864	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
De Tol Sloop, Asbest, Boekwaarde	520.287	0	0	520.287	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
Schuilingsoord (Ver)nieuwbouw	1.694.667	0	0	1.694.667	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
Schuilingsoord flexibele schil	273.103	0	0	273.103	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
Schuilingsoord Sloop, Asbest, Boekwaarde	621.783	0	0	621.783	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
De Zuidwester (Ver)nieuwbouw	938.993	0	0	938.993	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
De Zuidwester flexibele schil	86.490	0	0	86.490	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
De Zuidwester Sloop, Asbest, Boekwaarde	99.536	0	0	99.536	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
Het Stroomdal (Ver)nieuwbouw	894.349	0	0	894.349	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee

Omschrijving	Beschikbaar gesteld krediet (incl bijdragen derden)	Werkelijk 2017 (incl bijdragen derden)	cumulatief t/m 2017 (incl bijdragen derden)	Restant krediet ultimo 2017	Toelichting	Afsluiten ja/nee
Het Stroomdal flexibele schil	91.833	0	0	91.833	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
Het Stroomdal Sloop, Asbest, Boekwaarde	96.286	0	0	96.286	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
Harens Lyceum (Ver)nieuwbouw	3.053.028	0	0	3.053.028	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
Harens Lyceum Sloop, Asbest, Boekwaarde	660.651	0	0	660.651	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
Mtsch.kr Sloop, Asbest, boekw. De Kooi	58.104	0	0	58.104	Na oplevering van de Westerburcht kan de school de Kooi gesloopt worden, mede afhankelijk van de uitkomsten van het project Maatschappelijk Vastgoed	nee
Mtsch.kr tijdelijke huisv. tijdens bouw	1.000.000	0	51.188	948.812	Dit budget is beschikbaar voor tijdelijke huisvesting tijdens de uitvoering van het accommodatiebeleid. Het Accomdatiebeleid loopt tot medio 2025	nee
Maatschappelijk krediet Mariaschool	58.104	0	-3.993	62.097	Wanneer de nieuwbouwscholen in Groote Veen opgeleverd worden, kan de Mariaschool gesloopt worden	nee
Mtsch.kr Sloop, Asbest, boekw. GZ Tynaar	157.400	0	0	157.400	De gymzaal en het dorpshuis in Tynaarlo zijn gesloopt in 2017	ja
Mtsch.kr Sloop, Asbest, boekw. Marsch	561.241	0	0	561.241	Na oplevering van de sporthal Groote Veen kan de Marsch worden gesloopt, mede afhankelijk van de uitkomsten van het project Maatschappelijk Vastgoed	nee
Mtsch.kr Sloop, Asbest boekw. GZ De Kooi	55.586	0	0	55.586	Na oplevering van de sporthal Groote Veen kan de Marsch worden gesloopt, mede afhankelijk van de uitkomsten van het project Maatschappelijk vastgoed	nee
Kleed- en Kantineaccommodatie Vako	790.000	143.724	785.170	4.830	In 2017 is de kleed- en kantineaccommodatie opgeleverd en overgedragen aan de Vako	ja
krediet SV Tynaarlo	335.000	330.000	330.000	5.000	Het clubgebouw is overgedragen aan de Stichting welzijn en dorp Tynaarlo. Daarnaast is een subsidieverstrekt voor de realisatie van nieuwbouw	ja
Renovatie tennisbanen (ZTC)	156.119	156.119	156.119	0	In 2017 is een subsidie verstrekt aan ZTC voor de renovatie van zes tennisbanen. Daarnaast zijn deze tennisbanen overgedragen naar de club	ja
Vervanging lichtmasten Vako en SVT	85.000	45.583	45.583	39.417	In 2017 zijn de lichtmasten bij SVT geplaatst. Begin 2018 worden de masten bij Vako geplaatst	nee
Vervanging tennisbanen Eelde en Vries	136.208	0	0	136.208	De eerste termijnen zijn betaald aan de clubs voor de renovatie van vier respectievelijk drie tennisbanen voor Are You Ready en de Marsch. In 2018 worden de banen opgeleverd	nee
Kunstgras Hockeyveld HCE	153.000	0	137.700	15.300	In 2017 zijn de werkzaamheden gestart voor de vervanging van het hockeyveld. Oplevering vind plaats in 2018	nee
Mtsch.kr. Gym de Zwet Sloop, Asbest, BW	230.799	0	0	230.799	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
Mtsch.kr. Gym de Ludinge Sloop, Asb., BW	75.000	0	0	75.000	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
Mtsch.kr. Goudenregenl Sloop, Asbest, BW	75.000	0	0	75.000	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
Sporthal Wenakker + Metaal	4.537.711	0	0	4.537.711	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
Gymzaal Centrum Zuidlaren	809.858	0	0	809.858	Dit is onderdeel van het accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren	nee
Kr. Herinr. gebied Surfstrand Meerzicht	530.000	0	0	530.000	Project loopt nog. Er is nog geen zicht op het moment van afronding.	nee
Tractieplan 2016 Vrachtwagen	265.000	275.413	275.413	-10.413	De vrachtauto is aangeschaft en was duurder dan voorzien. Het krediet kan worden afgesloten.	ja
Tractieplan 2016 Zoutstrooier	45.000	35.300	35.300	9.700	De zoutstrooier is aangeschaft. Het krediet kan worden afgesloten.	ja
Maatsch.kr. voorber. Inv.pr. 2015-2016	173.124	95.322	129.575	43.549	Vorbereidings-werkzaamheden lopen in 2018 door.	nee
Vervanging hoofgemalen 2015 pompen	161.309	60.523	104.732	56.577	Werkzaamheden lopen door in 2018.	nee
Riolering Borgwallinge Bovendiepen 15 jr	46.000	1.967	1.967	44.033	Het project wordt in 2018 uitgevoerd.	nee
Optimaliseren stelsel Diepsloot	55.000	19.100	19.100	35.900	Werkzaamheden zijn in 2017 gestart. Wordt in 2018 afgerond.	nee
Inv. Progr. Voorber.kred.riolering 2012	426.500	3.260	413.473	13.027	Conform de planning van het GRP loopt de uitvoering tot eind 2018.	nee

Omschrijving	Beschikbaar gesteld krediet (incl bijdragen derden)	Werkelijk 2017 (incl bijdragen derden)	cumulatief t/m 2017 (incl bijdragen derden)	Restant krediet ultimo 2017	Toelichting	Afsluiten ja/nee
Randvoorziening Eelde Oost	2.527.000	240.073	1.922.977	604.023	Uitvoering is in 2017 gestart. In 2018 wordt het project afgerond.	nee
Riolering wijkvernieuwing Nieuwe Akkers	1.312.673	-54.876	1.195.762	116.911	De werkzaamheden zijn uitgevoerd. De afronding vindt in 2018 plaats.	nee
Rioolmaatregelen Westlaren deelgebied A	532.110	18	1.188.571	-656.461	Er moet nog een subsidie verantwoord worden. De afhandeling hiervan wordt verzorgd door de gemeente Haren. Er is afstemming met deze gemeente en de provincie Groningen om het project in 2018 af te kunnen sluiten.	nee
Centrumplan Paterswolde	1.942.500	20.333	1.538.324	404.176	De werkzaamheden zijn uitgevoerd.	ja
Vervanging knijpriool Lageweg Zuidlaren	150.000	81.715	81.715	68.285	Project is uitgevoerd. In 2018 vindt afrekening plaats.	nee
Vervanging hoofdriool De Fledders	36.000	36.000	36.000	0	De werkzaamheden zijn uitgevoerd.	ja
Vervanging Riolering Zonnehorst	287.000	183.535	183.535	103.465	De werkzaamheden worden in 2018 afgerond.	nee
Riolering Borgwallinge Bovendiepen 50 jr	3.449.000	2.020.170	2.021.021	1.427.979	Het project wordt in 2018 uitgevoerd.	nee
Riolering Schipborgerweg	728.000	238.032	238.032	489.968	Is aanbesteed. De werkzaamheden worden in 2018 afgerond.	nee
Riool Centrumplan Eelde	1.350.000		367.045	982.955	In uitvoering. De planning is dat de werkzaamheden in 2018 worden afgerond.	nee
Vervanging hoofdgemalen 2015 Put	51.800	9.260	34.684	17.116	Opgenomen in de planning. Uitvoering in 2018.	nee
Ondergrondse verzamelcontainers	300.000	52.059	145.159	154.841	In 2018 worden nieuwe containers geplaatst. Dit loopt door in 2019.	nee
Aanschaf PMD containers	560.000	0	0	560.000	In 2018 wordt een derde container aangeschaft.	nee
Sanering loc. Wijk & Boerma	1.000.000	0	950.000	50.000	Het project wordt uitgevoerd door de provincie en is in de afrondende fase.	nee
Uitbreiding begraafplaats de Duienen	496.490	0	353.866	142.624	De laatste werkzaamheden worden verricht. In 2018 wordt het project afgesloten.	nee
Maats.Kr Omgevingswet / omgevingsvisie	90.000	0	20.208	69.793	Bij de voorjaarsbrief is er besloten om twee kredieten ter beschikking te stellen van € 400.000 voor de omgevingsvisie en € 400.000 voor de eerste fase omgevingswet. Het huidige krediet kan daarom gesloten worden	ja
Vitaal platteland	402.588	10.413	209.431	193.157	Dit is een langlopend krediet dat loopt tot en met 2018. We bekostigen hier diverse projecten en initiatieven van derden uit totdat de middelen op zijn.	nee
Transferium de Punt	650.000	0	0	650.000	De werkzaamheden zijn in voorbereiding en worden uitgevoerd door de provincie Drenthe.	nee
Afkoppelen tolhuisweg Midlaren wegen	72.800		11.587	61.213	Project is in uitvoering. De verwachting is dat het in 2018 wordt afgerond.	nee
Vervanging brug Zeegserloop	150.000		-221	150.221	De werkzaamheden worden in 2018 uitgevoerd.	nee
Vervanging VRI station Zuidlaren	94.000	0	0	94.000	Vervanging van de verkeersregelinstallatie is nodig. In 2018 worden de werkzaamheden uitgevoerd.	nee
Waterb.Westerhorn/brouwersteeg wegen	358.800	0	0	358.800	Nog niet aanbesteed. Het project is in voorbereiding. De verwachting is dat in 2018 wordt gestart met de uitvoering.	nee
RWA Kazerneterrein Zuidl. wegen	10.000	0	0	10.000	Nog niet aanbesteed. Het project is in voorbereiding. De verwachting is dat het in 2018 wordt uitgevoerd.	nee
Nieuwbouw Gymzaal Tynaarlo Duurzaamheid	105.000	0	0	105.000	De aanbesteding is afgerond in 2017, start bouw vindt plaats in maart 2018	nee
Nieuwbouw Sporthal Groote Veen duurzaamh	815.000	0	0	815.000	De aanbesteding van de sporthal is gestart eind 2017. Verwacht wordt dat eind 2018 gestart wordt met de bouw van de nieuwe sporthal	nee
Bestelbus voor de BOA's	35.000	0	34.255	745	Bestelbus is in 2017 opgeleverd en ingebruik genomen	ja
Extra bestelauto	38.000	0	41.181	-3.181	De bestelauto is aangeschaft. Het krediet is te laag ingeschat en overschreden.	ja
Hoogwerker	165.000	0	0	165.000	De hoogwerker wordt in 2018 aangeschaft.	nee
Extra tractor	100.000	0	0	100.000	De tractor is besteld en wordt in 2018 geleverd.	nee

Omschrijving	Beschikbaar gesteld krediet (incl bijdragen derden)	Werkelijk 2017 (incl bijdragen derden)	cumulatief t/m 2017 (incl bijdragen derden)	Restant krediet ultimo 2017	Toelichting	Afsluiten ja/nee
Vervanging grasmachine	35.000	0	53.571	-18.571	Is aangeschaft. Het krediet kan worden afgesloten.	ja
Vervanging Laadschop	68.000	0	37.500	30.500	Is aangeschaft. Het krediet kan worden afgesloten.	ja
Vervanging Wave	165.000	0	154.894	10.107	Is aangeschaft. Het krediet kan worden afgesloten.	ja
Vervanging handmachine	15.000	0	17.900	-2.900	Is aangeschaft. Het krediet is te laag inschat en overschreden.	ja
Waterb.Westerhorn/Brouwersteeg riolering	858.000	0	0	858.000	Nog niet aanbesteed. Het project is in voorbereiding. De verwachting is dat in 2018 wordt gestart met de uitvoering.	nee
RWA Kazerneterrein Zuidl. riolering	130.000	0	0	130.000	Nog niet aanbesteed. Het project is in voorbereiding. De verwachting is dat het in 2018 wordt uitgevoerd.	nee
Aanleg RWA overstort Veenplasweg zuidl.	98.000	0	0	98.000	Nog niet aanbesteed. Het project is in voorbereiding. De verwachting is dat het in 2018 wordt uitgevoerd.	nee
Afkoppelen tolhuisweg Midlaren riolering	335.000	0	37.395	297.605	De aanbesteding is geweest. Eind 2017 is gestart met de uitvoering. De verwachting is dat dit in 2018 wordt afgerond.	nee
Vervanging hoofdgemalen mechanisatie ele	90.000	0	1.566	88.434	Uit de jaarlijkse inspectie is gebleken dat het gemaal nog niet hoefde te worden vervangen. De verwachting is dat dit in 2018 wel het geval is.	nee
Vervanging hoofdgemalen put	30.000	0	0	30.000	Uit de jaarlijkse inspectie is gebleken dat het gemaal nog niet hoefde te worden vervangen. De verwachting is dat dit in 2018 wel het geval is.	nee
Afkoppelen centrumplan Vries	42.000	0	42.000	0	De werkzaamheden zijn uitgevoerd. De verantwoording van de subsidie loopt nog.	nee

Bijlage 2: Totaaloverzicht reserves en voorzieningen

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2017	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2017	Toelichting mutaties																																																								
Algemene reserves																																																														
Algemene reserve calamiteiten (Arca)	Deze reserve is ingesteld om tegenvallers als gevolg van calamiteiten te kunnen opvangen en maakt onderdeel uit van het weerstandsvermogen.	5.468.919	7.728.462	2.168.621	11.028.760	In 2017 is de Armi opgeheven en het saldo ad € 7.728.462 is toegevoegd aan de Arca. Omdat er vanaf 2017 geen rente meer wordt toegevoegd aan de reserves is een bedrag van € 2.150.000 vanuit de Arca toegevoegd aan de reserve gemeentehuis ter dekking van de kapitaallasten. Daarnaast is een bedrag ad € 11.280 uit de geormerkte gelden in de Arca onttrokken ter dekking van kosten riolering Bovendiepen en een bedrag van € 7.341 voor 2e fase Nieuwe Akkers.																																																								
Algemene reserve grote investeringen (Argi)	Deze reserve is ingesteld om algemene middelen beschikbaar te hebben voor nieuw beleid, waarbij het accent kwam te liggen op grote investeringen en maakt onderdeel uit van het weerstandsvermogen.	4.747.489	15.535.400	17.455.980	2.826.909	<p>In 2017 zijn de volgende bedragen aan de Argi toegevoegd:</p> <table border="0"> <tr><td>€ 184.789</td><td>Verkoop grond Meerzicht</td></tr> <tr><td>€ 171.382</td><td>Niet ingezette middelen beheer en onderhoud wegen</td></tr> <tr><td>€ 50.037</td><td>Vrijval kapitaallasten</td></tr> <tr><td>€ 4.036.812</td><td>Resultaatbestemming jaarrekening 2016</td></tr> <tr><td>€ 803.062</td><td>resultaat voorjaarsbrief 2017</td></tr> <tr><td>€ 2.961.315</td><td>resultaat najaarsbrief 2017</td></tr> <tr><td>€ 268.148</td><td>Overgebleven middelen AB 2016</td></tr> <tr><td>€ 6.927.418</td><td>Vrijval voormalig reserve accommodatiebeleid</td></tr> <tr><td>€ 132.437</td><td>Opheffen diverse bestemmingsreserves</td></tr> <tr><td>€ 15.535.400</td><td></td></tr> </table> <p>In 2017 zijn de volgende bedragen aan de Argi onttrokken:</p> <table border="0"> <tr><td>€ 1.478.500</td><td>Incidenteel nieuw beleid 2017</td></tr> <tr><td>€ 17.000</td><td>Vormen BR krediet aankoop perceel Asserstraat</td></tr> <tr><td>€ 100.000</td><td>Impuls onderwijs groene schoolpleinen en/of digitalisering</td></tr> <tr><td>€ 42.000</td><td>Subsidie Icare JGZ</td></tr> <tr><td>€ 42.692</td><td>Dekking uitgaven Culturele Gemeente</td></tr> <tr><td>€ 110.000</td><td>Vormen BR meedoenbanen</td></tr> <tr><td>€ 203.764</td><td>Privatisering opstallen SV Yde de Punt</td></tr> <tr><td>€ 15.064</td><td>Extra bijdrage RUD</td></tr> <tr><td>€ 1.000.000</td><td>Dekking decentralisaties sociaal domein</td></tr> <tr><td>€ 580.727</td><td>Dotatie reserve mechanisatie buitendienst</td></tr> <tr><td>€ 30.000</td><td>Vormen BR. Gebruikersonderhoud Yders Hoes</td></tr> <tr><td>€ 200.000</td><td>Vormen BR. Bedrijvenregeling Drenthe</td></tr> <tr><td>€ 405.000</td><td>Vormen BR. Motie Bibliotheek</td></tr> <tr><td>€ 4.892.512</td><td>Vormen BR. Accommodatiebeleid Zuidlaren</td></tr> <tr><td>€ 6.408.721</td><td>Vormen BR. Accommodatiebeleid Eelde, Vries en Tynaarlo</td></tr> <tr><td>€ 90.000</td><td>Vormen BR. omgevingswet</td></tr> <tr><td>€ 1.840.000</td><td>Vormen BR. Groningen Airport Eelde</td></tr> <tr><td>€ 17.455.980</td><td></td></tr> </table>	€ 184.789	Verkoop grond Meerzicht	€ 171.382	Niet ingezette middelen beheer en onderhoud wegen	€ 50.037	Vrijval kapitaallasten	€ 4.036.812	Resultaatbestemming jaarrekening 2016	€ 803.062	resultaat voorjaarsbrief 2017	€ 2.961.315	resultaat najaarsbrief 2017	€ 268.148	Overgebleven middelen AB 2016	€ 6.927.418	Vrijval voormalig reserve accommodatiebeleid	€ 132.437	Opheffen diverse bestemmingsreserves	€ 15.535.400		€ 1.478.500	Incidenteel nieuw beleid 2017	€ 17.000	Vormen BR krediet aankoop perceel Asserstraat	€ 100.000	Impuls onderwijs groene schoolpleinen en/of digitalisering	€ 42.000	Subsidie Icare JGZ	€ 42.692	Dekking uitgaven Culturele Gemeente	€ 110.000	Vormen BR meedoenbanen	€ 203.764	Privatisering opstallen SV Yde de Punt	€ 15.064	Extra bijdrage RUD	€ 1.000.000	Dekking decentralisaties sociaal domein	€ 580.727	Dotatie reserve mechanisatie buitendienst	€ 30.000	Vormen BR. Gebruikersonderhoud Yders Hoes	€ 200.000	Vormen BR. Bedrijvenregeling Drenthe	€ 405.000	Vormen BR. Motie Bibliotheek	€ 4.892.512	Vormen BR. Accommodatiebeleid Zuidlaren	€ 6.408.721	Vormen BR. Accommodatiebeleid Eelde, Vries en Tynaarlo	€ 90.000	Vormen BR. omgevingswet	€ 1.840.000	Vormen BR. Groningen Airport Eelde	€ 17.455.980	
€ 184.789	Verkoop grond Meerzicht																																																													
€ 171.382	Niet ingezette middelen beheer en onderhoud wegen																																																													
€ 50.037	Vrijval kapitaallasten																																																													
€ 4.036.812	Resultaatbestemming jaarrekening 2016																																																													
€ 803.062	resultaat voorjaarsbrief 2017																																																													
€ 2.961.315	resultaat najaarsbrief 2017																																																													
€ 268.148	Overgebleven middelen AB 2016																																																													
€ 6.927.418	Vrijval voormalig reserve accommodatiebeleid																																																													
€ 132.437	Opheffen diverse bestemmingsreserves																																																													
€ 15.535.400																																																														
€ 1.478.500	Incidenteel nieuw beleid 2017																																																													
€ 17.000	Vormen BR krediet aankoop perceel Asserstraat																																																													
€ 100.000	Impuls onderwijs groene schoolpleinen en/of digitalisering																																																													
€ 42.000	Subsidie Icare JGZ																																																													
€ 42.692	Dekking uitgaven Culturele Gemeente																																																													
€ 110.000	Vormen BR meedoenbanen																																																													
€ 203.764	Privatisering opstallen SV Yde de Punt																																																													
€ 15.064	Extra bijdrage RUD																																																													
€ 1.000.000	Dekking decentralisaties sociaal domein																																																													
€ 580.727	Dotatie reserve mechanisatie buitendienst																																																													
€ 30.000	Vormen BR. Gebruikersonderhoud Yders Hoes																																																													
€ 200.000	Vormen BR. Bedrijvenregeling Drenthe																																																													
€ 405.000	Vormen BR. Motie Bibliotheek																																																													
€ 4.892.512	Vormen BR. Accommodatiebeleid Zuidlaren																																																													
€ 6.408.721	Vormen BR. Accommodatiebeleid Eelde, Vries en Tynaarlo																																																													
€ 90.000	Vormen BR. omgevingswet																																																													
€ 1.840.000	Vormen BR. Groningen Airport Eelde																																																													
€ 17.455.980																																																														
Algemene reserve met inkomstenfunctie (Armi)	Dit is de zgn. "Essent "reserve. De rente op deze reserve wordt toegevoegd aan de algemene dienst.	7.728.461	0	7.728.461	0	Het saldo van deze reserve is toegevoegd aan de Arca																																																								
Totaal algemene reserves		17.944.869	23.263.862	27.353.062	13.855.669																																																									

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2017	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2017	Toelichting mutaties																					
Bestemmingsreserves met dekkingsfunctie																											
Reserve nieuwbouw gemeentehuis	Deze reserve is ingesteld ter dekking van het overgrote deel van de kapitaallasten van de bouw van het nieuwe gemeentehuis in Vries.	8.170.999	2.150.000	420.844	9.900.155	De toevoeging heeft betrekking op een aanvulling vanuit de Arco i.v.m. het vervallen van rente toerekening aan de reserves vanaf 2017. De onttrekking betreft de kapitaallasten voor het gemeentehuis in 2017.																					
Reserve mechanisatie buitendienst	Deze reserve is ingesteld om vervangingen binnen het wagenpark van gemeentewerken mogelijk te maken. De kapitaallasten die voortvloeien uit de investeringen worden gedekt uit deze reserve. Jaarlijks wordt € 100.000 toegevoegd aan deze reserve.	714.343	680.727	148.078	1.246.992	Vanuit de exploitatie is een bedrag van € 100.000 toegevoegd conform primitieve begroting. Daarnaast is vanuit de Argi € 580.727 toegevoegd aan deze reserve ter dekking van de toekomstige kapitaallasten. Vanaf 2018 vervalt de jaarlijkse toevoeging van € 100.000 aan deze reserve. De kapitaallasten van de nieuwe kredieten voor de tractie worden vanaf 2017 gedekt uit de exploitatie. De kapitaallasten tractie 2017 bedroegen € 148.078 en zijn conform afspraken gedekt door middel van een onttrekking aan deze reserve.																					
Reserve integraal accommodatiebeleid	Deze reserve is in 2004 specifiek ingesteld ten behoeve van toekomstige investeringen betreffende het integraal accommodatiebeleid. Een deel van de kapitaallasten van het lab wordt gedekt uit deze reserve.	7.313.600	212.681	7.526.281	0	In 2017 zijn de volgende bedragen aan de reserve iab toegevoegd: <table border="1"> <tr> <td>€</td> <td>212.681</td> <td>Verkoop dorps huis Yde</td> </tr> <tr> <td>€</td> <td>212.681</td> <td></td> </tr> </table> In 2017 zijn de volgende bedragen aan de reserve iab onttrokken: <table border="1"> <tr> <td>€</td> <td>6.927.418</td> <td>Saldo Reserve toevoegen aan de Argi</td> </tr> <tr> <td>€</td> <td>563.360</td> <td>Vormen BR. kapitaallasten 2e fase huisvesting Ter Borch</td> </tr> <tr> <td>€</td> <td>6.950</td> <td>Dekking kapitaallasten 2e fase huisvesting Ter Borch</td> </tr> <tr> <td>€</td> <td>28.553</td> <td>Vrijval maatschappelijke krediet Vako</td> </tr> <tr> <td>€</td> <td>7.526.281</td> <td></td> </tr> </table>	€	212.681	Verkoop dorps huis Yde	€	212.681		€	6.927.418	Saldo Reserve toevoegen aan de Argi	€	563.360	Vormen BR. kapitaallasten 2e fase huisvesting Ter Borch	€	6.950	Dekking kapitaallasten 2e fase huisvesting Ter Borch	€	28.553	Vrijval maatschappelijke krediet Vako	€	7.526.281	
€	212.681	Verkoop dorps huis Yde																									
€	212.681																										
€	6.927.418	Saldo Reserve toevoegen aan de Argi																									
€	563.360	Vormen BR. kapitaallasten 2e fase huisvesting Ter Borch																									
€	6.950	Dekking kapitaallasten 2e fase huisvesting Ter Borch																									
€	28.553	Vrijval maatschappelijke krediet Vako																									
€	7.526.281																										
Reserve gebouwenbeheer elektraveiligheid	Deze reserve is ingesteld om de kapitaallasten als gevolg van investeringen in elektraveiligheid in de gemeentelijke gebouwen af te dekken.	38.427	-	8.552	29.875	De onttrekking betreft de kapitaallasten in 2017.																					
Reserve dekking raadsinformatiesysteem	Deze reserve is ingesteld om de kapitaallasten als gevolg van investeringen in Ris-Bis systeem af te dekken.	953	0	953	0	De onttrekking betreft de kapitaallasten in 2017																					
Reserve vitaal platteland	Deze reserve is ingesteld ter dekking van het maatschappelijke krediet vitaal platteland.	203.569	0	10.413	193.156	In 2017 is er voor € 10.413 aan kosten Vitaal Platteland gedekt uit deze reserve.																					
Reserve decentralisaties sociaal domein	Deze reserve is ingesteld voor de dekking van het maatschappelijke krediet decentralisaties sociaal domein.	101.333		0	101.333	Geen mutaties in 2017.																					
Reserve tijdelijke huisvesting Mariaschool	Deze reserve is gevormd ter afdekking van het maatschappelijke krediet de tijdelijke huisvesting de Mariaschool.	62.097			62.097	In 2017 zijn er geen kosten gemaakt voor de tijdelijke huisvesting Mariaschool. Het bedrag dat nog binnen deze reserve beschikbaar is, wordt bij het opheffen van de tijdelijke huisvesting ingezet ter dekking van de dan te maken sloopkosten.																					
Totaal reserves met dekkingsfunctie		16.605.321	3.043.408	8.115.121	11.533.608																						

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2017	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2017	Toelichting mutaties
Bestemmingsreserves met bestedingsfunctie						
Reserve pensioenverplichting wethouders	Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de opbouw van pensioenen van de wethouders. Voor een aantal wethouders gaat de gemeente zelf geld reserveren voor het opbouwen van de pensioenen, in plaats van dit uit te besteden aan een verzekeraar.	711.742	111.059		822.801	Conform de begroting is een bedrag van € 111.059 aan deze reserve toegevoegd. In verband met het mogelijk verplicht onderbrengen van de pensioenverplichtingen bij het ABP in de toekomst is deze reserve gevormd. Wanneer de pensioenverplichtingen worden ondergebracht bij het ABP zal waardeoverdracht plaats moeten vinden.
Reserve mee te nemen gelden	Jaarlijks wordt aan de raad in de najaarsbrief een voorstel gedaan middelen van het lopende jaar mee te nemen naar het aankomende jaar. Vaak gaat het dan om incidentele middelen die niet (volledig) meer worden uitgegeven worden in het lopende jaar, maar wel noodzakelijk zijn om uitvoering te geven aan de opdracht van de raad.	190.055	666.114	190.055	666.114	In 2017 zijn de volgende bedragen aan deze reserve toegevoegd: € 666.114 Mee te nemen gelden naar 2018, specificatie in hoofdstuk 'onvoorzien' Ontrokken aan deze reserve zijn de meegenomen gelden vanuit 2016 naar 2017.
Reserve actualisering/digitalisering bestemmingsplannen	Deze reserve is ingesteld om kosten van het project actualisering en digitalisering bestemmingsplannen.	81.257			81.257	Geen mutaties in 2017.
Reserve tijdelijke onderwijshuisvesting Ter Borch	Deze reserve is ingesteld voor de tijdelijke huisvesting in Ter Borch. Hiervoor is een maatschappelijk krediet beschikbaar gesteld.	253		253	0	Saldo is toegevoegd aan de Argi
Reserve openbare orde en veiligheid	Deze reserve is ingesteld om toekomstige kosten voor openbare orde en veiligheid uit te dekken.	95.040		48.000	47.040	De onttrekking betreft de dekking van extra BOA inzet.
Reserve MFA Tynaarlo sportvelden c.q. ontwikkeling locatie van Wijk&Boerma	Deze reserve is gevormd ter afdekking van de saneringskosten van de locatie van Wijk&Boerma. Hiervoor is een maatschappelijk krediet beschikbaar gesteld.	109.440			109.440	Geen mutaties in 2017.
Reserve combinatiefunctionarissen	Deze reserve is gevormd met niet bestede, beschikbare middelen voor de combinatiefunctionarissen en is bedoeld om de kosten van de combinatiefunctionarissen te dekken voor de periode 2016-2020	458.417	46.888		505.305	Het saldo van deze reserve wordt gebruikt ter dekking van de kosten van de combinatiefunctionarissen voor de periode 2016-2020. De toevoeging ad € 46.888 betreft de overgebleven middelen op de combinatiefunctionarissen in 2017.
Reserve participatiebudget	Deze reserve is bestemd voor de maatschappelijke begeleiding van nieuwkomers en daarnaast voor een extra inspanning om de participatie en integratie van nieuwkomers en andere inwoners te bevorderen.	561.201	264.192	20.000	805.393	De toevoeging ad € 264.192 betreft het saldo van ontvangen middelen voor participatie en integratie in 2017, minus de gerelateerde lasten in 2017. Daarnaast is een bedrag van € 20.000 uit de reserve onttrokken voor dekking van incidenteel nieuw beleid met betrekking tot museum de Buitenplaats.
Reserve Nieuwe Akkers	Deze reserve is bestemd voor de definitieve afwerking van de wegen na twee of drie jaar.	164.000			164.000	Geen mutaties in 2017.
Reserve Complex de inloop	Deze reserve is gevormd voor nog te maken kosten woonrijpmaken en ambtelijke inzet.	249.499		990	248.509	De onttrekking betreft dekking van de kosten aan de Reigerstraat

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2017	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2017	Toelichting mutaties
Reserve Centrumplan Vries	Deze reserve is bestemd voor de herontwikkeling van het centrum van Vries.	362.665	0	362.665	0	De onttrekking betreft de vrijval van de reserve i.v.m. het omzetten van het krediet met maatschappelijk nut "Dorpsagenda Vries" in een krediet met economisch nut.
Reserve Krediet Recreatieve Fietspaden	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten van het maatschappelijk krediet Recreatieve Fietspaden. Het fietspad Oude Tolweg in Zuidlaren wordt hiermee in beton uitgevoerd.	10.260		10.260	0	Het maatschappelijk krediet "Recreatieve Fietspaden" is eind 2016 afgesloten. Het restant van de reserve is toegevoegd aan de Argi
Reserve Krediet SV Tynaarlo	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de realisatie van het kleed- en kantinegebouw voor SV Tynaarlo.	335.000	103.013		438.013	Deze reserve is ter dekking van de kapitaallasten van het krediet SV Tynaarlo. In 2017 is het krediet met maatschappelijke nut omgezet in een krediet met economisch nut. Om alle kapitaallasten te kunnen dekken is deze reserve opgehoogd met € 103.013.
Reserve Krediet Fietspad Kerkweg/Verlengde Kerkweg	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten van de uitvoering van het maatschappelijk krediet Fietspad Kerkweg/ Verlengde Kerkweg	92.000		92.000	0	Het krediet is eind 2016 afgesloten. Het saldo van deze reserve is toegevoegd aan de Argi.
Reserve MFA Zeijen	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de MFA Zeijen	3.119.040	0	96.188	3.022.852	De onttrekking van € 96.188 betreffen de kapitaallasten van 2017.
Reserve MFA Yde	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de MFA Yde.	3.711.312	0	117.041	3.594.271	De onttrekking van € 117.041 betreffen de kapitaallasten van 2017.
Reserve bedrijfsvoering	Deze reserve is gevormd om investeringen te dekken die een bijdrage leveren aan het (versneld) realiseren van de doelen uit de organisatievisie Koers en die passen binnen het opgestelde collegemanifest. Daarnaast biedt deze reserve dan ook flexibele ruimte om knelpunten qua benodigde productie op te lossen door bijvoorbeeld tijdelijke inzet. De investeringen richten zich op de digitale dienstverlening, vraaggericht werken, flexibilisering en het op orde krijgen van de fysieke leefomgeving buiten.	1.500.000	0	507.864	992.136	Deze reserve is gevormd door de resultaatbestemming bij de jaarrekening van 2015. In 2017 is er voor € 507.864 aan deze reserve onttrokken ter dekking van personeel en de kosten van zaakgericht werken.
Reserve Fiets- & voetgangersbrug de Dijk	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor de Fiets- & voetgangersbrug de Dijk.	100.000	0	100.000	0	De onttrekking betreft de vrijval van de reserve i.v.m. het omzetten van het krediet met maatschappelijk nut in een krediet met economisch nut.
Reserve tijdelijke huisvesting tijdens de bouw	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor tijdelijke huisvesting van het Accommodatiebeleid.	948.812	0	203.883	744.929	Deze reserve is gevormd ten laste van de Argi voor een bedrag van € 1.000.000. De onttrekking van € 203,883 betreft de gemaakte kosten voor tijdelijke huisvesting in 2017.
Reserve Sloop, Asbest, boekwaarde Gymlokaal de Fledders	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal de Fledders	29.924	0	29.924	0	Het krediet Sloop, Asbest, boekwaarde Gymlokaal de Fledders is eind 2016 afgesloten. Het restant van deze reserve is toegevoegd aan de Argi.
BR VN panel	Deze reserve is gevormd om uitvoering te geven aan de aangenomen motie van 12 juli 2016. De reserve is ter dekking van de kosten voor het VN panel van € 15.000 per jaar voor 2017 t/m 2019.		45.000	7.500	37.500	De toevoeging betreft het vormen van de reserve t.l.v. de Argi. Er is € 7.500 onttrokken ter dekking van de kosten van 2017

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2017	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2017	Toelichting mutaties
BR Minimabeleid	Deze reserve is gevormd om uitvoering te geven aan de aangenomen motie van 12 juli 2016. De reserve is ter dekking van de extra kosten van € 15.000 per jaar voor 2017 t/m 2019 voor onder andere de meedoen premie voor schoolgaande kinderen en de witgoedregeling.		45.000	15.000	30.000	De toevoeging betreft het vormen van de reserve t.l.v. de Argi. Er is € 15.000 onttrokken ter dekking van de kosten van 2017
BR jeugdsoos Donderen	Deze reserve is gevormd om uitvoering te geven aan de aangenomen motie van 12 juli 2016. De reserve is ter dekking van de incidentele bijdragen aan de jeugdsoos in Donderen zodat de jeugdsoos de komende drie jaren open kan blijven.		19.500	5.000	14.500	De toevoeging betreft het vormen van de reserve t.l.v. de Argi. Er is € 5.000 onttrokken ter dekking van de kosten van 2017
BR Regenboog gemeente	Deze reserve is gevormd om uitvoering te geven aan de aangenomen motie van 12 juli 2016. De reserve is ter dekking van de kosten om invulling te geven aan de regenbooggemeente.		15.000	15.000	0	De toevoeging aan deze voorziening betreft de dotatie vanuit de Argi. De onttrekking betreft de kosten voor 2017. Bij de najaarsbrief is besloten om € 7.500 mee te nemen naar 2018. Dit bedrag zit in de reserve mee te nemen gelden.
BR gebruikersonderhoud Yders Hoes	Deze reserve is gevormd ten behoeve van het bekostigen van het gebruikersonderhoud Yders Hoes		38.600		38.600	De toevoeging aan deze voorziening komt voor € 30.000 vanuit de Argi. Daarnaast is het budget voor het gebruikersonderhoud Yders Hoes van 2017 ad € 8.600 toegevoegd.
BR Meedoenbanen	Deze reserve is gevormd ter bekostiging van meedoenbanen. De reserve is noodzakelijk om uitvoering te kunnen geven aan het initiatiefvoorstel van de raad.		110.000	55.000	55.000	De toevoeging aan deze voorziening betreft de dotatie vanuit de Argi. Voor 2017 waren uitgaven begroot van € 55.000. Er zijn echter geen uitgaven gedaan. Bij de najaarsbrief is besloten om € 55.000 mee te nemen naar 2018. Dit bedrag zit in de reserve mee te nemen gelden.
BR investeringsbijdrage GAE	Deze reserve is gevormd ter dekking van de investeringsbijdrage aan Groningen Airport Eelde in de periode van 2017-2026.		1.840.000		1.840.000	Vanuit de Argi is € 1.840.000 aan deze reserve toegevoegd.
BR Bedrijvenregeling Drenthe	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten van het maatschappelijk krediet bedrijvenregeling Drenthe.		200.000	2.103	197.897	In 2017 is € 2.103 uitgegeven op dit krediet. De toevoeging aan deze reserve komt vanuit de Argi
BR Omgevingswet	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten van het maatschappelijk krediet voor de implementatie van de omgevingswet en het opstellen van de omgevingsvisie.		90.000	20.208	69.792	Vanuit de Argi is € 90.000 toegevoegd aan deze reserve ter dekking van het maatschappelijk krediet. De uitgaven op het krediet zijn voor 2017 € 20.208
BR Asserstraat 21	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten van het maatschappelijk krediet voor de rente en de tijdelijke kosten m.b.t. de aankoop van het perceel Asserstraat 21 te Vries		17.000		17.000	Vanuit de Argi is € 17.000 toegevoegd aan deze reserve ter dekking van het maatschappelijk krediet. De uitgaven op het krediet zijn voor 2017 € 0,-
BR Stichting Bibliotheek	Deze reserve is gevormd om de laatste tranches (€ 135.000) van de bezuinigingen op het bibliotheekwerk met maximaal drie jaar uit te stellen (2019 t/m 2021)		405.000		405.000	De reserve is gevormd vanuit de Argi naar aanleiding van een aangenomen motie van 8 november 2016

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2017	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2017	Toelichting mutaties
BR. 2e fase huisvesting Ter Borch	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet 2e fase huisvesting Ter Borch	0	563.360		563.360	Deze reserve is gevormd ten laste van de reserve integraal accommodatiebeleid
BR. Jonglaren flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Flexibele schil Jonglaren	0	116.123		116.123	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR Jonglaren Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Jonglaren	0	244.638		244.638	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. De Lichtkring flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil de lichtkring	0	75.876		75.876	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR De Lichtkring Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De lichtkring	0	466.535		466.535	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR De Schuthoek Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Schuthoek	0	305.342		305.342	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. De Tol flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Flexibele schil De Tol	0	217.004		217.004	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR De Tol Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Tol	0	680.276		680.276	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Schuilingsoord flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Schuilingsoord	0	287.441		287.441	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR Schuilingsoord Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Schuilingsoord	0	812.981		812.981	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. De Zuidwester flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil De Zuidwester	0	90.383		90.383	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR De Zuidwester Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Zuidwester	0	130.143		130.143	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2017	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2017	Toelichting mutaties
BR. Het Stroomdal flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Het Stroomdal	0	95.277		95.277	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Het Stroomdal Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Het Stroomdal	0	125.893		125.893	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Harens Lyceum Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Het Harens Lyceum	0	863.801		863.801	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Flexibele Schil OBS de Vijverstee	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Flexibele schil OBS De Vijverstee		168.111		168.111	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. (ver)nieuwbouw OBS Oelebred	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet OBS Oelebred		1.507.112		1.507.112	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. (ver)nieuwbouw De Westerburcht flex	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil (ver)nieuwbouw OBS De Westerburcht		468.869		468.869	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Flexibele Schil OBS centrum/ Eelde	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil OBS Centrum/Eelde		389.871		389.871	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Flexibele Schil Menso Altingschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Menso Altingschool		161.357		161.357	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Tijdelijk lokaal Mariaschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet tijdelijk lokaal Mariaschool		143.086		143.086	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Speellokaal Mariaschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet speellokaal Mariaschool		110.623		110.623	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Gym de Zwet Sloop, Asbest, BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal de Zwet	0	230.799		230.799	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Gym de Ludinge Sloop, Asb., BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal de Fledders	0	75.000		75.000	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2017	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2017	Toelichting mutaties
BR Goudenregenl Sloop, Asbest, BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal Goudenregenlaan	0	75.000		75.000	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Sloop, Asb., Boekw. gymlok. Oelebred	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal Oelebred	0	157.241	116.267	40.974	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi. Er wordt € 116.267 onttrokken aan de reserve. Dit betreft de kosten in 2017 voor de sloop en de oude boekwaarde van gymlokaal Oelebred.
BR. Sloop, Asb., Boekw. Sporthal de Marsch	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Sporthal de Marsch	0	561.241		561.241	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Sloop, Asb., Boekw. Gymlok. de Kooi	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal de Kooi	0	55.586		55.586	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Sloop, Asb., Boekw. De Vijverstee	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS De Vijverstee		449.309		449.309	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Sloop, Asb., Boekw. De Holtenhoek	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde CBS de Holtenhoek		480.447		480.447	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Sloop, Asb., Boekw. OBS Oelebred	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS Oelebred		408.300		408.300	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Sloop, Asb., Boekw. OBS Westerburcht	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS de Westerburcht		520.758		520.758	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
BR. Nieuwbouw Gymzaal Tynaarlo	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet nieuwbouw Gymzaal Tynaarlo		950.810		950.810	De toevoeging betreft het vormen van deze reserve ten laste van de Argi.
Reserve Krediet Transferium De Punt	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van Transferium de Punt.	650.000	248.625		898.625	Deze reserve is ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Transferium de Punt. In 2017 is het krediet met maatschappelijke nut omgezet in een krediet met economisch nut. Om alle kapitaallasten te kunnen dekken is deze reserve opgehoogd met € 248.625
Totaal reserves met bestedingsfunctie		13.479.917	16.253.584	2.015.201	27.718.300	

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2017	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2017	Toelichting mutaties
Bestemmingsreserve met egalisatiefunctie						
Egalisatiereserve BTW compensatie	Deze reserve is in 2003 ingesteld om de effecten voortvloeiende uit de invoering van het BTW compensatiefonds op te vangen. In 2013 is de laatste tranche vrijgevallen ten behoeve van de exploitatie. Vanaf 2012 worden de jaarlijkse toevoegingen ten laste van reiniging en riolering teruggestuisd naar de exploitatie.	0	593.679	593.679	0	Overeenkomstig besluitvorming wordt de jaarlijkse toevoeging t.l.v. reiniging en riolering toegevoegd aan de exploitatie.
Reserve informatiebeleid	Deze reserve is ingesteld om niet uitgegeven middelen binnen de automatiseringsbudgetten in enig jaar beschikbaar te houden voor grotere uitgaven in enig ander jaar.	316.304		26.948	289.356	De kosten die in 2017 gemaakt zijn voor de uitvoering van het informatiebeleidsplan worden onttrokken aan deze reserve.

Omschrijving voorziening	Waarvoor is de voorziening bedoeld?	Stand 1-1-2017	Toevoegingen	Ontrekkingen	Stand 31-12-2017	Toelichting mutaties
Voorziening pensioenaanspraken	Deze voorziening is gevormd om aan de mogelijke waardeoverdracht van pensioenaanspraken van een voormalig wethouder te kunnen voldoen.	100.000			100.000	Geen mutaties in 2017.
Voorziening wachtgelden	Deze voorziening is gevormd ter afdekking van toekomstige wachtgeldverplichtingen van voormalig bestuurders van de gemeente.	294.473	497.119	209.490	582.102	Aan de burgemeester en wethouders die afscheid hebben genomen, wordt wachtgeld uitgekeerd in de komende jaren. In 2017 is voor € 209.490 aan wachtgeld gedekt uit deze voorziening. Daarnaast is € 497.119 aan de voorziening toegevoegd omdat de wachtgeldverplichtingen langer lopen dan eerder werd verwacht en doordat er een voormalig wethouder is bijgekomen die recht heeft op wachtgeld.
Voorziening afwaardering gronden *	Deze voorziening is gevormd ter afdekking van toekomstige verliezen van grondexploitaties.	11.620.276	0	350.000	11.270.276	Voor een toelichting wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid.
Voorziening gebouwenonderhoud	Deze voorziening is gevormd om fluctuaties in het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen over meerdere jaren te kunnen opvangen.	1.501.582	956.743	513.427	1.944.898	In 2017 is op basis van het onderhoudsplan € 956.743 toegevoegd aan de voorziening. De onderhoudskosten 2016 bedroegen € 513.427 en zijn onttrokken aan deze voorziening.
Voorziening egalisatie initiatieven *	Deze voorziening is gevormd om niet door te belasten kosten inzake initiatieven, betreffende medewerking aan bestemmingsplanwijzigingen, op te vangen.	139.486	125.000	124.823	139.663	Voor een toelichting wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid.
Voorziening riolering	Deze voorziening is gevormd om schommelingen op te vangen binnen het programma riolering. Tot 2014 was er sprake van een reserve. In verband met nieuwe uitspraken van de commissie BBV is deze reserve omgezet in een voorziening. Het doel van de voorziening is gelijk aan die zoals deze was bij de reserve. Van derden verkregen middelen (rioolheffingen) worden op deze wijze behouden voor het doel waarvoor ze ontvangen zijn.	3.110.148	147.835		3.257.983	Het resultaat op taakveld Riolering, wordt conform de afspraken gemuteerd op deze reserve. In 2017 betekent dit een toevoeging aan de voorziening riolering.
Voorziening reiniging	Deze voorziening is gevormd om schommelingen op te vangen binnen het programma reiniging.	1.376.338	34.972		1.411.310	Het saldo van taakveld Afval is toegevoegd aan de voorziening.
Voorziening begraven	Deze voorziening is in het leven geroepen om het legaat van mevrouw Weites-Kammer voor het langdurig onderhouden van de in het legaat genoemde graven van de familie Weites en Kammer.	55.485		1.093	54.392	De onderhoudskosten van 2017 zijn ten laste van de voorziening gebracht.
Voorziening dubieuze debiteuren *	Het voorkomen dat de gemeente in enig jaar wordt geconfronteerd met forse tegenvallers omdat te ontvangen bedragen niet worden geïnd. Deze voorziening bestaat ter afdekking van dat risico.	189.000	54.670	143.636	100.034	Er vindt een jaarlijkse dotatie aan de voorziening dubieuze debiteuren plaats ten laste van de exploitatie. De afboeking van oninbare debiteuren vindt plaats ten laste van deze voorziening.
Voorziening verkoop Essent **	Onder de financiële vaste activa is een uitstaande vordering op Verkoop BV opgenomen voor een bedrag van € 58.975. Deze vordering is ontstaan uit de verkoop van aandelen van Essent. In verband met mogelijke oninbaarheid is een voorziening gevormd.	58.975		0	58.975	Geen mutaties in 2017.
Totaal voorzieningen		18.445.763	1.816.339	1.342.469	18.919.633	
* Deze voorzieningen zijn verantwoord onder de vlottende activa						
** Deze voorziening is verantwoord onder de financiële vaste activa						

Bijlage 3: Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten per hoofdstuk en taakveld	2017	
Hoofdstuk 0: Bestuur en ondersteuning		
0.1 Bestuur		
Lasten		
Wachtgeld gem. Bestuur	209.000	
Dotatie voorziening wachtgeld i.v.m. beëindiging wethouderschap	267.000	
		476.000
Baten		
Onttrekking voorziening wachtgelden gemeentebestuur	-209.000	
Uitkering pensioenverzekering oud wethouder	-220.000	
		-429.000
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden		
Baten		
Verkoop woning	-115.000	
Opbrengst Zuidlaarderveen (Zwarte Lent)	-74.169	
		-189.169
0.4 Overhead		
Lasten		
Uitgaven kosten informatiebeleidsplan	26.947	
Juridische kosten RVG	33.628	
Investeringsplan bedrijfsvoering, Friciekosten en zaakgericht werken	507.864	
		568.439
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		
Baten		
DU) Combinatiefunctionarissen	-126.759	
DU) Verhoogde assielinstroom	-48.734	
		-175.493
0.8 Overige baten en lasten		
lasten		
Vakantiegeld extra uitbetaling (deel 2016)	400.000	
		400.000
0.10 Mutaties in reserves		
Lasten		
Reserve pensioenverplichtingen wethouders	111.059	
Dotatie reserve duurzaamheidsmaatregelen Gymzaal Tynaarlo	124.000	
Toevoeging Argi i.v.m. vrijval kapitaallasten	50.037	
Toevoeging reserve participatie	224.191	
Verkoop Yders Hoes	212.682	
Toevoeging reserve combinatiefunctionarissen	46.888	
Dotaties reserve SV Tynaarlo	103.013	
Dotatie reserve Transferium de Punt	248.625	
Dotatie reserve mee te nemen gelden	666.114	
Dotatie Argi verkoop Meerzicht	184.789	
Dotatie Argi resultaat Voorjaarsbrief	803.062	
Dotatie Argi resultaat Najaarsbrief	2.948.314	
		5.722.774

Incidentele baten en lasten per hoofdstuk en taakveld	2017	
Hoofdstuk 0: Bestuur en ondersteuning		
0.10 Mutaties in reserves		
Baten		
Onttrekking reserve investeringsplan bedrijfsvoering	-507.864	
Onttrekking Argi incidenteel nieuw beleid	-1.408.500	
Onttrekking Argi i.v.m. Privatisering opstallen Yde de Punt	-203.764	
Onttrekking reserve sloop gymlokaal Tynaarlo	-116.267	
Onttrekking Argi i.v.m. extra bijdrage RUD	-15.064	
Onttrekking Argi i.v.m. dekking sociaal domein	-1.000.000	
Onttrekking reserve mee te nemen gelden	-190.055	
Onttrekking reserve openbare orde en veiligheid	-48.000	
Onttrekking BR. Omgevingswet / omgevingsvisie	-20.207	
Onttrekking BR. Tijdelijke huisvesting tijdens de bouw	-203.882	
Onttrekking BR. Minimabeleid	-15.000	
Onttrekking BR. regenboog gemeente	-15.000	
Onttrekking BR. VN panel	-7.500	
Onttrekking BR. jeugdsoos Donderen	-5.000	
Onttrekking BR. initiatiefvoorstel meedoenbanen	-55.000	
Onttrekking BR. Centrumplan Vries	-362.665	
Onttrekking Br. fiets- en voetgangersbrug de Dijk	-100.000	
Onttrekking reserve informatiebeleidsplan	-26.948	
		-4.300.716
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 0		2.072.836
Hoofdstuk 1: Veiligheid		
1.1 Crisisbeheersing en brandweer		
Lasten		
Extra BOA inzet	48.000	
		48.000
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 1		48.000
Hoofdstuk 3: Economie		
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur		
Baten		
Winstneming en vrijval voorziening bedrijventerrein Vriezerbrug	-1.420.142	
Winstneming Business Park Ter Borch	-202.471	
		-1.622.613
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 3		-1.622.613
Hoofdstuk 4: Onderwijs		
4.2 Onderwijshuisvesting		
Lasten		
Kosten tijdelijke huisvesting tijdens de bouw	203.882	
		203.882
Baten		
Verkoop Yders Hoes	-212.681	
		-212.681

Incidentele baten en lasten per hoofdstuk en taakveld	2017	
Hoofdstuk 4: Onderwijs		
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken		
Lasten		
Kosten tijdelijke huisvesting tijdens de bouw	200.000	
		200.000
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 4		191.201
Hoofdstuk 5: Sport, cultuur en recreatie		
5.1 Sportbeleid en activering		
Lasten		
Kosten combinatiefunctionarissen	280.324	
		280.324
Baten		
Opbrengsten combinatiefunctionarissen	-54.554	
		-54.554
5.2 Sportaccommodaties		
Lasten		
Sloop gymlokaal Tynaarlo	116.267	
Privatisering opstallen Yde de Punt	203.764	
		320.031
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie		
Lasten		
Culturele gemeente	309.101	
		309.101
Baten		
Culturele gemeente	-122.142	
		-122.142
5.4 Musea		
Lasten		
Subsidie museum de Buitenplaats	30.000	
		30.000
5.6 Media		
Lasten		
Taakstelling bibliotheek	130.000	
		130.000
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie		
Lasten		
Beweegtuin zorgcentrum Mozaïek	20.000	
Openbare ruimte bloemen	59.741	
		79.741
Baten		
Grond verkoop gebied Meerzicht	-184.995	
		-184.995
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 5		787.506

Incidentele baten en lasten per hoofstuk en taakveld	2017	
Hoofdstuk 6: Sociaal domein		
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie		
Lasten		
Dorpsinitiatieven	10.382	
Jeugdsoos donderen	5.000	
Minimabeleid	15.000	
Transformatieplan	590.527	
Kosten inburgering	442.093	
Tussenvoorziening statushouders	570.281	
Kosten verhoogde assielinstroom	-376.570	
		1.256.713
Baten		
Dorpsinitiatieven	-10.382	
Bijdragen inburgering	-107.250	
Bijdragen verhoogde assielinstroom	-538.519	
		-656.151
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 6		600.562
Hoofdstuk 7 Volksgezondheid en milieu		
7.4 Milieubeheer		
Lasten		
Extra bijdrage RUD	15.064	
		15.064
Saldo incidentele baten en lasten Hoofdstuk 7		15.064
Hoofdstuk 8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing		
8.2 Grondexploitaties		
Baten		
Winstneming oude Tolweg Zuid	-267.659	
Winstneming Donderen	-132.559	
Winstneming Groote Veen	-1.521.575	
Winstneming Zuidoevers	-315.373	
Winstneming Ter Borch	-8.549.362	
		-10.786.528
8.3 Wonen en bouwen		
Baten		
Bouwvergunningen	-368.074	
		-368.074
Saldo incidentele baten en lasten Hoofdstuk 8		-11.154.602
Totale incidentele lasten	10.040.069	
Totale incidentele baten	-19.102.116	
Totaal incidentele baten en lasten		-9.062.046

Bijlage 4: Overzicht van baten en lasten per taakveld

Lasten per taakveld

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Vershil
Hoofdstuk 0: Bestuur en ondersteuning						
40.01	Bestuur	1.371.665	317.219	1.688.884	1.997.999	-309.115
40.02	Burgerzaken	1.082.590	329.127	1.411.717	1.425.718	-14.002
40.03	Beheer overige gebouw en en gronden	221.628	-6.297	215.330	323.557	-108.227
40.04	Overhead, Ondersteuning organisatie	8.677.670	-3.718	8.673.952	8.824.113	-150.161
40.05	Treasury	-174.833	-7.494	-182.327	-196.522	14.195
40.07	Algemene uitkering en overige uitkeringen	252.062	-252.062	0	0	0
40.08	Overige baten en lasten	915.486	-933.500	-18.014	-70.396	52.383
40.09	Vennootschapsbelasting	120.000	25.000	145.000	145.573	-573
40.10	Mutaties reserves	854.776	5.160.155	6.014.931	6.917.586	-902.655
40.11	Resultaat van rekening van baten	198.999	-198.999	0	0	0
40.61	OZB w oningen	249.203	6.657	255.860	232.080	23.780
40.62	OZB niet-w oningen	15.759	-2.729	13.030	13.101	-71
40.64	Belastingen overig	5.235	122	5.357	5.382	-25
Hoofdstuk 1: Veiligheid						
41.01	Crisisbeheersing en brandweer	1.479.309	13.492	1.492.801	1.485.324	7.476
41.02	Openbare orde en veiligheid	501.185	-28.782	472.404	484.419	-12.015
Hoofdstuk 2: Verkeer, vervoer en waterstaat						
42.01	Verkeer, w egen en w ater	3.502.008	-39.258	3.462.750	3.058.426	404.325
42.05	Openbaar vervoer	2.133	0	2.133	2.133	0
Hoofdstuk 3: Economie						
43.01	Economische ontw ikkeling	336.770	129.726	466.496	429.827	36.668
43.02	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.287.136	205.055	2.492.192	2.485.868	6.324
43.03	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	163.097	27.891	190.988	190.467	521
43.04	Economische promotie	253.308	44.549	297.857	292.460	5.397
Hoofdstuk 4: Onderwijs						
44.01	Openbaar basisonderw ijs	100.481	28.945	129.426	126.098	3.328
44.02	Onderw ijs huisvesting	2.395.692	225.285	2.620.977	2.407.575	213.402
44.03	Onderw ijs beleid en leerlingenzaken	626.545	208.057	834.603	734.685	99.918
Hoofdstuk 5: Sport, cultuur en recreatie						
45.01	Sportbeleid en activering	501.923	81.282	583.205	576.729	6.475
45.02	Sportaccomodaties	1.999.360	369.083	2.368.443	2.261.951	106.491
45.03	Cultuurpresentatie, cultuurproductie	383.346	263.289	646.635	710.089	-63.454
45.04	Musea	12.019	20.000	32.019	30.000	2.019
45.05	Cultuur erfgoed	105.573	-7.554	98.019	97.934	85
45.06	Media	573.563	30.708	604.271	564.336	39.935
45.07	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	2.661.715	181.601	2.843.316	2.820.554	22.761
Hoofdstuk 6: Sociaal domein						
46.01	Samenkracht en burgerparticipatie	2.998.361	749.129	3.747.489	3.733.233	14.256
46.02	Wijkteams	1.019.102	-149.020	870.082	863.424	6.659
46.03	Inkomensregeling	7.709.233	1.173.665	8.882.898	8.879.954	2.944
46.04	Begeleidende participatie	2.284.943	-2.117.943	167.000	143.543	23.458
46.05	Arbeidsparticipatie	676.355	-251.096	425.259	468.319	-43.060
46.06	Maatw erkvoorzieningen	633.401	-37.000	596.401	648.104	-51.703
46.71	Maatw erkdienst	4.721.727	-385.574	4.336.153	4.617.266	-281.113
46.72	Maatw erkdienst-verlening 18-	4.527.462	-190.248	4.337.214	5.824.459	-1.487.245
46.81	Geëscaleerde zorg 18+	263.118	-463.723	-200.605	-416.837	216.231
46.82	Geëscaleerde zorg18-	273.272	384.000	657.272	913.168	-255.896
Hoofdstuk 7: Volksgezondheid en milieu						
47.01	Volksgezondheid	1.006.077	48.159	1.054.236	1.049.729	4.507
47.02	Riolering	2.161.369	0	2.161.369	2.103.567	57.802
47.03	Afval	2.176.468	32.000	2.208.468	2.385.824	-177.356
47.04	Milieubeheer	655.804	38.695	694.499	680.131	14.368
47.05	Begraafplaatsen en crematoria	338.041	11.178	349.219	364.963	-15.744
Hoofdstuk 8: Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing						
48.01	Ruimtelijke ordening	630.388	223.739	854.127	1.087.153	-233.026
48.02	Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	9.682.361	-30.000	9.652.361	15.163.327	-5.510.966
48.03	Wonen en bouwen	1.324.561	116.178	1.440.739	1.397.900	42.839
Totale lasten taakvelden		74.757.446	5.338.989	80.096.436	88.284.293	-8.187.860

Baten per taakveld

Taakveld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotingswijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2017	Verschil
Hoofdstuk 0: Bestuur en ondersteuning						
40.01	Bestuur	192.989	0	192.989	430.064	-237.075
40.02	Burgerzaken	594.729	42.000	636.729	682.607	-45.878
40.03	Beheer overige gebouw en en gronden	115.882	318.000	433.882	554.360	-120.478
40.04	Overhead, Ondersteuning organisatie	61.090	31.032	92.121	546.630	-454.508
40.05	Treasury	354.911	-7.300	347.611	346.632	979
40.07	Algemene uitkering en overige uitkeringen	37.672.381	-1.903.869	35.768.512	36.175.685	-407.173
40.08	Overige baten en lasten	27.505	75.000	102.505	117.018	-14.513
40.10	Mutaties reserves	3.076.662	2.288.934	5.365.596	5.884.263	-518.667
40.11	Resultaat van rekening van baten	0	0	0	0	0
40.61	OZB w oningen	3.936.916	0	3.936.916	4.045.191	-108.275
40.62	OZB niet-w oningen	1.241.835	0	1.241.835	1.201.756	40.079
Hoofdstuk 1: Veiligheid						
41.01	Crisisbeheersing en brandweer	5.149	0	5.149	3.185	1.964
41.02	Openbare orde en veiligheid	37.750	0	37.750	15.882	21.868
Hoofdstuk 2: Verkeer, vervoer en waterstaat						
42.01	Verkeer, wegen en water	81.446	0	81.446	150.304	-68.858
Hoofdstuk 3: Economie						
43.01	Economische ontwikkeling	0	0	0	936	-936
43.02	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.235.877	415.000	2.650.877	4.252.857	-1.601.980
43.03	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	224.105	0	224.105	218.063	6.041
43.04	Economische promotie	407.363	0	407.363	412.254	-4.891
Hoofdstuk 4: Onderwijs						
44.01	Openbaar basisonderwijs	4.038	0	4.038	3.802	236
44.02	Onderwijsvesting	-477	0	-477	292.300	-292.777
44.03	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	69.019	-1.891	67.128	67.958	-830
Hoofdstuk 5: Sport, cultuur en recreatie						
45.01	Sportbeleid en activering	10.000	0	10.000	54.554	-44.554
45.02	Sportaccommodaties	629.086	-42.000	587.086	560.464	26.622
45.03	Cultuurpresentatie, cultuurproductie	0	43.000	43.000	140.268	-97.268
45.04	Musea	0	0	0	-250	250
45.05	Cultuur erfgoed	14.976	0	14.976	28.814	-13.838
45.06	Media	0	30.000	30.000	0	30.000
45.07	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	13.070	29.000	42.070	239.715	-197.645
Hoofdstuk 6: Sociaal domein						
46.01	Samenkracht en burgerparticipatie	638.711	49.000	687.711	718.196	-30.485
46.03	Inkomensregeling	5.423.000	1.173.000	6.596.000	6.711.768	-115.768
46.04	Begeleidende participatie	0	0	0	0	0
46.05	Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
46.71	Maatwerkdienst	284.359	66.000	350.359	401.922	-51.563
46.72	Maatwerkdienst-verlening 18-	0	0	0	2.455	-2.455
Hoofdstuk 7: Volksgezondheid en milieu						
47.01	Volksgezondheid	0	0	0	744	-744
47.02	Riolering	2.664.845	0	2.664.845	2.683.701	-18.856
47.03	Afval	3.042.508	32.000	3.074.508	3.169.404	-94.896
47.04	Milieubeheer	0	0	0	450	-450
47.05	Begraafplaatsen en crematoria	496.688	-60.000	436.688	424.461	12.227
Hoofdstuk 8: Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing						
48.01	Ruimtelijke ordening	3.310	0	3.310	385.608	-382.298
48.02	Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	9.640.771	2.650.000	12.290.771	25.938.084	-13.647.313
48.03	Wonen en bouwen	1.556.953	112.085	1.669.038	1.627.878	41.160
Totale baten taakvelden		74.757.447	5.338.991	80.096.437	98.489.983	-18.393.546